This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

WOORDENLIJST

VAN

DE BAREË-TAAL,

GESPROKEN DOOR

de Alfoeren van Centraal Celebes beoosten de rivier van Poso, benevens de Topebato-Alfoeren bewesten genoemde rivier

DOOR

Alb. C. KRUYT,
Zendeling-leeraar van het Nederlandsch Zendelinggenootschap.

UITGEGEVEN DOOR HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

'S-GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1894.

PL
S233
K78

Z 131

WOORDENLIJST VAN DE BAREË-TAAL

gesproken door de Alfoeren van Centraal-Celebes beoosten de rivier van Poso, benevens de Topebato-Alfoeren bewesten genoemde rivier,

DOOR

ALB. C. KRUIJT,

Zendeling-leeraar van het Nederlandsch Zendelinggenootschap.

Ofschoon aan de hier volgende woordenlijst van de Bareë-taal nog vele stam- en afgeleide woorden ontbreken, zoo kan zij in dezen vorm toch reeds dienen om eenig inzicht in de taal van Poso te verkrijgen. Waar mij de synonieme woorden in verwante dialecten bekend waren, heb ik deze er bij gevoegd.

De stammen, welker dialecten ik tot nog toe naast het Bareë een weinig bestudeerde zijn: de Parigiërs, wier dialect het Tara [1] (T), zich zeer nauw aansluit bij het Ledo van Palos, en het dialect in Sausu gesproken, de To-kolawi, die bezuiden Parigi, achter Palos wonen, wier dialect, het Moma (K.) belangrijk is, omdat het door een groot aantal lieden wordt gesproken; de To-napu, die op het hooggebergte van Centraal-Celebes wonen, wier dialect, het Bara (N.), ook met kleine verschillen door de To-bada wordt gebruikt; eindelijk de To-loinan, die beoosten Tandjong Api hunne kampongs hebben, en wier dialect (L.) aanmerkelijk verschilt van de andere hier genoemde. De bewering van den heer von Rosenberg, als zoude het dialect der Togian-Eilanden zeer nauw verwant zijn met het Loinan'sch is niet houdbaar. Trouwens men heeft zijne kleine woordenlijst in de „Reistochten in de Afdeeling Gorontalo" slechts na te gaan, om tot de overtui-

[1] Over de beteekenis van den naam dezer taal, zie B. T. L. V. 1893, bl. 203

ging te komen, dat genoemd dialect groote overeenkomst vertoont met het Bareë en het Tara.

Bij verscheidene afgeleide woorden is mij de beteekenis van het grondwoord nog onbekend. Woorden, die gevormd zijn met de praefixen ba en ta, doch wier grondvormen mij niet bekend zijn, heb ik in de lijst met behoud van deze voorvoegsels geplaatst; evenzoo waar het de inf. um en in geldt, daar het mij voorkomt, dat het bij nader onderzoek van verscheidene op genoemde wijze gevormde woorden, zal blijken, dat de oorspronkelijke vormen niet meer bestaan.

Het accent (^) heb ik alleen op die woorden geplaatst, bij welke de klemtoon niet op de voorlaatste lettergreep valt. Voorts heb ik met eene punt boven een klinker weergegeven, dat deze kort wordt uitgesproken (pȯsȯ, dȯdȯ, lėdė, bili enz.); is de klinker voorzien van een ´, dan wil dit zeggen, dat hij open klinkt, doch geheel gescheiden van den volgenden klinker wordt uitgesproken (djúa, gáä enz.); een ` eindelijk geeft weer, dat de aldus geaccentueerde klinker wordt uitgesproken, als ware de consonant, die er op volgt verdubbeld (djàma, spr. djamma; jòsu, spr. jòssu, enz.)

Wat de aanduiding van analoge woorden in andere talen en dialecten buiten Centraal-Celebes betreft, daarbij heb ik mij alleen bepaald tot het Maleisch (Mal.), Boegineesch (Bug.), Gorontaleesch (Gor.) en de vier hoofddialecten in de Minahasa (Bulu, Pakĕwa, Sea, Dano). Men zou aan deze analogie zeker eene groote uitbreiding kunnen geven (vooral met het oog op het Sangireesch), doch dit zou mij voor eene woordenlijst te ver voeren, en ik zou op een gebied worden gebracht, waarop ik niet te huis ben.

Gorontalo, 21 November 1893. ALB. C. KRUIJT.

De beide Woordenlijsten van den heer Kruijt, die hier volgen, geven, met de „Grammaticale Schets der Bareë-taal" van zijne hand (B. T. L. V. 1893, bl. 203—233), reeds een vrij goed denkbeeld van de taal die hij gedurende zijn bijna twee-jarig verblijf in het landschap Poso (1° Z. B., 121 O. L.) met ijver beoefend heeft. Ik heb er eenige kleine onjuistheden in verbeterd, die der vermelding niet waard zijn. De bijvoeging der equivalenten in de verwante talen, heb ik gemeend eenigszins te moeten uitbreiden, vooral met 't oog op de Filippijnsche talen, waardoor beter in 't licht gesteld wordt, dat de Makassaarsch-Bugineesche taalgroep, waartoe het Bareë ongetwijfeld behoort, met de Filippijnsche taalgroep vele punten van overeenkomst aanbiedt.

De vreemde woorden zijn meest door 't Bugineesch in het Bareë gekomen. Toch zijn er ook eenige aan 't Maleisch ontleend. Waar dit twijfelachtig was, heb ik het aangeduid.

Aan het eind der beide woordenlijsten geeft de schrijver eenige belangrijke aanvullingen en verbeteringen van zijne „Grammaticale Schets." Deze zijn onveranderd weergegeven.

De gebruikte verkortingen zijn: Bar. Gr. ('s schrijvers bovengenoemde Grammaticale Schets), Kern M. F. (Over de verhouding van het Mafoorsch tot de M. P. talen, overdruk), Kern S. M. P.

(Taalkundige gegevens ter bepaling van het stamland der M. P. volken), Kern F. T. (Fidji-taal), M. Z. G. (Mededeelingen van wege het Nederlandsch Zendelinggenootschap).

Hilversum, 21 Februari 1894. N. ADRIANI.

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

ane 1°. [T. ane; L. jipijon] als, indien, ingeval. Ane madjúa, masala kaliomu, als gij ziek wordt, is het uw eigen schuld.

2°. [T. nonti], witte mier. NB. Bug. ane-ane, Mal. anai-anai, Sang. uane, Tag. anai, Bent. uwanei, Ponos. Mong. anoi.

anga [T. id.; N. kawêrani], een boom, wiens bladeren bij aanraking de hand doen opzwellen. N.B. Wanneer men door zulk een blad getroffen is, neemt men een stuk hout en spreekt het aldus aan: "siko ianu, jaku i anga" "gij zijt N. N. (een persoon), en ik ben de anga-boom", waarna de opgezwollen hand wederom geneest, omdat het vergift is overgegaan op eenen anderen persoon (het stuk hout).

angga [T. seta, K. peüle], geest van een afgestorvene, zoowel een goede geest als een booze.

anggaja. Interj. om katten tot zich te roepen.

angkai, zie bij kai.

anisi [T. K. N. L. id.], jenever, cognac en alle mogelijke sterke dranken worden anisi genoemd.

antani [T. K. antani], anders, ander: banja ewaseï, antaninja — het is niet aldus, maar anders.

ántjami of **ambawa** — eene vrucht, de "mangga kwenni".

anu. Het M. P. ANU: een zekere, N. N., een zeker iets; wat ik zeggen wilde; ook als adj. van eene onbepaalde hoedanigheid. In dezen zin wordt het ook gebruikt om eene bezitting uit te drukken. Anuku — van mij (Bar. Gr. bl. 219).

aónó [T. K. id.; N. ini, M. P. ĕnĕm], zes; onombingi, zes nachten (wingi), onompuju zestig; kaäononja, de, het, ten zesde.

aópó [T. K. id.; N. ibà, M. P. pat, ĕpat], vier; patangkani, viermaal, patampuju, veertig; kaäópónja, de, het of ten vierde.

apodju [T. 'poju], de galblaas. N.B. Bul. apĕru, Mal. hampĕru, Tag. Bis. apdu, Ponos. Mong. opoju, Sang. pĕdu.

apu [T. K. apu; N. api; L. apu], vuur (verg. rapu); moapu, eten koken, voedsel bereiden in het algemeen [N. modaka]; mopapu, verbranden, door vuur doen vergaan. NB. O. Jav. Tag. Mad. apui, Ibanag afui, Mal. api.

ara [T. id.; K. june], ara of riara onder, beneden; riarantótó, onder het huis (Mal. dibawah kolong).

ari, peari, meari [T. neari, K. ho], blijven, wonen, verblijven, blijven wachten; peari, woonplaats, verblijfplaats.

asa, moasa [T. nosampu; K.

mĕngasa], slijpen op een slijpsteen. NB. Bug. Sang. Bul. Sea, Day, Malag. asa, Tag. hasa, Jav. Sund. Mal. asah.

ase [T. id.], ijzer (verg. labu); mompalu ase, ijzer smeden. NB. Bul. Sea, Dano, uase; Pak. wasei. Zie verder Kern, S. M. P. Bijlagen.

asu [T. id.; K. N. dike; L. dedeng], hond (verg. tinungku); moasu — met honden jagen op herten en wilde varkens. NB. Verwante vormen, zie Kern, S. M. P. Bijlagen.

ata [T. K. id.; L. atap], dak van een huis; ook wat men in het Mal. katu noemt; moata een dak maken; mĕntòsu ata, katu naaien. Verw. vormen, zie Kern, F. T. bl. 207, Brandes, Proefschrift, bl. 90.

ate [T. id.], lever. M. P. ATAI.

atu, honderdtal; satu [T. K. satu; N. hangatu] honderd; ruatu, tweehonderd; patatu, vierhonderd. M. P. ṚATUS.

awa [T. awa; K. sulàpi], het middel van het lichaam. N.B. Jav. Sund. Mal. awak, Sang. awạ.

awâ [T. winga], schouder.

awàsa of **wàsa** [T. id.], verkouden zijn, eene koude gevat hebben.

awė, moawė [T. notonda; K. nodô], niet veel van elkaar verschillen, naast elkaar staan, als bijv. twee nauw verwante dialecten (verg. mosori); papeawė om tot versiering te verstrekken; iets, dat bij iets anders wordt gevoegd ter versiering, bijv. een lint om een hoed.

awili [T. totura: K. bili], verhaal, legende, overlevering, datgene, wat „men" zegt. Men zal bijv. vragen: Nundja awilinja rano? welke is de overlevering aangaande het ontstaan van het Meer? NB. Sang. bio, Bis. biau.

awo [T. kamana], stiefkind, voorkind van den man, of van de vrouw.

awu [T. id.], asch; moawu, het verbranden van het omgekapte hout in den pas geopenden tuin; buawu, grijs. Verw. vormen, zie Brandes, Proefschr. bl. 91. Vergl. ook Sang. awu „asch" en awuḷĕ „stof" met owang, owaḷĕ „grijs", en Sawusch awu „stof", „schimmel" (wit paard) en „grijs haar" (B. T. L. V. 1892, bl. 516).

B.

babune [T. londja, L. bobano], eene vrucht, de langsat (Lansium domesticum).

badi [T. L. id.], een soort van hakmes. (Verg. labu, sinangge, kapara).

badju 1°. [T. L. id.], buis, baadje, het Mal. (Perz.) badju; simbadju-mbadju, van ééne soort, van één maaksel, gelijk. 2°. Mombadju [T. nombaju, K. nomau], stampen (rijst, miloe, enz.) in het blok.

bâga-baga [T. nabôrôtai], een vooruitstekenden, dikken buik hebben.

bagiu, mombagiu [T. id.], overvragen (den prijs van iets), te veel vragen voor iets, afzetten.

bago [T. K. id.; N. baga], werk, waardoor verhindering ontstaat om ergens te komen, of aan eene afspraak te voldoen. Bareë kudjela, sondo bagoku, ik kom niet, (want) ik heb veel werk (dat mij verhindert).

baïli. Hetzelfde als wea, ontbolsterde rijst. Dit woord is gebruikelijk in sommige streken aan het Meer.

bâjari, het Mal. bajar [T. K, N. id., L. mombajal], betalen.

bàka [T. id.], eene wond, die door eene inwendige oorzaak (in het bloed) of door krabben is ontstaan. (Verg. wela). Mabàka, zulke wonden hebben.

bakaka [T. palandu; K. palelo], naam van een vogel, die zich veel aan de oevers der rivieren ophoudt; watersnip. NB. Mal. bĕkaka.

bako [T. wako], mombako, op het hoofd tikken; endasibako, elkander op het hoofd tikken.

bako-bako [T. salenda], kakkerlak.

bala [T. bala; L. bala], in tweeën gespleten, gekloofd. Mombala, splijten, klooven, mombala duwanga, een' boom klooven om er eene prauw van te maken. NB. Jav. Mal. Bal. Sund. bĕlah, Day. belah, Mak. bela, Bug. welĕ, Sang. bĕlla.

balado [T. K. N. id., L. tobok], dolkmes.

balamba, een kruislings opeengestapelde hoop hout, die door middel van zware steenen onder water (in het Meer) wordt gehouden. De visch (bo) kruipt tusschen het hout, en kan er niet meer uit. Vervolgens werpt men er een net overheen, en haalt het geheele toestel op, waarna men de visch er uit neemt.

balampa [T. id.; K. lampa-lampa], een vloer van ñiboeng of bamboelatten onder een rijstschuurtje.

balandja, 't Mal. bĕlandja [T. K. N. id.], reisgeld, zakgeld, teergeld.

balangi [T. sempe kaju], een houten bak voor allerlei huiselijk gebruik. NB. Mal. bĕlanga.

balatu [T. id.], sport, trede van ladder of trap.

bale [T. lea, K. bale, L. bela], vriend; mobale-bale, vriendschap sluiten (dit geschiedt door

wisseling van geschenken. Verg. wêga.

bali, Mal. balik [T. mandjili], omgekeerd, met den achterkant naar voren, den bovenkant naar beneden, enz., de tegenovergestelde kant, het omgekeerde, het tegendeel van iets; mombali, omkeeren, tegenwerpen, enz. Bareëmo nintjani mombali nuntu, hij weet er niets op te zeggen, te antwoorden.

baloë, pombaloë [T. ako], vischhaak, vischhoek; mombaloë, met eenen vischhaak visschen.

balombo [T. id.; K. pogola], stookplaats om suiker uit arènsap te bereiden.

balongka [T. timu], een soort watermeloen.

balu [T. id.], weduwe, weduwnaar. Verwante vormen, Brandes, Proefschrift, bl. 91.

balů, pombalů, mombalů [T. K. id.], verkoopen, ěndapobalů, ten verkoop, voor verkoop bestemd zijn; balů salå, verkeerd verkoopen, aldus wordt eene handeling genoemd, verbonden aan het onderdaanschap van Poso aan Parigi, waarbij de radja van Parigi 1 à 2 stukken ongebleekt katoen naar Poso zendt, en daarvoor 200 à 300 (bij mislukking van den oogst 100) bossen padi ontvangt. Eerst na deze handeling mogen de Alf. hunne rijst naar marktprijs verkoopen. NB. Bug. balų, Sang. balų.

balûkàri [T. bandanga; K. tampi; N. laiwulu], geitenhaar, dat aan een touw is genaaid, waarmede men de schachten van lansen versiert.

balumba [T. bômbangi: K. balumba; N. rôpô; L. bokol], golf, deining. Verg. rôpô. NB. Mak. Bug. bombang, (Mal. gělombang).

balungke, mobalungke [T. motua], afdalen, dalen, inzonderheid van bergen. Verg. menáu.

bamba 1° [T. id.], Mond eener rivier; ook: rivier, bambampôsô, de mond van de Posorivier; voorts: mondstuk aan een stuk bamboe, waaruit men wil drinken. Vgl. wawa, Kern F. T. bl. 234.

2°, kambamba-bamba [T. modawa] overdrijven, vergrooten of verkleinen, liegen, onwaarheid spreken. Verg. wuti.

bâmbari [T. K. kareba, 't Ar. chabar], bericht, tijding, nieuws.

banå, 't Mal. bĕnang [T. K. N. L. id.], garen, ook: wol, katoen.

bandå, mobandå [T. nobalele], vleesch of visch, in bladeren of boomschors gewikkeld, boven het vuur gaar maken; mobandasi, iets op die wijze toebereiden.

bandala [T. id.], kist, pakkist. Verg. pìti. NB. Bug. bandala, Mal. bandĕla.

bandera, 't Mal. (Port.) bandera [T. K. N. L. id.], vlag, wimpel.

bângani [T. isi], inhoud van iets, nl. iets dat men in een kist, pak, enz. heeft gedaan. Verg. sanga.

bangke 1°. [T. bòse, K. bóhe, L. daka], groot, zwaar, breed; kabangke [T. bini, kabini], de breedte, dikte van iets; sabangke (sondo, salumbu, maria), veel, groot in aantal. Verg. bòse. NB. Bulu, Pak. Dano, wangko.

2°. Mombangke [T. notantua], kruipen, op handen en knieën of voeten.

bangku [T. id.], ornament aan de einden van den nokbalk van een huis.

bangkula [T. dio-dio], een koperen belletje of klokje, dat men enkel of bij vijftallen op zijde of van achteren aan den gordel draagt, en dat bij het loopen klingelt. Ze worden vervaardigd door Tomori en Tonapu.

banja [T. id.; K. moma], neen, het is zoo niet; het Mal. bukan. Verg. bareë.

bantaja [T. bantâjani, K. pomaru, N. bantaja], een huisje, dat men tijdelijk opslaat tot herberging van gasten, wanneer ergens een groot feest wordt gevierd. Sang. banala.

bantara [T. id.], een soort van strik, die op den grond wordt gespannen om eene ontsnapte kip te vangen; een haan wordt als lokvogel midden op den strik geplaatst.

bantia [T. K. id.], mobantia, iets aan een stok over den schouder dragen; er is daarbij maar één last op den rug.

bantjilu, mobantjilu [T. nopandjilu; K. nopakaroho], den hoofddoek met twee horens op zijde gevouwen dragen.

bantjowe, zie bij sowe.

banuwa [T. sapo, K. ho, N. so, L. laigon], huis, woning. NB. Het Bug. wanuwa, en het Min. wanua, beteekenen dorp, stad [Bareë: lipu]. Een enkele maal komt ook het Pos. banuwa in die bet. voor, wanneer men bijv. spreekt van een kabosenja ribawuwanja, de kabosenja van zijn dorp. NB. M. P. WANUA.

bara [T. id.; K. mawoma], eene partikel, die onzekerheid, onbepaaldheid, eene waarschijnlijkheid te kennen geeft. Het is daarom nu eens met "misschien, wellicht", dan weer met "of" te vertalen. Op zich zelf gebezigd, bet. het zooveel als "wie zal het zeggen", "het is wel mogelijk". NB. Bug. Jav. bara, Mak. Mal. barang.

bareë [T. tara; K. moma; N. bara, L. madi], niet zijn, niet, bamureë, hetz. als bareëmo, reeds niet zijn; ba-

mureë laumbe, er is reeds geen sirih meer, de sirih is al op; bareëpa, nog niet. Verg. banja.

baru [T. K. tule], sagoweer, palmwijn. NB. Sang. barụ.

barubi, hetz. als kajuku, kokosnoot, kokosboom. NB. Dit woord wordt veel gebruikt onder de Topebato.

basa, 't Mal. (Skr.) bĕhasa [T. K. N. L. id.], taal.

basimpa, mobasimpa [T. nomiku], nederhurken.

baso [T. bantju; K. pangkolowa], een hooge, ronde mand, vervaardigd van den afgestooten bast van den niboengpalm. Deze mand wordt op den rug gedragen, met den draagband over de schouders, (Tolage) of over het voorhoofd (Topebato).

batangi, zie bij tangi.

bati, 't Mal. batik [T. K. N. L. id.], gebatikt. Siga bati, gebatikte hoofddoek.

batuwa of watuwa [T. K. id.], slaaf, slavin; mobatuwa, slaaf bij iemand zijn, tot slaaf maken.

bau [T. K. id.; L. ikan], visch; bau mangao, gedroogde visch.

baula [T. K. bingga; N. baula; L. kahambau], buffel, karbauw.

bèbè [T. nadòjò], een woord, dat eene weigering in zich sluit. Men zal bijv. iets vragen en het antwoord is bèbe: ik weiger het; nabèbèka, iets weigeren. Verg. nongo.

beka [T. K. id.], mabeka, gespleten, gescheurd van hout. NB. Sang. bĕka.

bengko [T. dòlòdò], de groote, vooruitspringende slagtand van een wild zwijn.

bere [T. pasengò], schor, heesch.

berise [T. K. id.], donder en bliksem tegelijk, een hevig onweder; moberise, hevig onweêren.

berowa. Dit woord is overgenomen uit het Bug.: eene groote prauw van vlerken en mast voorzien. De Alf. hebben zulke vaartuigen niet.

besikeli. Het Mal. bĕsi kaleng [T. basikali] blik (metaal).

beta, verliezen bij het spel. Dit woord is overgenomen uit het Bug. De Alf. in de Bovenl. kennen de hanengevechten of het dobbelspel niet.

beti [T. id.], endabeti, het afteekenen van een plank of balk, waarlangs men moet zagen, of die men moet behouwen. NB. Dit geschiedt door een touw, in een mengsel van houtskool en water gedoopt, welk touw op de plank wordt gespannen door twee lieden, waarna men het touw aflicht en weer laat glippen, zoodat het een rechte zwarte lijn op het hout geeft.

bija, mebija [T. mesai], wijken, voor iemand uit den weg gaan; pebija, eene uitwijking van den

weg, waar hij zich in tweeën splitst, tweesprong; kulimbija, soort schelp.

bìlì, Holl. blik. Verg. besikeli.

bimba [T. id.], schaap. NB. Bug. bimbala.

bingka [T. K. id.], een vierkant gevlochten mandje; bingka-bomba, een mandje van gesneden bomba-stengels; bingka lauro, een mandje van rotan.

bintji [K. lupu], een vel van apen- of hertenhuid, dat de Alf. voor de partes posteriores dragen. Verg. ampe.

bira [T. id.; K. mika], zijde, kant, deel; mobira, in tweeën deelen; sambira, de eene zijde, kant; aan dezen kant. Verg. sambòte bij wòte. NB. Mal. bila, Sang. bĕlla, Bug. welĕ, Mak. belą, Jav. Sund. Bal. bĕlah.

bisu [T. K. N. bisu, L. biso], zweer, puist, steenpuist, abces. N.B. Mal. Sund. bisul, Bent. wisul, Ponos. bisol, Bent. wisul, Mak. busulų, Sang. bisulĕ.

bituwe [T. K. id.], ster, planeet; bituwe pelindja, vallende ster. NB. Tag. bitoin, Sang. bituing, Bis. bitoon, Bug. witoeng, Day. Mal. Bal. Sund. enz. bintang.

bo. 1°. Pebo, mebo [T. mongare, mokió; K. mekió; L. laga], roepen; napebo geroepen worden; meboka, om iets roepen; nundja napeboka? waarvoor wordt er geroepen? mebobo, herhaaldelijk roepen, het schreeuwen van zuigelingen, als zij honger hebben. „Jore, ne mebobo", aldus begint een wiegelied.

2°. bo [T. baumpuü], eene vischsoort, die vooral veel in het Meer wordt gevonden. Vgl. bau.

boa [T. id.], het gat in de oorlel der vrouw.

boba 1°. [T. id.; K. mopau; N. hèpè], slaan met een stuk hout, rotan, zweep enz.; bobaki, iets of iemand op die wijze slaan. Verg. boïmbi.

2°. bôba [T. id.], kaal, bijv. een hoofd zonder haar.

bôgati [T. id.; K. tiba], oedeem.

boïmbi [T. rampêdasi; L. djagul], slaan met de hand, klappen geven. Verg. boba 1°.

bòka [T. tonga; K. N. tonge], een woord om voorwerpen als hoofddoeken enz. op te tellen.

bókó [T. id.; K. mókó], huisgezin, familie, minstens bestaande uit man en vrouw. Hiervoor gebruikt men ook rapu, haardstede.

bólò 1°, bólò of wólò [T. wulo; K. lo, L. bólò], gat, opening, ĕndawólò, met gaten doorboord; bólò-bólò, vol gaten, lek; bólókangara [T. bolongara], eene afzichtelijke ziekte, lepra.

2°. bólò [T. sambeï, K. motólò], verwisselen, ver-

ruilen; mombôlôsi, iets verruilen; mosibôlôsi, ruilhandel drijven. Verg. melaonu.

bôlônkangara [T. bolongara], zie bij bôlô 1°.

bomba [T. K. id.], soort van riet, gebruikt om het gevouwen blad, waarmede het dak bedekt wordt, te doorsteken, de Marauta arundinacea L. Mal. bambang. Ook maakt men er mandjes van, bingka bomba.

bombara [T. id.; K. bamara; N. ponda], de borst.

bonde [T. N. id.; K. balingkea], een voortuin, dien men aanlegt, voordat men den eigenlijken grooten tuin begint. Men legt zulk een bonde aan, opdat men niet te lang van rijst verstoken zij, en men reeds voedsel hebbe, voordat de rijst in den eig. tuin vrucht draagt. Mobonde, een bonde aanleggen.

bone [T. K. id.], zand.

bonta [T. id.; K. daura], een plankje in eene prauw, dat tot zitplaats dient.

bontje, endabontje [T. rabontje], eene handeling in den tuin, wanneer de aren der rijst reeds uitgekomen, maar nog niet rijp zijn. Men legt nl. wat gekookte rijst in een kalebas-dop, en loopt daarmede door den tuin, hier en daar eene aar ombuigende in de kalebas, zoodat de top van den aar de gekookte rijst aanraakt. NB. Deze handeling wordt verricht ten einde de rijst spoedig te doen rijpen.

boru [T. K. id.], een matje van "daun maso", tole genaamd, dat tot regenscherm dient.

bòse [T. bòse; K. bòhe], zwaar, dik, groot. Eig. Parigisch, doch ook in de kuststreken van Poso veel gebruikt; kabòsenja, de groote adel onder de Alfoeren.

bosu, mabosu [T. nabosu; K. nabohu], verzadigd, zat zijn van het eten. NB. Bug. wĕsso, Bulu, mawĕsu.

bòta oorsmeer, vuil, dat uit het oor loopt; kebòta, loopende ooren hebben (misschien ligt hierin ook de bet. van: minder goed kunnen hooren, doofachtig; Verg. piga).

bòte, mebòte [T. natere], terugkeeren, weder opkomen van eene ziekte, die genezen is.

boti [T. oga; K. ibo; L. balan], aap.

bôtôlô, het Holl. bottel, flesch.

bôtôrô [T. K. N. id], mobòtòrò, wedden bij hanengevechten. NB. Identisch met het Mal. bĕrtaroh "wedden", vgl. Mak. botoro, Bug. botọ, Jav. botoh.

boü (uitspr. bo) [T. wóü, K. bo]; maboü nieuw, nieuw zijn. Verwante vormen, zie Kern, Fidjitaal, blz. 192 i. v. vou.

boüga [T. pewo; K. pewo], de schaamgordel, dien de Alf. om de heupen dragen (tjidako).

buawu [T. nawuri], hetzelfde als bubâ grijs.

bubâ [T. id.], grijs. Verg. buawu.

bubu [T. djunu], gieten, begieten, uitstorten; bubusi, iets uitstorten, gieten; tebubu, tot uitstorten geraken, tot uitst. komen. NB. Mal. bubuh.

budja [T. id.], mobudja het Alf. dobbelen met duiten. Verg. motongkò, en mobòtòrò.

budu [T. pangguru; K. pangkuru], een platte van garen gevlochten band in een broek, om dien vast te maken om het middel.

bugi [T. id.; K. bugia], eene huidziekte, het afschilferen der huid, waarbij die door allerlei grillige figuren geteekend wordt.

buja, mabuja [T. K. nabula], wit, blank.

buju [T. K. bulu; L. bungkat], berg, hoogte; wukumbuju, scheenbeen. NB. Bug. bulu, Bis. Mong. bulud, Ponos. bulur.

buke [T. id.; K. ponù], vol, gevuld; mabuke, vol, gevuld zijn; mabuke-buke, boordevol; pakabuke, volmaken. NB. Bug. buke.

bula [T. bimbì; K. N. towôw; L. me], geit, bok. Verg. paluasi.

bulere [T. wolokâi; K. bole], uit elkaar halen van iets dat in de war is, als garen, of een sarong, die opgevouwen is, openleggen, ontrollen, ontwikkelen.

bunde [T. id.], mobunde, schoppen, trappen; mobundebunde, trappelen, spartelen, bijv. van een klein kind.

bungge [T. id., K. bungke], soort mand, tot bewaring van kleedingstukken, geld, enz.

bungka [T. bungga], kreeft.

bungku [T. bunggu], bult, hooge rug. NB. Bug. bukku, Sang. bungkụ. Vgl. ook het Indon. buku, wuku.

bure [T. unu; K. poi; L. ambai], zout, uit zeewater bereid. Het ingevoerde zout noemt men doorgaans, naar het Mal. „garam", garâ. Pobure, iemand, die zout maakt; pabure, eene plaats om zout te maken.

burimanu [T. sola], de schurft, scabies. — N.B. Bug. tjola.

burinti, zwart, hetz. als èta. Afgeleid van wuri, houtskool.

burîtani [T. K. ngà; N. hèkè], tandvleesch.

buruku [T. rangiso]; pae buruku, eene rijstaar, die niet recht naar boven groeit, doch die zich reeds ombuigt, voordat de korrels zich hebben gevormd; meburuku, het op genoemde wijze groeien der rijst.

busi 1°, mebusi [T. nebusi], afschieten (van een geweer).

2°. busi, interj. om varkens te verjagen.

buta, mabuta [T. naburo; K. uro; N. bilo], blind; dit

buta wordt ook gebruikt van eene wond, die blind, d. i. gesloten, hersteld is. Men zegt bijv.: mabutamo welanja, zijne wond is hersteld. NB. Mal. Sund., Mak. Sang. buta, Jav. Bent. Bug. wuta.

buwu [T. wumbu]; buwu ata, nok van het dak.

D.

da [T. K. ra; L. boso] bloed; mada, bloeden. Verw. vormen, Kern F. T. bl. 135, i. v. dra.

dadu, mandadu [T. nasara; K. nahomi; N. gagu], zich haasten, voortmaken; mandadu rajaku, ik haast mij (te komen).

dago, madago [T. nalompe; K. nabelo; L. maima], goed, mooi, schoon, verheugd, lekker, aangenaam, enz., podago, goed, best; bareëpa kuntjani basa podago, ik ken de taal nog niet goed; bareë kurata rirano podago, ik ben niet geheel tot aan het Meer geweest (maar wel dicht er bij); kadago schoonheid, goedheid, enz.; pakadago [L. pokamai], mooi maken; ook: voorzichtig zijn, voor iets oppassen; pakadago manawu, pas op dat ge niet valt.

dai [T. id.; K. lara; N. pinê], in de zon gedroogd vleesch, dendeng. Verg. op ai.

dajo [T. K. id.], graf.

dake, mĕndake, stijgen, klimmen, beklimmen, inzonderheid bergen. Verg. pòne, sawi. NB. Bul. Pak. Sea, Dano, Saw. Sang. sake; zie verder Kern, F. T. bl. 138. i. v. ɗake.

damalimpu [T. nalimpu], eig. bet. onbekend, damalimpu ngisi, het losstaan van de tanden.

dangka, padangka [T. padaga], vreemdeling. NB. Jav. Mal. Sund. Bat. Day. Sang. dagang, Mak. danggang, Bug. dangkang, Bul. Pak. Sea, Dano, Saw. wangkĕr.

dasi of datji [T. id.] een unster, zooals die door de Chin. en ook door de inl. gebruikt wordt om te wegen. NB. Verbastering van 't Chin. tô ts 'in „unster met gewicht" (Prof. Schlegel); in de meeste Indon. talen overgenomen als datjing.

daso [T. raso], indeuken, indrukken.

date, ĕndate of sindate [T. id.; K. iwongko; N. indora], aanw. voorn.w., boven (verg. wawo), Lamoa sindate, lamoa silao, „God boven, God beneden", gewone aanhef van gebed of eed. NB. Sang. dasi, vgl. ook Jav. ĕndas.

datji, zie **dasi.**

dawa [T. id.], schrijfstift, potlood, pen, inktkoker, enz. NB. 't Ar. دَوَاة „inktkoker", Bug. dawa „inkt".

deïde [T. nakodi], eig. bet. onbekend; [1] melindja deïde op de teenen loopen, sluipen.

dena [T. rona], een kleine roodachtige vogel met zwarte borst, die zich soms in groote scharen op de rijpe rijst werpt, en den geheelen oogst doet mislukken (Rijstdiefje?).

dendè, modendè [T. nodendè], huiveren, rillen. Jav. madiding.

denggo, modenggo [T. natenggo; K. nabengkọ; N. nodengko], krom, niet recht, krom zijn, ongelijk hebben, niet recht voor de waarheid uitkomen. NB. Vgl. Mal. bĕngkok, Jav. bengkok, Day. bungko, bungkok, Sang. bangkọ, bengkọ, Bul. wogko, Pak. wookko, Sea, Dano woko.

dengka, modengkasi, vleeschelijke gemeenschap hebben, coïtus uitoefenen.

dèü, ĕndadèü [T. netantèü], met het hoofd knikken op iets, dus: iets toestemmen. Verg. doü.

di [T. K. di], trekken, spannen. bijv. een touw; diti [T. disi], aan iets trekken, iets spannen; pakadi, strak doen staan (van een touw).

diali, madiali, hetzelfde als mawongò, stout, ondeugend. NB. Dit woord is in Todjo gebruikelijk.

dika [T. id.; K. bole], zetten, leggen, plaatsen, wegleggen, bewaren.

diki, eig. bet. onbekend. Wawondiki [K. pantami; N. bengo palanta], wreef van den voet.

dingge, modingge [T. nakedjo], mank, hinken. N.B. Verg. edja.

diu, mandiu [T. id.; K. maniu, L. midi], baden. Vgl. het Mal. mandi, Day. mandoi.

djää, madjää [T. nadjää, K. nadâ; L. maiuk], slecht, boos, leelijk, vuil; madjääti, iemand kwaad doen, iets vuil maken, enz. NB. Verw. vormen, zie Kern, F. T. bl. 138, i. v. ɔa.

djaga [T. raïnga], modjaga, waken, de wacht houden, bewaken; podjaga, het voorwerp, waarmede men iets bewaakt, bijv. een lans, een stok. 't Bug. (uit 't Skr.) djaga.

djáï [T. salara; K. ompi], familie, aanverwanten, bloedverwanten; modjáï, familie zijn, ook: vriendschap sluiten, nader met iemand in kennis komen. Ane napokono modjáï, djelamo sia, als hij nader (met u) wil kennis maken, zal hij wel komen.

djaja [T. djala; K. dara], weg, pad; modjaja. gaan op een weg, in tegenstelling van in eene prauw; napo-

[1] Blijkbaar van denzelfden stam als Sang. tahida, tada „treden", laedĕ „voet", verg. ook in deze woordenlijst edja.

djaja, een weg tot weg bezigen; imbéï napodjaja kòmi? welken weg zijt gij gekomen? Sang. daḷeng, zie verder Kern, F. T. bl. 167, i. v. sala.

djalimóö [T. id.; K. dalimuna; N. dalimao], adder.

djàma, medjàma [T. mantalu], aanraken, in de hand nemen, betasten. Neë medjàma kapasi sìtu, raak die watten niet aan; ĕndapedjàma, bevoelen, betasten; djamasi, iets betasten, bevoelen. NB. Mak. Bug. Bat. djama, Mal. Jav. Sund. djamah [1], vgl. ook Mal. raba.

djamâ, modjamâ [T. mewawo], het aanleggen, bezaaien, beplanten, wieden, omheinen van eenen tuin; in één woord: datgene verrichten wat tot de werkzaamheden in eenen tuin behoort. Verg. monawu.

djampu [T. djambu; K. N. gambu], eene vrucht, de djamboe (Jambosa vulgaris).

djandji [T. id.; K. djantji], verbintenis, afspraak, belofte, termijn; modjandji, overeenkomen, beloven. NB. Bug. djantji, Mak. Jav. Mal. Bat. Day. djandji.

djanga [T. id.; K. nanga; N. danga], span van de hand, van den top der pink, tot den top van den duim. NB. Mal. djĕngkal, Bat. djongkal, Tag. dangkal, Bis. dangkau, Bug. djakkạ. Zie ook Kern, F. T. bl. 138, i. v. ɗanga.

djangaï, mompodjangai [T. napokarao], iemand vertoornen, boos maken; napodjangaï Lamoa, God vertoornen.

djangko [T. K. N. djanggo], baard onder de kin, sik. NB. Mal. djanggut, Jav. djenggot, Mak. djanggọ, Bug. djangkọ.

djàpa, modjàpa [T. nodjàpa], smakken onder het eten.

djàpi of **tjàpi,** koe. NB. Mak. Bug. tjapi, Mal. Jav. Sund. sapi.

djara of **njara** [T. K. djara; N. dara; L. adjahan], paard; modjara, paard rijden. N.B. Jav. djaran, Mak. djarang, Bug. anjarang, Buru adjaran.

djarû, naald. Verw. vormen, zie Brandes, Proefschr. bl. 47.

djau 1°. ĕndjau, indjau, rindjau [T. ĕndjau, K. oria, N. olòtò], daar, daarginds (aanw. vnw). Zie Bar. Gr. bl. 220.

2°. Mondjau [T. nodjau, K. nodau], naaien; djau naad, naaisel. NB. vgl. djaru en F. T. bl. 138, i. v. ɗaita.

djawa, modjawa [T. nongkaliwaja], fluisteren, zacht spreken.

djela [T. rata, N. hawe], komen, syn. met Mal. datang;

[1] Dus ten onrechte in 't Jav. Hdwdb. uit 't Arabisch afgeleid.

kadjela, aankomst. Verg. rata.

dji, modjidji [T. nodjidji; L. momohokot], zwijgen, stil zijn.

djila [T. L. id.; K. dila], tong. — Verw. vormen, zie Brandes, Proefschr. bl. 19.

djimpi, ĕndadjimpi [T. djômpiti], water gooien met de handen, zooals iemand doet, die, in het water staande, een ander daarmede gooit.

djiri [T. pidji], eig. bet. onbekend; tai tedjiri, zeer dunne afgang, diarrhoe.

djódjó [T. tójó], prop, bijv. van papier. Nawali djôdjó, een prop worden, gezegd bijv. van een stuk papier, dat men in elkaar frommelt.

djoïja [T. djoüla; K. daüla; N. dasari], de vloer van een huis, van een prauw.

djole [T. id.; K. kaligoa], turksche tarwe, mais, die men oud laat worden, en die bestemd is om te worden bewaard. Verg. goa.

djompó [T. impo; K. hudu; N. pahulu], een toestel, dat men aan den ingang van de kampong zet bij het begin van den rijstoogst. NB. Dit toestel bestaat uit twee opstaande stokken, en één horizontaal liggenden, die te zamen eene poort vormen, versierd met eenige bladeren van den sehopalm, en een mandje, waarin een offer van eieren, pinang, sirih enz. wordt gelegd. Midden aan den dwars liggenden stok hangt een van bamboe nagemaakt mesje, waarmede de rijst gesneden wordt. Het is bij die gelegenheid hun, die niet tot de kampong behooren, verboden, gedurende drie dagen de kampong, waar geoogst wordt, binnen te komen. Modjompó, dit toestel plaatsen.

djúa, madjúa [T. nadjúa; K. nadúa; L. mosakit], ziek zijn, pijn hebben; kadjúa, ziekte, pijn.

djuï, ĕndadjuïsi [T. radjuïsi], iets uitpeuteren, nl. de randen der nagels.

djuju [T. manisa], eig. bet. onbekend. Djuju nu uwàni de vloeibare honig.

djundju, modjundju [T. nodjundju; K. nodume; N. nohui], wroeten in den grond, zooals de varkens doen met den snuit.

dódó, mandódó [T. nantutu; K. bolówó; N. mampede], het kloppen van de boomschors, (foeja); pandódó, de plank, waarop de foeja wordt geklopt; ook totua genoemd.

dodoha [T. so; K. boja], een alleenstaand huis, in tegenstelling van lipu, eene verzameling van huizen, een dorp.

doë, eig. bet. onbekend. Mesidoë [T. nosandjajo], bij iemand oploopen, een bezoek afleggen, elkander bezoeken; tau doë,

een ongetrouwde man of vrouw.

doï [T. K. N. L. id.], duit; doï manu, haantjes-duit, in de streken van de Bocht gebruikelijk. Uit het Ned.

dôjô, madôjô [T. nadôjô; K. nagasi; N. matuli], vlug, gezwind, spoedig. Verg. magàsi en maliga.

dôkô, mandôkô [T. K. nadôkô; N. masawala], snoepen, gappen, iets wegnemen, doch niet zoo erg, dat het stelen kan worden genoemd.

dompipi [T. epu, K. buju; N. dompipi], een taschje van biezen gevlochten, gebruikt tot bewaring van sirih en pinang. Daar de Tonapu deze vervaardigen, zal dit woord wel afgeleid zijn van pipi (N.), vierkant. Verg. kapipi.

donge, mandonge [T. mepe; K. jepe], hooren, luisteren; dongeka, naar iets luisteren; pedongeka, hoor! NB. Verw. vormen, zie Kern, F. T. bl. 165, i. v. rongo, en Brandes, Proefschrift, bl. 49.

dopi [T. K. id.; L. dopi], plank. NB. Gor. dopi.

dôpô [T. K. id.; N. dupa], vadem; radôpô, vademen, meten met den vadem (de lengte der uitgestrekte armen). — Verw. vormen, zie Brandes, Proefschrift, bl. 91.

dora, eig. bet. onbekend. Pandora penai [T. tumpa], het onderste gedeelte eener zwaardscheede.

dosa [T. id.], zonde, schuld, inz. tegenover God. Verg. salâ. Mal. (Skr.) dosa.

doü, hetz. als wóö, hoofd, kop. Mondoü-doü, knikkebollen. Verg. dèü.

dudu [T. kabusu; N. lôlô], opgerold, rolletje, zooals een rolletje tabak. Vandaar dat men dit woord ook wel gebruikt voor sigaar of sigaret, in plaats van tòmi. Modudu, tot een rolletje maken. Mak. Bug. dulu.

duga, naduga [T. râsongga], looden, de diepte van het water peilen. Jav. Mal. duga.

duï [T. ĕmbiko; K. rabeo], tot waterige pap gekookte sago.

dula [T. id.], een langwerpige houten bak, zooals die, waarin de varkens eten krijgen. Mal. Day. Jav. Mak. Bug. dulang.

duli [T. kaduli; K. bake; N. takutonde], een rond mandje van silarbladeren gevlochten, bestemd voor kauwingrediënten.

dulidi, madulidi [T. nalori; K. nabelo; N. makara], mooi, fraai, sierlijk, prachtig (syn. met Mal. elok).

dulikanta [T. dulitaï], een soort kever, doodgraver.

dûlungi [T. pangulu], het voorste gedeelte van eene prauw, voorsteven, in tegenstelling van guli, roer.

duni [T. lumu; K. N. lumu], lijkkist, doodkist. — NB. Mak. Bug. duni.

dungka [T. dungga, K. N.

dungka], madungka, omvallen, omvervallen; montedungka, op het punt staan van omvallen; dungkalàka, laten omvallen.

dungku, mompadungku [T. nompakóni; K. nokadompe; N. mandapara], het feest van den rijstoogst vieren.

dupa [T. K. N. dupa], wierook. Uit 't Bug. van 't Skr.

dusu, madusu, T. nadusu], mager, schraal. Verg. usu, rib.

duwanga [T. sakaja; K. N. duwanga; L. duwangan], prauw, vaartuig uit een boomstam vervaardigd.

duwàta [T. sawa; K. ule; N. ile; L. bintana], slang. Verg. ule.

E.

edja [T. odja; K. oda; N. tuka; L. odjan], trap, ladder. Verg. ajawa en deïde. NB. deïde, edja, todu en ook T. kedjo zijn van denzelfden stam als Sang. laedĕ, tahida, taroda, tada, Jav. idak, uṇdak; djĕdjak, Day. kidjak, Mal. indjak, djĕdjak, Mak. ondjó, Bug. ladje, Bat. djodjak.

eja, maeja [T. K. N. naeja], beschaamd, verlegen. NB. era Sang. mea „beschaamd", vgl. meha „bruin", Dano, mea, Saw. meha, Mal. merah „rood".

ejondo [T. pelele; K. penelea; N. dumondo], brug, vlonder.

eka, maëka [T. K. naeka; N. langa; L. matakut], bang zijn, bevreesd; paraeka, bang maken voor iets of iemand; pokaeka, iets of iemand vreezen.

ĕmbihihi [T. naringge; K. hanelopo; N. mihehe], hinneken.

ĕmbuhihi, het hi! hi! roepen bij den krijgsdans of het spiegelgevecht.

ĕmbuli. Interj. om geiten weg te jagen.

ena [T. id.], moëna, vlechten; moëna tole, een tole vlechten. Verg. reja. NB. Jav. anam, Mal. anjam, Bul. majam, Sang. Mak. anang, Bug. anĕng.

ĕndate, hetzelfde als sindate, zie date.

ĕndèku [T. ĕntogu; K. rau; N. endoréï], opgaan, naar boven gaan, gezegd, wanneer men naar eene plaats gaat, die hooger ligt dan die waar men zich bevindt. Vgl. dake.

ĕndiu, zie riü.

ĕndjâ, zie nundja.

enga, ĕndaënga [T. raenga; L. oki], ruiken (aan iets), beruiken.

ĕnggâ [T. bulana], dooier van een ei.

ĕnggaru, ĕnggê, tolaë [T. pidi; K. kuru; N. mejo; L. tute], kat, poes.

ĕngge, zie ĕnggaru.

ĕnggeru, hetzelfde als uwelu. Zie aldaar.

ĕnggio-gio [T. lipopo], kapel, vlinder. Verg. mala-mala. NB. Bul. Dano, kalipopo, Pak. kalimpopoan, Sea. Saw. kalipopoan.

ĕngkabongó, zie kabongó.

ĕngkai, zie kai.

engke, moëngke [T. nataluendju], hurken, nederhurken.

ĕngkinowia, zie kinowia.

engko [T. lagu], grap, aardigheid, guitenstreek. Tau sondó engkonja, hij zit vol grappen.

engo [T. K. N. onge], neus; rāengo neusgat; tandu nu engo, neustop. NB. Bug. ingẹ̆. Vgl. ook Sang. sengẹ, Mak. sango, Mal. sĕngau, Jav. sengok „door den neus spreken, snofneuzen."

ênu [T. bili; K. ènu; N. èno], kralen; rapoënu, iets bezigen als kralen; om tot kralen te dienen (bijv. zekere roode vruchtjes). Sang. Bul. ino, Bis. hinau.

eo [T. K. eo; N. alo; L. sina], zon, dag; saeo, een dag, eens; saeo-saeo, iederen dag, dagelijks; wuugka eo dagelijks; mosueo, dageraad; mesawi eo, de zon gaat op; laokamo eo, de zon gaat onder. Verw. vormen, zie Kern, F. T. 206, i. v. ao.

epe [T. id.; K. iëpe; N. hade], smaak van iets, geur, gevoel, meening (syn. met Mal. rasa). Madago sakodi kuepe, ik gevoel mij iets beter; kuepe rāneo djelamo kapala, ik ben van meening, dat de boot morgen komt; monuepe, naepe, gevoelen, meenen, proeven. NB. Pak. Saw. epe, proeven.

epo, epo-epo [T. id.], een soort gebak van rijstemeel, kokosnoot en suiker.

era [T. ipà; L. dawak], zwager, schoonzuster. Verwante vormen, Brandes, Proefschr. bl. 45.

êta, maèta [T. nawuri; K. naèta; N. maèta], zwart. Verg. wuri. NB. M. P. ıṭĕm. Vgl. ook Kern, M. F. bl. 43, i. v. paisim.

ewa [T. weï; K. to; N. maruwa], gelijk, gelijk als, evenals; ewaséï, aldus; ewasìhi, alzoo.

ewo [T. owo; K. kawòkò; N. hehi], gras, onkruid. Verg. kawòkò.

G.

gā, eierdooier. Magā [T. natiri; K. nakuni; N. mabada], geel. Verg. makuni.

gáä, mogáä [T. nogáä; K. gata; N. mogā], scheiden, uit elkander gaan; mompogáäka, van iets scheiden; mosimpogáä, van elkander scheiden, van elkander gaan, ieder

zijns weegs. NB. Sang. gaẹ̈.

gabe, mogabe, eig. bet. onbekend; mosigabe pale [T. nosiganggo pale], elkander de hand geven.

gaga [T. K. id.; L. talalu], zeer, meer dan, al te erg, in hooge mate, syn. met Mal. tĕrlalu.

gala 1°. [T. bagia], deel, aandeel, voor, in: voor iemand. Galamu séï, dit is voor u.

2°. [T. tambaga; K. ĕngkala], geel koper. NB. Bug. gĕllang, Mak. gallang.

galo [T. K. id.], gemengd, vermengd; mogalo, mengen, vermengen; mosigalo, door elkaar mengen. NB. Sang. laụ, Tag. lahok, Mong. lauk.

galu [T. K. N. id.]; bos, inz. bos rotan. Verg. soò. NB. Bug. Mal. gĕlung.

gampâ [T. gampà], besmettelijke ziekte, mazelen.

gana [T. suka; K. gana], genoeg, voldoende, toereikend. Verg. suka. NB. Mak. gannạ, Bug. gĕnnẹ̆, Mal. gĕnap, Jav. gĕnĕp, Bat. gonop.

gandisi [T. K. N. gandisi], wit katoen, van vrij goede kwaliteit.

gantji [T. K. gàsi], tol, priktol; mogantji, tollen. NB. Bat. Mal. Mak. Bug. gasing, Jav. gangsingan, Sang. kasing.

garagadji zaag; mogaragadji, zagen. NB. Bug. id., Mal. (uit 't Skr.) gĕrgadji.

garuda of guruda [T. K. guruda], de naam van een geheimzinnigen vogel in een ver verwijderd land, griffioen. NB. Mal. Bug. id., uit 't Skr.

garupu [T. nonggó; K. N. rupu], vuiligheid, vuil, afval; bijv. het vuil, dat uit het dak valt.

garùsu [T. garòsu; K. galusu], met kracht strijken of wrijven; bijv. van het inwrijven der foeja met een plantensap, om ze duurzaam te maken. Het strijken met een strijkijzer noemt de Alf. garùsu apu.

gàsi, magàsi [T. nagàsi; K. nagàhi], vlug, snel zijn in zijne bewegingen, ergens goed mede overweg kunnen. Magàsi pelindjanja, hij loopt snel.

gawe, mogawe [T. nosusa], een zeker doodenfeest vieren, bij de Tolage, Toündáë en Torano in zwang, gelijkstaande met het motengke. Een andere naam voor dit feest is: mompemate. NB. Men zie over dit gawe, Bijdr. t. d. T. L. en V., vijfde volgreeks, deel VIII, blz. 186, Noot.

gege [T. gege; K. buru], nattigheid; magege, nat zijn, vochtig zijn.

gêgeri, zie geri.

gele, mogele [T. naele; K. nokiritaï; L. kumodjo],

lachen; mogeleka, om iemand of iets lachen, iemand uitlachen. Nundja napogeleka siko? waarover lacht gij? Mogelegele, voortdurend lachen. NB. Bis. galiag, Bul. Pak. Sea, Dano, Saw. keěke, doch Sang. lěge, Bent. lugai, Tag. lagaak.

gere [T. gìse; K. nehopa; N. melali], strijken, wrijven met de hand. (Verg. palisi bij pale). Nagere teüla lionja, zijn gezicht met kalk inwrijven (een voorbehoedmiddel om door anderen behekst te worden). Mopagere, het te voorschijn brengen van de „kantu" uit het lichaam van personen, door middel van wrijven; panggere [T. taibàni; K. N. taru], was (substantief).

geri of **gêgeri** [T. geru; K. nokèko], het afvijlen, afzagen van de tanden bij de vrouwen op den leeftijd der puberteit. Mak. Bug. kikiri, Jav. Mal. Day. kikir.

gibu, zie giwu.

giso [T. rakòjòsi], wrijven, schuren tegen elkaar, bijv. den voet in den schoen.

giwu of **gibu**, megiwu [T. K. negiwu], beboeten, bestraffen; ěndagiwu beboet zijn of worden; pagiwu, boete, straf.

goa [T. djole], de Turksche tarwe, maïs, als zij jong geplukt is. Verg. djole.

godâ of **gudâ**, pakhuis, loods. NB. Mal. gudang, Jav. Bug. gědung.

gôgoli [T. rakodje], wurgen, worgen.

gola [T. K. N. gola], suiker, inz. de zwarte, uit arensap bereide; mogola, suiker bereiden; magola [T. momi; L. matami], zoet; gola kàsi, witte suiker. Mal. (Skr.) gula.

gole, mogole [T. nogole], een spel, bestaande in het voortschoppen, of werpen van klapperdoppen.

golûpangi [T. gelumpati], de vruchtjes van zekere struiken, die aan de kleederen blijven kleven als klitten.

gongga [T. ingga], halssieraad; napogongga, iets tot halssieraad bezigen.

gonggò, mogonggò [T. negajo; K. neningka; N. moweta], visschen met de hand; de visschen met de hand grijpen, in laag water of modder.

gongi [T. K. N. gongi], groot koperen bekken, gebruikt op de prauwen om daarop te slaan bij aankomst en vertrek. Een kleiner soort heet kakula. Het woord is 't Mal. gong.

gônò [T. K. N. gonu], magònò, oplossen (intr.), opgelost zijn; pakagònò, doen oplossen, oplossen (actief).

gopa, magopa [T. nasulàpa; K. nogopa; N. mopipi], vierkant.

goranggo [T. buwaja; K. goranggo; L. buwa], krokodil, kaaiman. NB. In het Gor. Ternataansch en Men. Maleisch bet. gorango "haai."

gorau, Todjosch: ei, kippenei. Verg. toju.

gori, beteekenis, uitlegging, verklaring.

gôrô 1°. Magôrô [T. nagôrô], smelten.

2°. Megôrô [T. nanteke], oprispen, boeren.

gôrodi [T. gorodi], boor, het Mal. gurdi.

gôwangi, mogowangi [T. ratugûwangi], huilen, janken van een hond.

gûguri, meguguri [T. nekalimumu], den mond spoelen, gorgelen.

gujawa [T. K. N. gulawa], goud. NB. Sang. bulaeng, Ponos. mulan, Bug. ulawĕng, Mong. bulawan, Day. bulau.

guli [T. K. N. guli], roer van een schip. NB. Mak. Bug. guling, Sang. uling, Bent. mugulin.

gulili [T. K. N. gulili], rondom, in den omtrek; magulili, om iets heentrekken in de rondte, rondloopen. NB. Mal. Jav. kuliling, Bug. guliling, Bat. halijang, Sund. kuriling.

guma [T. K. guma; N. piho], scheede van een zwaard. Verg. wintu.

gumpi. Eig. bet. onbekend. Gumpi nu asu [T. padalòsa], kleine blaadjes van zekere struiken, die aan de kleederen blijven kleven.

gundu [T. K. guru], donder; mogundu donderen. NB. Bug. gutu, Mak. gunturu, Jav. guntur.

guntji of **gundji**, Mal. kuntji, sleutel.

guru, mangguru [T. nakulu], iets (bijv. een zwaard of mes) met citroensap schoonmaken.

gùsa, pagùsa [T. pogùsa], een medicijn gebruikt bij het mopagere. Zij wordt fijn gekauwd en op het zieke deel van het lichaam gespuwd.

H.

hende [T. mone], aamechtig, eene beklemming op de borst; mohende [T. namone], zwaar ademhalen, hijgen tengevolge van kortademigheid.

hoa, mehoa [T. nemoja], gapen, geeuwen.

hoi, mehoi [T. nehoi], fluiten met den mond.

I.

idoa, pangidoa [T. K. N. pangidoa, L. pelelen], mast van een schip of prauw.

ijô [T. K. N. ijo], ja; moijo,

ja zeggen, toestemmen; moijoka, in iets toestemmen.

ijori [T. ijori; K. N. bimbo], mondharp van bamboe vervaardigd.

ike [T. K. N. ike], een hamertje van zwarte steen met grove of fijnere groeven besneden en voorzien van een steel van rotan; met dit hamertje klopt men de foeja.

iko, ĕndaïko [T. ragaigo], roeren, omroeren.

iku [T. K. lelo; N. iku; L. iku], staart. NB. Bug. iko, O. Jav. ikû, Mak. ingkong, Mal. eikur, vgl. ook taliku.

ila, maila [T. K. naïla], schuifelen van de slangen.

ili, moïli [T. K. noïli; N. moïli], stroomafwaarts gaan of varen, peïli tàliku, het hoofd omwenden, omkijken. NB. Bug. ile, Jav. ili, ilir, Mal. hilir, Sang. elehĕ.

ilo, eig. bet. onbekend. Iloilon tasi [T. leanda], het phosphoriseeren van de zee.

ilu [T. K. N. ilu], inwendig pijn gevoelen, zeer doen; mangilu wordt bijv. gezegd van rheumatische pijnen, zoo ook: mangilu-ilu. Ana ilu, weeskind. NB. Mal. ngilu. Bug. ilu. Vgl. Mak. tilu, Sang. tĕdu.

īmba [T. bila], aantal, getal, cijfer; moïmba, tellen, optellen.

imbéï [T. iwa; K. lorima, N. imbakòlò; L. jamai], waar?; rimbéï, waarheen; ungka rimbéï, van waar?

īmbu [T. īmbu], booze geesten, die in het water leven, de gedaante van een mensch hebben, en op badende menschen loeren. om die plotseling te doen verdwijnen. Zij laten zich evenwel gemakkelijk om den tuin leiden.

impia [T. impia; K. boloma; N. impira], wanneer, ten tijde dat, toen. Bar. Gr. bl. 226.

inantjo, eene groote vischfuik aan het begin van de Posorivier bij het Meer in gebruik, bestaande uit ongeveer 20 M. lange rijen bamboe, die in de rivierbedding zijn geplant in V vorm, waarbij zich aan de punt eene fuik bevindt. De visch wordt door den stroom in de fuik gevoerd.

īndà [T. K. N. īndà, L. samaja], iets dat men gekocht heeft, zonder den prijs te betalen, schuld; moïndà, schuld hebben, schuldig zijn.

indjau, zie djau.

īndo, Bug. moeder. Als zoodanig evenwel niet in gebruik; alleen in het afgeleide woord pompeïndo [T. K. N. pompeïndo], de tweede naam, dien een man krijgt na de geboorte van zijn eerste kind. Deze naam wordt gevormd door „papa" of „ta" te plaatsen vóór den naam van het kind.

inè of **nènè** [T. ino; N. ina], moeder. Inè gebruikt men in aanspraak, nènè in samenstellingen tot vorming van den tweeden naam eener vrouw: bijv. nènè Ideï. Inège of inègi, uitroep van verbazing, moedertje! M. P. INA.

ini [T. gàsa; K. ini; N. siwunija], zweet; moini, zweeten; matiti ininja, zijn zweet druppelde (van zijn gelaat). Vgl. Jav. kringĕt, Mlg. dinitrĕ.

îni [T. inî], de padi, die ieder jaar bewaard wordt, om in het volgende jaar te worden gezaaid, zaaipadi.

inodo [T. pangga; K. nunu; N. hampi], een grof soort foeja.

inosa [T. K. inosa; N. inau], adem; ook: de geest, de ziel; matemo tau, malaimo inosanja, als iemand sterft, gaat zijne ziel weg. Moinosa, ademhalen.

intjàni [T. indjàni; K. intjàni; N. isa], mangintjàni, nintjàni, weten, begrijpen, kennen, verstaan; mombintjàni, elkander kennen; païntjàni of pakintjàni, doen weten; pangintjàni, kennis, wetenschap.

inu, manginu [T. K. manginu; N. moënu; L. manginun], drinken; uwe raïnu, drinkwater; ana maïnu, zuigeling. NB. M. P. INUM.

ipi, mangipi [T. K. N. mangipi], droomen; pangipi, droom. NB. Bul. Pak. Sea, Dano, Bent. Sang. Bat. ipi, Jav. impi, Bug. nipi, Day. nupi, Mal. mimpi, Tag. hinip, Ponos. inop, Mong. idop.

ira [T. ira; K. N. tawe; L. hon], blad van een boom; irantalinga, oorlel; irangkadju, aldus wordt de toespijs genoemd, die men bij de rijst eet, hetzij ze uit groente, of uit vleesch bestaat; manu napoïrangkadju, kippen, om als toespijs bij de rijst te eten.

isa [T. K. N. isa], één, als telwoord zonder substantief. Verg. sambáä bij wáä. M. P. SA, ESA.

isalàmu [T. K. N. isalàmu], Islam, Mohammedaan. De Alf. noemt den Moh. ook: tau puwasa. Het Ar. اسلام

iwali, moiwali [T. K. noiwali; N. moiwali; L. ototok], het uittrekken van een stam, om bij een anderen koppen te snellen. Verg. mengae, bij ngae.

J.

jabi [T. K. labi], meer dan, overschot; jabi sampuju, meer dan tien. NB. Bug. lĕbbi, Tag. Bis. Mak. labi, O. Jav. lĕwih, Jav. luwih, Mal. lĕbeh, Sang. lĕmbe.

jaja, majaja [T. K. nalala; N. malala], scherp, bijtend, bijv. van Spaansche peper.

jaji. Eig. bet. onbekend. Jajimpale, zie pale.

jajo [T. djingi], overrijp, beurs van eene vrucht.

jaju [T. alu: K. jalu], stamper, om rijst, djagong enz. in het rijstblok te stampen. NB. Tag. Bis. O. Jav. Sund. halu, Bat. andalu, Sang. ba(wa)lu. Jav. Mal. Bug. Mak. Bulu, Sea, Dano alu.

jaku, samengetr. uit i en aku [T. K. N. aku] ik, pers. vnw. 1e pers.; mompoakuka, iets op zich nemen, voor iets instaan. M. P. AKU.

jale [T. K. lale; N. dale], vlieg (het insect). Verw. vormen, Kern, S. M. P. Bijlagen.

jali [T. lali; K. ali, N. ingihi], afnemen, afdoen, zooals garen van een klos, een klapper van een boom, enz.; majali, afgenomen, afgedaan zijn; ĕndajalisi, iets afnemen, afdoen. NB. Mak. Bug. laling.

2°. wuku jali, de enkel (ook tadali).

jangi [T. K. N. langi], hemel, uitspansel. M. P. LANGIT.

jangu, majangu [T. K. nalangu; N. malangu], bedwelmd, hetzij door sterken drank (dronken), of door andere oorzaken, zeeziekte, flauwte. NB. Bug. lango; Pak. malangu.

japi [T. mari], een ziekte, uitzetting van de milt, tengevolge van malaria.

jawuju, majawuju [T. nangawu; K. naramata; N. mangkawulu], groen. NB. Tag. Bis. hilau, Jav. idjo, Mal. Day. hidjau.

je. Interj. om varkens te roepen.

jobà [T. rumpuna], houtspaan, houtkrul, zaagsel.

jòjò [T. lòlò], bovenste gedeelte van eene plant, de top, de kruin; ĕndajali jòjònja, de toppen (bijv. van de tabaksplant) afnemen, wegsnijden.

joku [T. buso; K. powalu; N. buko], armband van een schelp gemaakt.

jombò [T. lempe], hoogte, verhevenheid van den grond, in tegenstelling van wòtò, laagte, vallei. Zoo heeft men in eenen tuin: jombò en wòtò hoogten en laagten. Vgl. Sang. lambe.

jombori [T. K. lombori], eene plant, die veel aan het strand groeit; van welker bladeren men matjes vlecht.

jongkò, mejongkò [T. ratodusi; K. todu; N. pangka], op iets staan, op iets trappen, treden.

jore [T. K. noturu; N. leta], slapen, ook: de houding van slapen aannemen: liggen, zich uitstrekken; ka-

jore, slaapplaats, beddegoed (matje en kussen).

joro, joro-joro [T. goli-goli], trillen van een speer of lans, die men drilt.

jòsu, majòsu [T. nalòsu; K. nalohu; N. mahòbò], lek, van daken en schepen.

jowa, majowa [T. nanòrò], gelijk hebben, in zijn recht zijn; gemakkelijk (bijv. van een weg, die niet steil is, of van eene taal, die men vlot spreekt); ĕndapajowa, buigen, buigzaam, het gemakkelijk spreken van eene taal.

jua [T. doruka], juantawala, het hout, de schacht van lans of piek.

juju, mejuju [T. nelulu; K. netuku; N. meüla], volgen, achterna gaan, achterna zitten, na iemand komen. NB. Jav. Bat. Mal. turut, Sang. tuhụ, Bent. tuhu, Mong. dudui, Gor. duduo, Mak. Bug. turụ, zie ook Brandes, Proefschr. bl. 47.

junga, majunga [T. nalunga], ruim, wijd, uitgestrekt, bijv. van een huis. Neë mesuwa, bareë majunga, komt niet binnen, er is geen plaats, ruimte meer. NB. Filipp. en Minah. loang, Mal. ruwang, Jav. rong.

junu [T. roa; K. do; N. ugangku], makker, medgezel, mojunu, met een makker, medgezel zijn; mompojunu, tot medgezel verstrekken, vergezellen; mompojunuka, iemand vergezellen.

juru [T. narójò]. Eig. bet. onbekend. Jurumata [T. narójòmata; K. naleta], zie bij mata.

jùsa, majùsa [T. naluku, L. moluluk], zacht (bijv. van hout), malsch (van vleesch), week; in tegenstelling van mapìni, hard.

K.

kabongò of **ĕngkabongò** [T. bajangi; K. kumoto; N. ulilimbero], te vergeefs, voor niets, nutteloos. Kudjela ĕngkabongò, ik kom voor niets (zonder mijn doel te bereiken), of: ik kom zoo maar eens, zonder bepaald doel.

kada [T. kada], snot, neusvuil; tontjukada [T. tapungkada], den neus reinigen, door dien eerst met de vingers te knijpen, en dan het vuil er uit te snuiten.

kadju [T. kadju; L. kau], hout; puüngkadju, boom, boomstam. Indon. talen: ai, kai, aju, kaju, kahuy.

kae, mongkaë [T. kae], graven, delven, opdelven. NB. Bug. kae, kali, Sang. kali, zie verder Brandes, Proefschr. bl. 11.

kai 1°. Mekakai [T. K. nekakai; N. mekakai], bidden, alleen tot God, rapekakai Lamoa, tot God bidden.

2°. kai, angkai, ĕngkai [T. puwe], grootvader, oude heer, de oudsten van het geslacht, stamvader; mompokai, iemand tot oudste (van het geslacht of den stam) hebben. NB. Onder de Tolage komt dit angkai ook voor in de bet. van slaaf (zie watuwa). Vgl. Jav. ki, kjai.

kaïri [T. kaïri, L. konu], links, linker; mompokaïri, links afslaan, links houden. NB. Sang. kaihi, zie verder Brandes, Proefschr. bl. 65.

kajori [T. K. N. kajori], een soort dans met zang, uitgevoerd door mannen en vrouwen; mokajori, dien dans uitvoeren.

kajoro [T. banta; K. kaloro]; touw van vlas of gĕmoetoe.

kaju [T. kaju], een toestel, gelijk de baso, maar van rotan gemaakt, ook op den rug gedragen. Verg. kampi.

kajuku [T. K. N. kaluku], kokosnoot; puungkajuku, de kokospalm. Verg. barubi. NB. Bug. Gor. kaluku, galugu.

kajupa of **kalupa** [T. kalupa; K. hanupa; N. karabĕ], nagel van teen of vinger, hoef.

kaka, mongkaka [T. nokaka of karu; K. karu], krabben, krabbelen; kakasi, iets bekrabben (bij jeuk). NB. Sang. kahu, Ponos. kajou.

kakai, mekakai zie bij kai 1°.

kakawu [T. K. N. kakawu], kapok. NB. Mak. Bug. kaü.

kakòre, pekakòre, mekakòre [T. neòkò; K. nekangkòre, L. timidji], gaan staan, staan, zich oprichten. Verg. meòkò, bij òkò.

kaku [T. kaku], handvol, sangkaku, eene hand vol (Verg. pedisi); djasangkaku joreku, ik heb slechts een weinig (eene hand vol) geslapen; mongkaku, met de hand eten.

kakula [T. kakula], een klein soort bekken. (Verg. gongi).

kalakati [T. kalakati], pinangschaar. NB. Mak. Bug. kalakatì.

kalàma [T. kalàma], het handvat van een zwaard, dat oorspronkelijk den vorm heeft gehad van eenen geopenden krokodillebek, doch waarvan de kaken zijn afgesneden.

kalampùsu [T. kawiuru], tekalampùsu, van iets (bijv. van een stoel) afglijden.

kalapindi [T. kalapindi], zwaluw.

kale [T. kale], wortel van boom of plant.

kalinga [T. K. kalinga], vergeten, vergeten zijn; ĕndakalingani [T. rakalingasi], iets vergeten zijn, vergeten hebben.

kalò, mokalò [T. nokalu], bet. onbekend. Mombesingkalò pale, de handen vouwen.

kaluma [T. katigi], vlerken van eene prauw.

kalupa, zie kajupa.

kambero [T. kawêba], een waaier (een stuk boomschors) om het vuur aan te wakkeren; kamberosi apu, het vuur met een kambero aanblazen.

kambuka [T. opi], het haar van den seho-lontarpalm, waarvan men touw draait.

kami [T. K. N. kami], eerste pers. meerv., wij, ons, met uitsluiting van den persoon tot wien men spreekt. Verg. mami. M. P. KAMI.

kampi [T. kampi], eene mand, gelijk aan de baso, over de opening is echter een dakje gemaakt, waardoor de goederen daarin niet nat kunnen regenen. Verg. kaju.

kana [T. K. kana; N. tampo; L. kowanan], rechts, rechter; mompokana, rechts afslaan, rechts houden. NB. Tag. Mal. kanan, Mad. kangan, Mak. kanang, Sang. koaneng, Jav. kanan, Sumba kawana.

kanâ [T. K. N. kanâ]. Interj. alleen door mannen gebruikt: ajo toch! toch! vooruit dan. Verg. ongga.

kande, bet. onbekend; kande djawa, verschillende soorten van gebak.

kandepe [T. so; K. mamaro], eene hut, zooals de Alf. die in de wildernis maken voor tijdelijk gebruik.

kando [T. timbako; K. korau], reiger.

kangeja [T. kangaro; K. kea; N. keakea], papegaai, kaketoe. Verg. kojowe. Vgl. Sang. kaḷea, Bul. Pak. Sea, Dano kĕleak, Bent. kalijak, Saw. Ponos. kolija, Mong. kaloja, Tag. kilakil.

kangkâ, ĕndakangkasi [T. rakaresi], krabben met de nagels. NB. Mak. kangkang, Bug. kakkang.

kangugu, kakangugu, gekerm, gesteun; mokakangugu [T. nekakae], kermen, steunen van pijn.

kàni [T. K. N. kàni], maal, keer, voud. Sangkàni, eens; ruwangkàni, tweemaal; sampujungkàni, tienmaal; mariangkàni, dikwijls; singkàni, te zamen, met; singkàni-'ngkàni, allen of alles te zamen. Verg. pali.

kanta, [T. kaliawo; K. kaliawo; N. labâ], schild.

kantji, knoop aan een kleedingstuk. Mal. Jav. kantjing.

kantu [T. doti], vergif, ook het vergif, dat sommige menschen, naar het beweren, in eens andermans lichaam kunnen doen ingaan, wanneer deze daarop trapt. Dit vergif bestaat in zeer verschillende voorwerpen, als tabak, garenklosjes, stukjes bamboe, uien, wortels, ja alles wordt kantu, in de hand van hen, die de kunst verstaan.

Mal. Jav. Sund. hantu, Bal. hanto.

kâowi, ĕndakâowi [T. raïwu], dicht stoppen, van een gat in den grond, dichtmaken.

kapala, stoomboot, [L. tolenga, oorlogsschip]. Tam. (door 't Mal. of Bug.) kapal.

kapara [T. kapara], een kapmes, dat van beide kanten in een punt uitloopt. Verg. labu, badi, sinangge.

kapipi [T. epo], een mandje met deksel voor sirih-pinang. Verg. dompipi. NB. pipi is het N. „vierkant".

kapoa [T. kalakia], uil, nachtuil.

kara, ĕndakara [T. ratapa], de padi op een rek boven het vuur leggen, om te drogen. Men zegt ook voor dezelfde handeling: ratapasi pae; maar tapa wordt ook gebruikt van het drogen van visch, vleesch, enz. boven het vuur, terwijl makara alleen van padi wordt gezegd. NB. Bug. kĕrro.

karaba [K. halili], een grof soort foeja. Verg. ambo, inodo, muajo.

karàma [T. kòjompale; K. karawe], vinger, teen. NB. Bug. karameng.

karatàsa, papier. Mal. (Ar.) kĕrtas.

karia, mangkariani, nakariani [T. nakariasi], op iets passen, voor iets zorgen, iets gadeslaan om het te bewaken; mangkariani djole, op de miloe passen, opdat de apen ze niet stelen; mangkariani asu, op de honden letten, opdat ze niet wegloopen. Verg. rara.

kariki [T. kariki], oksel; mekòjongkariki, zie bij kòjò. NB. Sund. kèlèk, Bul. Pak. Dano kikile, Sea kĕkide, Bent. kalijak, Mal. kĕtijak, Sang. ĕnggaḷeạ.

kasa, glas. Mal. (Skr. kâca) katja.

kasala [T. K. N. kasala], laken. NB. Bug. kasalạ, uit 't Perzisch.

kasiasi, arm, behoeftig. Mak. Bug. id.

kasili [T. kundjili], pink.

kasoro [T. kasoro], matras, bultzak. NB. Bug. kasorò; Jav. kasur.

kasumba, karmijnkleurige verfstof. Door 't Bug. uit 't Skr. kusumbha.

kata, schaaf. NB. 't Mal. kĕtam.

katedo [T. katedo], eene groote vrucht (soort meloen), die gekookt, veel van koolrapen heeft.

kati [T. kowà], een soort draagstoel van bamboe of hout, om zieken te vervoeren; ĕndakati, op een draagstoel vervoeren. NB. Wellicht 't Mal. (Tamil) katil.

katu, mompakatu [T. nompakatu], iets zenden aan iemand; napakatu rongòku, door mijne vrouw gezonden.

kau 1°. [T. kou, K. N. kau], raspen; pongkau, een ijzeren krabber om het weeke gedeelte uit de kokosnoot te raspen. Vgl. keru.

2°. Mompokau, gelasten, iets laten doen, aan iemand iets opdragen. Kabosenja mompokau jaku merapi gambi rikita, de kabosenja heeft mij gelast (zendt mij) u om gambir te vragen. Kupokau owijunuku mompasilolonga pĕrĕkara sìtu, ik heb onlangs mijn makker opgedragen, die zaak in orde te brengen.

3°. Endakausi [T. ralampisi], iets bedekken, bijv. met een doek.

kâwadi [T. kawadi], koperdraad. NB. 't Mal. kawat.

kawali [T. kawali], een gegoten, ijzeren pan, bolrond, zooals zij gebruikt wordt tot braden van vleesch, het bereiden van arènsuiker of kokosolie. NB. Bul. kawali.

kawôkô [T. ôwô; K. kawôkô; N. hehi], onkruid, struikgewas, wildernis; wawung kawôkô, wild zwijn.

kè, mokè [T. nogâ], janken van een hond.

kedje [T. gòsò; K. lahu], de penis.

kedjo, mank. Vgl. Sang. kentọ.

kere-kere [T. kôrô-kôrô], naam van een vogel.

kekule of **kule** [T. K. N. kule], gewrichtsrheumatisme.

kele [T. K. kele], een stuk bamboe met een zijtak, waarin men water haalt, en daarbij den tak op den schouder laat rusten; bamboe watervat. NB. Pak. Sang. kele.

kelo, ĕndakelo, nakelo [T. raäti], vogels lokken op den lijmstok, door middel van andere vogels.

keni, mongkeni [T. nongkeni], brengen, dragen, zenden, vasthouden; kekeni, iets met de hand vasthouden; kingkenìsi, iets stevig vasthouden; pekikeni, doen brengen, bezorgen. NB. Pak. keni, Jav. ken, kon.

kĕrandji [T. kĕrandji], eene ronde mand van rotan gemaakt, voor huiselijk gebruik. Verg. ranta. NB. Mal. Jav. krandjang, Mak. Bug. karandjing.

keru, mongkerusi [T. ragôruti], iets afschrappen; pongkerusi, afschrapsel van iets NB. Bug. kĕrri, gĕrrụ, Mak. kạrụ, Sang. kahụ.

kiki [T. kiki], vijl. NB. Mak Bug. kikirị, Jav. Mal. kikir, Tag. kikil, Bul. Sea, Pak. Mong. kikis, Sang. kihi.

kila [T. kila], bliksem. Verg. kilaja. NB. Bug. rakilĕ, Sang. Mak. kilạ, Mal. Jav. Tag. Bis. Pak. Saw. Ponos. Mong. kilat.

kilaja, lichtschijn, glans; makilaja [T. nelaua; K. nelaui],

glimmend, schitterend. Vgl. kila.

kili [T. rea, nirea; K. gadi], eig. bet. onbekend; mosikili, een band van gevlochten rotan om den arm dragen (door jonge mannen, ten teeken, dat zij nog niet gehuwd zijn).

kima [T. K. kima], een schelpdier, ook wel de schelp zelf, doch dan zegt men doorgaans: kuling kima. Eene veel voorkomende soort is de kima dongatoni. M. P. KIMA (Tridacna gigas, reuzenschelp).

kinää of **konisa** [T. komia; K. konia], gekookte rijst. — Pass. vorm, met invoegsel in, van den stam ka(ng).

kīnde, mingkīnde [T. ninteda], zich op de teenen verheffen, op de teenen staan; kindeka mata, de wenkbrauwen optrekken. NB. Tag. kindat, Sang. kondą, zie ook kire.

kingkeni, zie bij keni.

kini, mokini, het op bijzondere wijze tellen van een aantal personen. Men geeft namelijk aan ieder een strootje, dat later weer wordt opgehaald; het aantal strootjes geeft het aantal menschen aan.

kinowia [T. nangkowia; K. kinowia; N. kalumba], bijna donker, de namiddag, Mal. hampir malam.

kire [T. K. N. kire], wenkbrauw. Vgl. kinde.

kiri, mosikiri, gezamenlijk een stuk uit den Koran opdreunen. NB. Verbastering van 't Ar. ذكر wrschl. door 't Bug. sikirį.

kiro, pangkiro [T. pekólo], de band, waaraan manden als de baso, kaju en kampi gedragen worden.

kita. 1°. Mongkita [T. nongkita; N. molindo; L. pija], zien, in het oog hebben; mosikita, elkander zien, dus: ontmoeten; ĕndakita, te zien zijn, zichtbaar. Verg. peole, bij ole. NB. Bug. ita.

2°. kita [T. K. N. kita], Pers. vnw. 1e p. meerv., wij, met insluiting van den persoon, tot wien men spreekt. M. P. KITA.

3°. kita [T. kita], pers. vnw. 2e p., zeer beleefd.

kôbati [T. toja; K. toe; N. kobâti], wieg. De wieg bij den Alf. is aan eene veerkrachtige lat (niboeng) opgehangen, zoodat de beweging niet van rechts naar links en omgekeerd is, maar op en neer.

kobika [T. kobika], trekker van een geweer. NB. Bug. (uit 't Mak.) kobį.

kodara, makodara [T. nakodara], blauw. Bug. kudara.

kodi [T. K. kodi; N. koi, L. ise], klein; makodi klein zijn; kodi-kodi, zeer klein, nietig; kodi raja, wrok, lichtgeraaktheid; sakodi, een weinig. Verg. masiwu. NB. Jav.

keḍik, Day. korik, Mlg. kely.

kodje, makodje [T. K. nabîja; L. bahani], stout, vermetel, brutaal, onversaagd, moedig, dapper.

kodjo. 1°. [T. nakònò; K. home; L. tutude], zeker, stellig, inderdaad, in waarheid, uitermate, zeer.

2°. Endakodjosi [T rakòjòsi], iets snijden, nl. nagels of hoeven.

kòjò, mekòjò [N. nekòlò; K. nangkòrò], iets in eene mand op den rug dragen, (zooals het geval is met de baso, kaju en kampi). Mekòjong kariki, iets (de baso bijv.) dragen met den draagband (pangkiro) onder de oksels, zooals de Tolage doen. Mekòjombóö, iets (de baso bijv.) dragen met den draagband over het voorhoofd, zooals de gewoonte is onder de Topebato.

kojowe [T. kolowe] een kleine groene of roode kakatoe, parkiet. Verg. toroli.

kojuju, ĕndakojuju [T. rabilulu], oprollen. Vgl. gulili.

kòkò, ĕndakòkòti [T. rakòkòti], knagen, knabbelen.

kole, bet. onbekend. Makole [T. maradika, L. mijon daka], vorst, koning, opperhoofd.

kòlòkòsi [T. kalòka], wandluis. Bul. kaleket, Ponos. kaleked, Pak. Sea, Dano kalekek, Mong. kalikit, Bent. kaleke.

kolontigi, mokolontigi [T. nokolontigi], een teeken geven op de nagels bij jongens en meisjes, als zij worden besneden.

kòlòwò [T. N. kòlòwò; K. tonuha], smidse, ijzersmederij.

komba [T. pèka], een woord om geldstukken op te tellen; ringgi ruwangkomba, twee rijksdaalders. Ali komba, ook tole tole genoemd, een matje van tole-riet. Verg. pèka.

kombuno [T. kombuno; K. komuno], wokapalm, wokablad.

kombunu, zie bij wunu.

kòmi [T. kòmi], Pers. vnw. 2e pers. Kòmi is beleefder dan siko. Verg. kita 3°, kòròta, mi, siko.

kompò of **kumpu** [T. táï, L. kompung], buik, onderlijf; makumpu, klein kind, en in het algemeen: nakomelingen. Makompò wukotu, achterkleinkind; ana kasangkompò, kinderen uit één buik, doorgaans gebruikt voor neven en nichten; mokasangkompò, van ééne familie zijn. Verg. djáï.

konau [T. konau], lontar, sehosagoweerpalm.

kongka [T. lowe], roofvogel, kuikendief.

kòni, mangkòni [T. K. nangkòni; N. mande; L. mangkan], eten, voedsel tot zich nemen; pangkòni, voedsel, voeder; ĕndakòni, te eten zijn, eetbaar. M. P. KAN. Vgl. kináä.

konisa, zie kináä.

kónó [T. kónó], treffen, raak zijn, getroffen zijn; makónó, het bij het rechte eind hebben, den spijker op den kop getikt hebben. NB. Bug. kěnna, Mal. Jav. kěna, Bat. hona, Bis. himo, Sang. hino.

kono, pokono [T. K. pokono; L. kaoho], wil, wensch, begeerte, gaarne; mompokono, willen, wenschen, begeeren, gaarne willen, zin in iets hebben, mogen lijden; pokonoka, iets willen, iets lusten, iemand gaarne mogen lijden. Verg. maràni en pódjó.

kòpi. Het Holl. koffie.

kóró [T. kóró; K. wòtó; N. tauna]; lichaam, lijf. Het wordt ook gebruikt om ons „zelf" weer te geven: kórókú, ik zelf; kóróta, gij zelf. Pakóróka, iets tot één lichaam maken, dus: samenvoegen, samenbinden, in orde maken, bijv. het samenbinden der rijsthalmen tot bossen. Bar. Gr. bl. 221.

kòsa [T. kòsa], een soort kleine, vette visch, met zeer scherpe rug- en buikvinnen.

kòtó, ěndakòtó [T. rapakule], in staat zijn, vermogen, iets kunnen, iets bestaan. Baréë kukòtó melindja, madjúa witiku, ik ben niet in staat te loopen, mijn voet doet pijn.

koü, mongkoü [T. nongkoü; K. nongkoku]; scheren.

ku [T. K. N. ku]; bez. vnw. 1e pers. enkelvd, mijn, kalioku, ik alleen.

kuasi, mokuasi [T. noropu], het schoonmaken van den tuin als het geboomte is gekapt en verbrand.

kudja [T. kuja], vragend vnw. wat, welk? tokudja, wat voor lieden? lieden, waar vandaan? makudja, waarvoor, waarvoor dient het, waarom? sangkudja, hoeveel? eenige, ettelijke; pokudja, waarvoor moet het dienen? montekudja, hetz. als pokudja.

kuju, makuju [T. nakuju], stomp, niet scherp, bot.

kuku [T. kuku], pokpùt, het litteeken van een pok, makuku, pokdalig, van de pokken geschonden. (De ziekte zelf heet sagala).

kule, zie kekule.

kuli [T. kuli; L. kilit], schil, bast, vel; kulingkadju, boomschors; kulingkima, schelp. Verg. pela. Bul. O. Jav. Bal. Sund. Mal. kulit, Mak. kulį, Bug. ulį, Sang. kuļį, Bat. huling.

kumapa, de plaats (meestal eene rotsspleet, of onder eenen grooten steen), waar de beenderen der dooden na het mogawe of motengke worden neergelegd.

kumba, makumba [T. K. nakumba]; dik, van voorwerpen, het Mal. tĕbal, in tegenstelling van dun, fijn.

kumpu, zie kompó.

kumu [T. K. kumu; N. komu]; sarong van katoen of foeja.

kuni, makuni, geel. Verg. magā. Mal. Jav. kuning, Mak. kunji, Bug. unji.

kura [T. kura; L. kuhan], aarden pot om rijst in te koken. Zij worden vervaardigd door Tasausu, Torao en te Tamungku. NB. Bulu. Pak. Sea, Dano kure.

kurà, makurà [T. K. nakurà]; te weinig, ontoereikend, aan iets ontbreken, minder (in aantal, prijs, kwaliteit), verminderen, afnemen, gebrek aan iets hebben, behoefte aan iets hebben, iets missen. Makurangi, transitief Mak. Bug. Mal. Sund. Jav. kurang, Tag. Bis. kolang.

kuru [T. kuru], kuru nu duwanga, dak op eene prauw.

kurubu [T. kuruwu; K. galaga; N. pingrina], niboengpalm.

kurupi [T. kurupi], eene mand, doorgaans van gespleten bamboe, om kippen in te laten broeden.

kuruwe [T. guru; N. ngili], rimpel in het voorhoofd; mekuruwe, rimpelen, gerimpeld, van het voorhoofd. Vgl. Jav. kĕrĕd, Mal. kĕrut, Ponos. kojor, Mong. kolot.

kusika [T. N. kusika; K. bolia], zak in broek of jas. Verg. watutu.

kutana, zie utana.

kutu [T. kutu], luis in het haar; mokutu karàma, met de vingers knappen. NB. Verw. vormen, Kern, S. M. P. Bijlagen.

kuwaja [T. kuwaja], vischetende vogel, meeuw.

kuwasa, macht, volmacht, kracht, machtig, gezaghebbend. Door 't Mal. of Bug., uit 't Skr.

L.

laba, bet. onbekend. Pae malaba, rijst, waarvan de korrels bij het stampen heel zijn gebleven. Verg. pae malisa.

labè, iemand, die bedreven is in het reciteeren van den Koran, en dan beschouwd wordt als priester van den laagsten rang. Vgl. Jav. Sund. lĕbe, Mal. lĕbai.

labia [T. labia], meelachtig plantenmerg, inz. het merg van den sagopalm. Vgl. Mal. Mak. Jav. Bat. rumbija, Sang. humbia „sago".

labu [T. labu; L. bangku], ijzer; ook: hakmes, kapmes. Verg. ase, sinangge, badi, kapara.

labù [T. labù], meel, inz. van rijst, rijstemeel. NB. Mak. Bug. labụ.

lada [T. K. marisa], Spaansche peper, ritja. Mak. Mal. Bat. lada, Bug. ladang.

ladi [T. ladi; L. piso], mes; Jav. Mak. Mal. Bat. lading.

lagiwa [T. K. djonga]; hert. NB. Mak. Bug. djonga.

lahu [T. busowa], blaasbalg.

lai, malai [T. nalai; K. romu]; weggaan, heengaan; malaimo kami, wij gaan heen, eene soort van afscheidsgroet; polaika, van iets heen gaan, weg gaan; iets of iemand verlaten, achterlaten. NB. Mal. O. Jav. Mak. Bug. lari, Ponos. Mong. lagui, Sang. lahi.

laki [T. laki]; mannelijk geslacht, gebruikt voor dieren; mannetje. Verg. tuama en langkai. Bug. lai, Jav. Mal. Mak. laki.

lambe, melambe [T. nowulowa], naakt, ontbloot, zonder bedekking; melambe-lambe, spiernaakt.

lamoa [T. Allah taäla; N. anitu]; God. Een andere naam voor God is: Puwem paladuru de Heer van de paladuru (zie aldaar). Lamoa sindate, Lamoa silao, God boven, God beneden! de gewone aanhef van een gebed tot of aanroeping van God.

lampáäni [T. pompakòni], een offertoestelletje, aan de ingangen van het dorp, waarop men wat rijst, pinang, tabak en eieren legt, om de booze geesten en den ziekteduivel uit de negerij te weren.

lana [T. K. lana], olie in het algemeen; en klapperolie in het bijzonder. NB. Bis. Tag. Bent. Ponos. Mong. Bulu, Dano, Sang. lana.

langara [T. ngara], gehemelte, verhemelte in den mond.

langka [T. lârana; N. palongku], eene verhevenheid (bale-bale) aan het einde van het gangpad in de huizen der Alf., die de aangewezen zit- en slaapplaats is voor gasten.

langkai [T. langgai; K. balelu]; man, mannetje; het mannelijk geslacht, van menschen en dieren. Verg. laki en tuàma.

langke [T. lengge; K. talanga], koperen ring, om den enkel gedragen (doorgaans drie aan elken voet). Molangke, enkelringen dragen; mombelangke, met handen en voeten vechten, van twee personen tegenover elkaar (verg. mombeluku bij luku).

langkeda [T. tinggado; K. langkoda; N. lengkeda], de knieholte, de holte achter de knie.

lanta [T. lanta], rijstschuurtje, in den tuin gebouwd, waarin de gesneden rijst tijdelijk wordt neergelegd. Verg. ala. Mak. Bug. lanta.

lantera, eene lamp, waarin petroleum wordt gebrand. Uit 't Portug.

lanti [T. lanti], de hoogste waardigheidsbekleeder, de eerste in het rijk. Men vraagt bijv. Sema lanti ritanami, wie is de hoogste waardigheidsbekleeder in uw land? Antw.: Makole, de koning.

lao of **silao** [T. ĕndau], beneden, onder. (Verg. ara). Lamoa sindate, Lamoa silao, God die boven, en God die beneden is; laokamo eo, de zon is aan het dalen, gaat onder.

laonu, melaonu [T. nelaonu], het ruilen van twee zaken tegen elkaar. NB. Men gebruikt dit melaonu in plaats van moöli, koopen, bij voorwerpen, die niet verkocht mogen worden. Zoo mag Turksche tarwe niet "verkocht" worden voor een broek, enz., maar wel "ingeruild" tegen een broek, enz.

làpà, malàpà [T. nalàpa; K. lapaha; N. kabaha], los, vrij, ontslagen, ontkomen; lapasàka, iets loslaten, vrijlaten. NB. Bug. lĕppẹ̆, Mal. Sund. Jav. lĕpas, Tag. lipas, Bat. lopas, Mak. lappasą, Sang. lẹ̆pasẹ̆.

lara [T. bala], litteeken van eene vroegere wond.

lari [T. balinggi], tak van een boom. NB. Panga zegt men van twee takken, die te zamen eene vork vormen.

lata, malata [T. nelata], barsten, gebarsten.

laümbe [T. K. bolu; L. hampa], de sirihvrucht; melaümbe, de kleur hebben van de sirihvrucht, groen.

laüro [T. K. laüro; L. ume], rotan.

lawa [T. nakawau; L. madjaäu], ver, ver van hier, ver verwijderd; malawa, ver zijn; kalawa, afstand, ruimte. NB. Bug. lau, Sang. Sea, dau, Bul. Dano, Bent. rau, Mong. raru, Ponos. jaju, Mal. djauh, Jav. doh.

lawanga, malawanga, zich iets verlicht gevoelen, van eenen zieke, aan de betere hand zijn.

lebago, hetz. als togo, houtduif.

leë, [T. tambólò; K. kawu], hals, nek. NB. Tag. liig, Bis. liog, Sang. lehe, Mal. leher, Bul. lehe.

lega [T. nomore; K. ore; L. mohaik], spel; molega, spelen; molega-lega, uit aardigheid iets zeggen of doen, gekscheeren; polega, wat tot spel dient, spel; polegaka, met iemand spelen, iemand voor den gek houden.

lèke, molèke [T. norengge; N. rengke], zieden, borrelen, koken.

leko [T. leko], bocht, kromming eener rivier; moleko-leko, nu eens hierheen, dan daarheen gaan, kronkelen van eene rivier. NB. Sea, Dano, lĕko, Tag. liko, Mak. Bug. leko, Bent. lĕkom, Sang. lekong.

lela, malela [T. nalela], ontstoken zijn, eene ontsteking hebben; malelasi wiwimata, de randen der oogleden zijn ontstoken.

lêlangi [T. lanu; K. lano], de silarpalm. NB. Als de bla-

deren van den boom zijn afgenomen en in repen gesneden, heeten deze r o m b e, zie ald.

lemba 1°. [T. b a d j u], vrouwenbaadje van foeja.

2°. M e l e m b a [T. n o l e m b a; K. n o l e m a], rijst aan eenen stok over den schouder dragen, waarbij aan beide einden van den stok een last is.

lèmpo, m e l e m p o, oversteken van het een naar het ander. Zoo zegt men m e l e m p o u w e, het water oversteken. Verg. m e b ī m b a en m o w ò t e.

lênê [T. n a r a n o], gelijk, vlak. Verg. r a t o. Sang. l e n e h ę̌, Ponos. l e n e d, Mong. l e n e, Bug. l e n n ĕ (l i n o).

lengi, m a l e n g i [T. n a l e n g e; K. n a w ė̀ w ė́], moede, uitgeput; ook: langzaam. M a l e n g i p e l i n d j a n j a, hij loopt langzaam.

lengko, m o l e n g k o [T. n o g a l e], tierig, lustig, rumoerig; m o l e n g k o - l e n g k o, veel drukte en beweging maken, door bijv. heen en weer te loopen; aan iets schudden, zoodat het beweegt.

lente [T. n a l e n t e], onpleizierig, gemelijk; m a l e n t e r a j a n j a, hij gevoelt zich onpleizierig, gemelijk.

lepa, m a l e p a s i [T. n a l e p a s i], vervellen, bijv. bij eene ontstoken wond, waarbij de opperhuid aan de randen wordt afgestooten.

lepati [T. s a p i l i], eene noot, welker zacht gedeelte in het kokende arènsap wordt gemengd, om de stroop tot suiker te verdikken.

leti, vrouwelijk schaamdeel. NB. Bug. l ĕ s s i.

lewa, m e l e w a [T. K. n e l e w a; N. m o d o n g k o], zijne woorden verdraaien, er om heen draaien, niet voldoen aan eene afspraak of belofte; t a u m e l e w a, iemand op wien men geen staat kan maken. Vgl. Sang. l e w a en de verw. vormen, Brandes, Proefschr. bl. 19. De overgang der beteekenissen is: „likken, de lippen bewegen, babbelen, ijdele woorden spreken".

libu [T. l i b o], eig. bet. onbekend. U w e t e s a l i b u, plas, poel.

lidâ [T. K. l i d à; N. b o n d e k e w a i], nat rijstveld, sawah.

liga, m a l i g a [T. n a d j o l i; L. m a l i j a], vlug, snel; p a k a l i g a, vlug iets afdoen, afmaken, verrichten. Verg. m a g à s i. NB. Sang. l i g h ą, Sea r i j o k, Dano r o i j o r, Mong. l i g a i.

ligo, m o l i g o [T. n e s o ï l i], gedurig rechts en links kijken.

lili, m a l i l i [T. n a l i l i], rondraaien, schemeren voor de oogen, bijv. vlak voor men flauw valt; m o l i l i, om iets heen loopen in een cirkel. P a l i l i, onderworpeling, vasal, leenman. Zoo zijn de Topebato en Tonapu

„palili" van Sigi. NB. Bug. palili, leenman, vasal. Vgl. gulili.

limba, melimba [T. nelindja], overtrekken, oversteken, overgaan; melimba-limba, overerven, van den een op den ander overgaan, gezegd bijv. van eene besmettelijke ziekte. Verg. melempo. NB. Mak. limbang.

limbajo, zie bij wajo.

limbu [T. tabo], kalebas, die van binnen schoongemaakt, als watervat gebruikt wordt.

lìmô [T. lìmô; L. popisi], citroen. Singkansch rimo, O. Jav. limo, Mal. limau.

limpu, malimpu [T. nalimpu], flauw vallen, buiten bewustheid zijn.

limu [T. kulimu], damp, nevel, die 's morgens en 's avonds over de velden hangt; ook: de melkweg.

limumu, malimumu [T. napane], snikheet, wanneer het zweet iemand van alle kanten uitbreekt. Verg. marameda.

limuntu, een boom met een doornachtig blad, dat evenals de tombu en pokae, de eigenschap heeft, water in zich op te zuigen en te bewaren. Dit water heet uwe wajā.

linda [T. linda], de kam van een haan.

lindja, melindja [T. nelumako; K. nomangko; N. momao; L. lumadjan], gaan, loopen, wandelen; melindja-lindja, zonder bepaald doel loopen, wandelen; djaja situ baréë madago pelindja, die weg is niet goed om te loopen. NB. Vgl. edja.

lîndugi [T. lîndugi; K. linu], aardbeving. NB. Verw. vormen, zie Brandes, Proefschr. bl. 50.

linggona [T. K. torata], gast, logee, molinggona, gast zijn, gasten hebben.

lintju [T. lârana; L. suwa], afgeschoten ruimte in een huis, kamer, vertrek, hok.

lio [T. K. lio], gelaat, aangezicht, het uiterlijk voorkomen van iets; kalionja, hij zelf, hij alleen; kòmi kaliomi, zijt gij alleen? peliosi, iets in het vizier nemen, aanleggen, mikken met een geweer. Bar. Gr. bl. 221, 222.

liogu, maliogu [T. K. naliongu], rond, bolvormig.

lipi [T. tede], druppel; molipi, druppelen. Verg. titi.

lipo, molipo [T. nakangewa], spreken in den slaap, hardop droomen. Vgl. Mak. Bug. lipu, bedwelmen.

lipu [T. ngapa; K. bola; L. lipu], stad, dorp, kampong, negerij. NB. Het Bug. lipu, bet. land, landstreek.

lìsa, malìsa, eig. bet. onbekend; pae malìsa, rijst, waarvan de korrels bij het stampen meerendeels zijn stuk gegaan.

liti, ĕndaliti [T. rakôtisi], afschilferen van de huid; ĕn-

dalitisi rukenja, zijne huid schilfert af (bij zekere huidziekten).

liu, poliu, moliu [T. K. noliu], voorbijgaan, passeeren. Zie Kern, F. T. bl. 150, i. v. liu.

liwùto 1°. [T. liwuto], eiland. 2°. Eene stroomversnelling in eene rivier.

lobo [T. banggoja], een groot, stevig, van dikke planken gemaakt huis, versierd met in hout uitgesneden krokodillen, apen, enz. Dit gebouw dient tot raadhuis bij vergaderingen, toevluchtsoord bij gevaar, verblijfplaats voor vreemdelingen, en reizigers.

loda [T. wobosala; K. tiro; N. tuka; L. tolongan], opening in den wand van een huis, venster.

lôdongi, malôdongi [T. natala], verdrinken.

lodu, ĕndalodu [T. rarenggu], schudden, bijv. een flesch, waarin zich stoffen bevinden, die men wil vermengen.

loë [T. K. pande], knap, bedreven in iets.

loge [T. gondjò: K. rege], modder, slijk, klei; maloge, modderig, slijkerig. Verg. lombu.

lôjò, melôjò [T. nelôjò], geheel onder water gaan, en weer boven komen, duiken.

loka [T. punti; L. sagin], banaan, pisang, Musa paradisiaca. NB. Bug. loka, Filipp. talen saging.

lolita [T. lolita; L. tontila], stem, geluid; mololita, spreken, vertellen; mololitani, zingen bij den rijstoogst.

lolonga [T. lolonga], bet. onbekend; pasilolonga, iets met elkander in orde maken, bijv. eene boete-zaak, eene zaak ten einde brengen.

lolowe [T. suli; K. tolali], fluit, met den mond geblazen.

lomai, zie bij loü en mai.

lombu, nagenoeg hetzelfde als loge, modder, slijk, klei; kelombu, modderig, slijkerig. Sang. lĕbo, Tag. labon, Bul. Pak. lĕpo, Sea dĕpo, Dano lempo, Bug. lopa, lobo,

lômbudi [T. lombûdi], een visch, de „ikan babi".

lompa [T. nelêlasi, vereelt], eelt; melompa, vereelt; melompa paleku, mijne handen zijn vereelt.

lompe [T. binggi], zijde van het lichaam, heup. Verg. awa.

lonta, melonta [T. nelata], een eigenaardig klappen met de tong voortbrengen, als teeken van toorn of ongeduld.

lontjò, melontjò [T. nengòwò; K. nakumeno; N. melangka; L. mompadeka], hard loopen, vluchten. Verg. meripo.

lontju, malontju [T. nalondju], gebrand, geschroeid; bijv. van den mond bij het drinken van heete koffie. Verg. wàra.

lora, ĕndalora [T. K. raran-

du], beschilderd, beteekend, zooals bij foeja-kleedingstukken.

lori [T. bòkò; K. taba], vet, dierlijk vet, reuzel; malori, vet, ook: glad, glibberig.

lòse, malòse [T. namau; K. nalohe], lui, loom, mat; malòse rajaku, ik ben loom, maar ook: ik ben ontstemd, boos. Vgl. Mal. malas.

loü [T. ĕndjogu], gaan, komen; loü mai, samengetr. tot lomai, kom hier.

lowe, ĕndalowe [T. rasoda], hangen, ophangen; ĕndaloweka, iets aan iets ophangen; nalowe-lowe witinja, hij staat op één been, (van een reiger; eig. hij heeft zijn been opgehangen).

luà, ĕndaluàsi, eene handeling bij het mompakuli baula; men legt nl. wat gekookte rijst met ei vermengd op het voorhoofd der karbouwen.

luku, mombeluku [T. mosibaga; K. juko], worstelen, met elkander vechten van twee menschen; van dieren gebruikt men: mombetīngka.

lumbebeto, zwak van gestel, in tegenstelling van maròsò, sterk.

lumbu, bet. onbekend. Salumbu [T. nadea], veel, in groote hoeveelheid. Verg. sondò, maria, sabangke. Vgl. Sang. labọ, Mak. lowe, Bug. lowa, Bent. loben, Mong. lowen.

lunta [T. lunta], met tusschenpoozen trekken, rukken, bijv. aan een touw; luntasàka, aan iets rukken.

luntu [T. luntu], bet. onbekend. Watu luntu, koraal, koraalrif.

lupi, ĕndalupi [T. ratika; L. lupi], vouwen, opvouwen, gevouwen, gebogen, bijv. van het been, als men het onderbeen tegen het bovenbeen optrekt. NB. Bug. lĕppi, Mak. lappạ, Jav. lĕmpit, Day. Mal. lipat, Bul. Pak. Dano lĕpĕt.

lute [T. polude; K. lehoka; N. kalude-ludea], de pols.

luwa, meluwa [T. neluwa], overgeven, misselijk, onpasselijk zijn. NB. Mak. Bug. luwa, Sang. Bulu, Pak. lua, Tag. luai; zie verder Kern, Fidjitaal, bl. 151, i. v. lua.

M.

mai [T. mai], hierheen, herwaarts; maimo-sa, kom toch hier; lomai (samengetr. uit loü en mai), hierheen, kom hier; keni mai, breng hier. NB. Zie Kern, F. T. i. v. mai.

maja, memaja [T. memala; K. nomala], kunnen, mogen, geoorloofd zijn, in de mogelijkheid verkeeren. Verg. kòtò.

maku [T. maku], eene vrucht, de gora-gora.

mala-mala [T. K. kalibamba; N. bantapija], vlinder, kapel. Vgl. Sang. kaliwĕmbang, Po-

nos. kaliwombang, Tag. kalibangbang.

malu, eig. bet. onbekend. Mompakamalu eo, schaduw maken, wanneer bijv. iemand in de zon zit, en men hangt een sarong, of iets derg. voor hem, om hem tegen de zonnestralen te beschutten.

mama [T. K. kiki; L. kabek], bijten, happen, kauwen, mombemama, elkander bijten. NB. Bulu, Sea, Dano, Bent. Saw. Sang. kiki, Bis. kokot, Tag. kikit, Mal. Jav. gigit.

mami [T. ami], bezitt. voornw. 1e pers. meervoud van kami, ons.

manggè [T. mangge], eene zekere familiebetrekking. Welke?

manggi, pomanggi [T. pomanggi], een werktuig, waarmede men den grond openhakt, patjol.

mangibà [T. mangibà], haai. NB. Bug. mangiwĕng, mangiwang [1].

mangu, mangu-mangu [T. mangu-mangu], de slaap van het hoofd.

mania [T. mania], schoonvader, schoonmoeder.

manjònjò [T. lingai], een zekere harige worm, die bij aanraking jeuk veroorzaakt.

manu [T. K. N. manu; L. manuk], kip, haan. NB. In de meeste M. P. talen manuk, manụ, „vogel, kip".

mao, pomao [T. paöda], de bamboe, waaromheen de bladeren, waarmede het dak gedekt wordt, gevouwen en genaaid worden.

marija, kanon, geschut. NB. Bug. marijang, Mal. marjam, enz.

masapi [T. masapi; L. djolodjik], een soort paling, die veel in het Meer wordt gevonden, Gor. Mal. sogili. NB. Bug. masapi. Wòjò masapi, een soort fijne bamboe.

masi [T. napéë], zout, als bijv. nw.; uwe masi, zeewater. NB. Jav. masin, Tag. Mal. asin, Bat. ansim, Nias asi (zee), vgl. Kern, F. T. bl. 153, i. v. masima.

mata 1°. [T. mata; L. mata], oog; ana mata, oogappel; juru mata, slaperig; zwaar, van de oogleden. M. P. MATA.

2°. [T. mata], een wapen in het algemeen, doch inzonderheid het lemmet van een zwaard, lans, enz. Hetzelfde woord als 't voorgaande.

mawo, zie wawo 3°.

mè, momè [T. nombè], blaten.

mèke, momèke [T. nenteke; K. nomèke; N. momèke], hoesten, kuchen, hemmen.

mi [T. K. N. mi], bezitt. vnw. 2e pers., uw, (van kòmi), beleefder dan mu.

misili, een harde houtsoort, afkomstig uit Sumatra, veel overeen-

[1] Met een ander voorvoegsel, tangihiang in 't Sangireesch. Zie Spr. bl. 136.

komst hebbende met ebbenhout.

molowago [T. molowago; K. halibau], een soort van boom, in het Mal. pohon nanasi genaamd. Het hout is zeer zacht en onduurzaam, de bast wordt bij wijze van touw gebruikt.

momongô [T. momongò; K. mampongò], zie pongò.

mongô, zie pongò.

montjô [T. K. nakònò; L. kondo], het is waar, gij hebt gelijk. Verg. kodjo.

mosu [T. mosu; K. mohu; L. ohani], dichtbij, nabij, bijna; pemosuki uwe, het water benaderen, dus: dichter bij het water gaan wonen; mombemosu, dicht bij elkaar zetten, bijv. planten; pakamosu, naderen, dichter bij komen; mosu eo, dageraad.

mòta, zie pòta.

mu [T. K. N. mu], bezitt. voornw. 2e pers. uw; verg. mi.

muja, endapomuja [T. ratuda; L. otanam], planten.

mumu 1°. kamumu [T. raramu; K. rapiri], het gelaat met de handen bedekken.

2°. Memumu [T. nongu], het gonzen van insecten.

muni [T. K. muni], weder, wederom terug; raneo kudjela muni, morgen kom ik weder; wai muni, teruggeven.

N.

na 1°. [T. ni], praefix tot vorming van het Passief. Vgl. na in 't Sang. en Ibanag.

2°. Mena [T. nenā], de oogen openen, opslaan bij het wakker worden.

nae, monae [T. nena], zaaien, nl. het storten van padikorrels in de daarvoor gemaakte gaatjes.

nai, een partikel gebruikt tot tijdsbepaling. Naini of nini, nu, aanstonds, op het oogenblik; nainipa, een oogenblik nog, over een poosje; naile, morgen, den volgenden dag (gewoonlijk wordt raneo gebruikt); naipuwa, overmorgen; naipàta, over drie dagen; naigora, over vier dagen. Verder gebruikt men: limambingipa, ònombingipa, enz.

naigora, zie bij nai.

naile [T. nengolu], zie bij nai.

naini [T. panéï], zie bij nai.

naipàta, zie bij nai.

naipuwa [T. naipuwa], zie bij nai.

nami [T. tami; L. tami], smaak aan iets; baréë madago naminja, het smaakt niet lekker. Vgl. Tag. tamis, Ponos. motami „zoet".

nana 1°. [T. nana; L. nana], manana, etteren. NB. M. P. NANAH.

2°. Manana [T. nangòngò], gaar van eten, dat wordt toebereid.

nanasi [T. nanasi], eene vrucht, de ananas. Mal. nanas.

nango, monango [T. nonango], zwemmen, zich boven water houden. NB. Bug. Sawu nange, Mak. lange, O. Jav. languy, Tag. Bis. langoi.

nàsa, monàsa [T. nonàsa], het halen van sago- of nipabladeren tot dekking van een dak.

nasu [T. nonasu], door en door slecht, gemeen; tau nasu, fielt, schurk. Verg. madjáä.

náü, monáü [T. nenáü], afdalen, neerdalen, naar beneden gaan van een huis, een boom, paard, schip, enz. Verg. balungke.

nawu 1°. [T. nawu; L. ale], een ontgonnen stuk land, tuin, akker; monawu, het land bebouwen, tuinen aanleggen.

2°. Manawu [T. nanawu], vallen, naar beneden vallen; nawusàka, laten vallen. NB. Bulu, Pak. Sea, Sawu nawu, Ibanag nabu, Mak. naung, Sang. Bent. nawo.

néë [T. néë; L. bali], het Mal. djangan, de verbiedende wijs; néëpa, doe het nog niet, wacht even: néemo, het is genoeg, laat het er bij blijven (sudah).

nènè, zie inè.

ngae, mengae [T. nengae], terugkeeren van een sneltocht met een of meer koppen.

ngaja [T. ngaja], soort; sondò ngajanja, veelsoortig; sangaja-ngaja, altijd, steeds; het moet, bepaald.

ngaju, mongaju [T. nodade], bet. onbekend. Mongaju-ngaju, een spel van kinderen; ringaju, vóór, iu tegenstelling van ritaliku.

nganga [T. K. N. nganga], mond, bek; mangau ngangaku, ik heb dorst; bangke nganga, schreeuwen; marimbo nganga, luidruchtig, opgewonden. NB. Min. en Sang. nganga, ngumanga, gapen, aangapen.

ngao, mongao [T. nongao], miauwen.

ngasa, buiten adem, aamechtig; mongasa, hijgen.

ngau, mangau [T. nabáï, K, nabangi; L. manggas], droog, gedroogd; pakangau, afdrogen, droog maken.

ngena, hetz. als pane, pas, zoo juist, zoo even, niet lang geleden.

ngiro [T. ngiro], tandeloos. Saug. irasę.

ngisi [T. K. ngisi], tand, kies; ngisi nu berìse, dondersteen. Bug. Sang. Bent. isi, Mak. assi, Mafoorsch nasi, Buru ngisi, Ibon. gisit, Tag. ngipin, Ceram niki.

ngoa [T. ngoa], dik soort rotan.

ngoju [T. puïri; K. olu; L. mombul], wind; marimbo ngoju, een harde wind, storm;

ngoju metumbulàka, tegenwind.

ngosa, kangosa-ngosa, zuchten.

ngudju [T. ngudju], snoet, de uitwendige mond; wuju ngudju, snor; mangólò ngudju, de lippen vooruitsteken.

ngurà, mangurà [T. nangurà], jeugdig, jong. Sang. ngura, jong bosch.

nini, zie naini, bij nai.

nja [T. na; L. njo], bezitt. voornw. 3e persoon, zijn, hun, haar.

njanja, menjanja [T. bijasa], geoefend in; gewoon aan of met iets, bedreven, gebruikelijk. (Mal. bijasa, uit 't Skr.)

njube, zie bij sube.

nôdjô [T. kanòrò], muskiet. Verg. wuròtò.

nombu, zie tombu.

nongkô, ponongkò [T. ponongkô], eene mand van rotan, die in het midden een weinig is ingeknepen.

nontju [T. nondju; L. lelengku], rijstblok.

nono [T. tindja; K. ari; L. ohu], paal, paal onder het huis.

nóö [T. rombu], trekken, voorttrekken, sleepen; aan een touw geleiden, bijv. een karbouw.

noti, ĕndanoti [T. ranoti], den bast van boomen afsnijden, om deze als balken of palen te kunnen gebruiken.

nôtô, manòtò [T. nanòtò], bepaald, vast, zeker, voor goed.

nôwô, zie bij tòwò.

nundja of ĕndjā [T. K. nàpa; N. apa], wat. Verg. kudja.

nùntu, zie bij tuntu.

O.

oasi, peoasi [T. pekutana; K. pekuneï], vragen, onderzoeken, ondervragen, inlichting vragen. Verg. pekutana (bij utana).

òdjò, mengòdjò [T. nòdjò], op den grond zitten met de beenen lang uit over elkander geslagen.

ogu [T. kabòse], monster van koopwaren, soort model; powiakaku penaï sambáä ewaséï ogunja, maak mij een zwaard van dit model. Dit ogu wordt ook gebruikt tot het tellen van voorwerpen; ane rée bau, kuperapi ru-ogu, als er visch is, vraag ik er twee.

ogû [T. ogû], kasuarisboom.

òjò [T. K. òlò], ruimte tusschen twee voorwerpen, afstand tusschen twee plaatsen of voorwerpen; tusschenruimte; marate òjònja, groote tusschenruimte; riòjònja, tusschen twee voorwerpen in.

oju, ĕndaoju [T. K. olu], knoopjes leggen in een touw. NB. Om den dag van eene overeenkomst niet te vergeten, legt de Alf. zooveel knoopjes in een touw, als er dagen zijn, die nog verloopen moeten. Iederen dag haalt hij een knoopje uit,

en vergeet zoodoende den bepaalden dag niet.

oko [T. oko; K. rangko], optillen, opbeuren, opheffen; okota, een mandje, waarin een aarden pot wordt gezet, om dien niet te doen omvallen, en gemakkelijk te kunnen oplichten; okotàka, iets laten oplichten. Vgl. Mal. angkat.

ôkô, peôkô, meôkô [T. neôkô], rechtop staan, staande, bijv. van de ooren van een hond.

okota, zie bij oko.

ole, ĕndaŏle, peole [T. panóö], zien, kijken; ĕndaoleole, rondkijken, rondzien; bijv. in eene kamer; rapeole, laat eens zien.

oli [T. oli], prijs, waarde; olimporôngô, huwelijksgift; moöli, koopen. NB. Bug. ĕlli, Mak. bali, Mal. bĕli, Sang. bĕlli, Tag. Bis. Day. bili.

ôlô, mangôlô [T. nalôdjô], bet. onbekend; mangôlô ngudju, de lippen vooruit steken.

omba [T. ompa; K. puna; L. ompas], mat; omba laüro, mat van rotan. Omba is ook een hek van bladeren van den sehopalm, dat men om klapper- of sirihboomen plaatst, ten einde het inklimmen te beletten.

ômô [T. K. ome], inslikken, doorslikken. NB. Bug. ĕmmĕ.

ompô, ĕndaompô [T. ralawa], tegenhouden, bijv. iemand, die een huis wil binnendringen.

onde, een langwerpig soort gebak, van rijstemeel, kokos en suiker. Verg. epo.

ongga, interj. alleen voor vrouwen, komaan! gelijk staande met kanā voor mannen.

oni, vogelgeschreeuw, dat goed of kwaad voorspelt, meoni, naar het vogelgeschreeuw luisteren. Vgl. Jav. uni en Mal. bunji.

onju, ĕndaonju [T. raonju], wrijven met de hand, masseeren; mompoönju, causatief.

onti of **unti** [T. nonti; L. som], mier. Verg. ontilê, en ane.

ontilê [K. ontilae], de gewone zwarte mier. Verg. onti en ane.

ontô, peontô, meontô [T. netáä; K. nehàni; L. sonsop], stil staan, ophouden, halt maken, ergens aangaan, uitrusten; peontôki, voor iets ergens aangaan, voor iets ergens ophouden. NB. Min. meonto, mento, mahento, maento, Mal. hĕnti, Sang. hĕdo.

opili [T. ipi], ijzerhout.

ôpô 1°. [T. larangkaju; K. oma; L. kuhat], bosch, woud, geboomte; rira-j-ôpô, in het bosch. Verg. kawôkô en wàna.

2°. Zie aôpô.

ore 1°. [K. rore], optrekken, ophalen van een gordijn of iets dergelijks.

2°. Pangore [T. pangore], een feestmaal bij den rijstoogst, nadat men 3 of 4 dagen heeft geoogst. NB. Eerst na het

pangore, wordt het djompò, waarbij het voor vreemdelingen niet geoorloofd is, de oogstende kampong binnen te treden, opgeheven.

oro, maoro [T. naoro], hongerig zijn, honger hebben; maoro kompòku, ik heb honger.

osa [T. nalompe; K. naori], hersteld, genezen van eene ziekte.

ose, meose [T. netanggowa; K. nangkero], blaffen.

oso [T. nabóö], ledig, hol, van vruchten, waarvan de schil aanwezig is, maar geen kern of vleesch; djole oso, een miloevrucht, die geen of weinig pitten heeft.

ota [T. ota], het stof in de gestampte rijst, dat bij het wannen door den wind wordt weggeblazen.

oti, moöti [T. naoti], terugvloeien van het water; tasi moöti (tasi oti), de zee vloeit terug, eb. NB. Bug. ĕtti.

owa, paowa [T. ramomo], wiegen van een kind. Wieg is kôbati. Zie aldaar over de wijze van wiegen.

owi, geleden, in het verledene, gebruikt om den verleden tijd aan te geven; masae owi, lang geleden; imbéï lantera kuwai owi, waar is de lamp die ik u verleden gaf? NB. In 't Tara bet. owi „gisteren".

P.

pa, een affix, dat te kennen geeft, dat eene handeling nog wordt voortgezet, nog niet is afgeloopen. Dit affix stemt overeen met het Mal. lagi. Tambaäpa, ga voort met bijvoegen. NB. Tomb. pe. Bar. Gramm. bl. 214.

pā [K. T. pa], beitel. Mak. Bug. pạ, vgl. ook Mal. pahat.

pää [T. tīmpu; K. pää], dij, bovenbeen, puumpää, holte tusschen buik en dij (het Bar. tīmpu is „kuit"). NB. Min. Bis. Tag. pää, Bug. pang, Mal. Ponos. paha, Bent. pajang, Sang. palang, Mol. Mal. pala-pala, vgl. ook Kern, F. T. bl. 188, i. v. va.

pabòlò [T. K. N. pabòlò], teer, scheepsteer.

pada [K. pada], groot gras- of koesoe-koesoe veld. NB. Bug. Mal. Day. Bat. padang, Mak. parang.

padja K. [padja], eene ronde mand met voetstuk van dunne rotan gevlochten, waarin 'smorgens en 'savonds het eten wordt opgebracht.

padjananga, olielampje. Verg. lantera. Mak. padjannangang, Bug. padjĕnnangĕng.

padoma [T. padoma], bril, kompas. NB. Min. paroma; Bug. padomang, uit het Jav.

padoman, van den stam dom.

pae [T. K. pae], de rijstplant, rijst, oryza sativa, rijst in den bolster; pae pulo, kleefrijst (bĕras kĕtan); pae mowere, de gewone rijst, die dagelijks gegeten wordt, in tegenstelling van pae pulo. Verwante vormen, Kern S. M. P. Bijlagen.

paèse, de naam van eenen boom welks bladeren aan de binnenvlakte zeer stroef zijn, en die daarom gebruikt worden tot het schuren en glad maken van fijne voorwerpen van hout.

pâho, mompâho, het gaten steken in den schoongemaakten tuin met gepunte stokken, welke gaatjes bestemd zijn tot het ontvangen van eenige rijstkorrels. Terwijl het mompâho steeds door mannen geschiedt, zijn het de vrouwen, die de rijstkorrels in de gaatjes storten (monaë). Bij het mompâko helpt men elkaar (mesalè); dit werk moet in éénen dag zijn afgeloopen.

pai [T. K. pai; N. hai], eene partikel, die een verband te kennen geeft tusschen twee woorden of zinnen, doorgaans te vertalen door: „met, en"; paikanja, maar, doch, evenwel.

páï, mapáï [T. napáï; L. mapakat], bitter van smaak. NB. Mak. Sang. Bug. pai, Jav. Day. Tag. Bis. pait, Mal. pahit.

paikanja [K. biwa], zie bij pai.

pajáä [K. rarampa], zool van den voet.

pajope, beteekenis onbekend; tôkompajope, zie bij tôkô.

pajû [T. K. N. paju], regenscherm van papier of katoen, parapluie. Verg. boru. NB. Mal. Jav. Bul. Pak. Mak. pajung, Sea, Dano, Saw. Day. Bis. Tag. pajong, Mad. Bug. padjung, Bent. Mong. paung, Sang. palung.

pàka, een soort van riet of liaan, dat gebruikt wordt tot verschillend soort van vlechtwerk, als bandjes om de scheede van een zwaard, buikbanden van vrouwen, enz.

pakatu, zie katu.

pake [T. K. N. pake], gebruiken, tot eigen gebruik aanwenden, dragen van kleederen. M. P. PAKAI.

pakejo, mompakejo, glimlachen.

paku, spijker. Verw. talen, zie Kern, F. T. bl. 188 i. v. vakota.

pakuli, geneesmiddel, toovermiddel, een voorbehoedmiddel tegen het mislukken van den oogst, tegen krokodillen, enz.; mompakuli-pakuli, aanwenden, neerleggen, gebruiken; mompakûlisi, ten behoeve van iemand of iets; pakuli, aanwenden. Bug. id.

paladuru, de middelste plank in den zolder van de lobo, waarop

de krokodillen zijn aangebracht. Puwem paladuru, heer van de paladuru; d. i. eene benaming van de godheid.

pale [K. pale, hand; takio, arm; N. taïje, hand; kabuhuwâ, arm; L. alima, hand], hand, arm; jajimpale, benedenarm; wawompale, rug van de hand; ojompâle, holte tusschen de vingers; mimbini dòdompale, eene hand breed; palëmbadju, mouw; ĕndapâlisi, met de hand strijken of wrijven over iets. NB. Bul. Pak. Dano, Bent. Ponos. palar, Bis. Tag. Mong. palad, Bug. palĕ, Mak. palạ, Bat. palak, Sang. palẹdĕ "handpalm".

pali 1°. hetzelfde als kàni, maal, voud, keer; ruwampali, tweemaal.

2°. pepali, zoeken, trachten; baréë nintjàni ĕndapepâlika, hij weet niet iets te zoeken, gebruikt van een kind, dat nog te klein is om het op eene boodschap uit te zenden.

3°. kapali, ongeoorloofd, verboden; morapopâlika, iets verbieden, als ongeoorloofd aangeven; rapopalika, verboden zijn van iets. NB. Sang. pĕlli, Day. pali, Mak. palli, Bug. pemali, Mal. Sund. pamali, Bat. hubali.

palisi, zie bij pale.

palu [K. tampa], hamer; mompalu ase of labu, ijzersmeden. NB. Mal. Sund. Jav. Bug. palu, Sang. palọ, Tag. Bis. palo.

paluàsi, geit, bok (het Barée in de Bovenlanden). Verg. bula.

pana, een toestelletje, gebruikt bij het mopatawi. NB. Het bestaat uit een gespannen boog van bamboe, met een daarop vastgemaakten bamboepijl. Aan de punt van den pijl is een vogelkop gestoken. Dit instrument wordt te zamen met de salasa, zevenmaal om het hoofd van iederen persoon gezwaaid. Verg. salasa.

panaburu [T. K. N. panaburu], hagel (om mee te schieten). NB. Bug. (uit 't Mal.) panaburu.

panaguntu [T. K. N. panaguntu; L. ponapi], geweer; mopanaguntu, met een geweer schieten. Onderdeelen van een geweer zijn: rajampanaguntu, loop van een geweer; tawumpanaguntu, de kolf; patara, de haan; kobika, de trekker.

pande, bedreven, knap. NB. weinig gebruikt, ofschoon steeds begrepen. Verg. loe. Mal. pandai.

pane [T. pangane; K. ėhė], zoo even, zoo juist, pas; wuro pane, dezen morgen; moliômo pane, hij is zoo juist voorbij gegaan. Verg. ngena.

panga [T. K. L. panga], vork, gevormd door twee takken van een boom, of den stam met een tak; een tweesprong van wegen.

NB. Min. panga. Vgl. ook Kern, F. T. bl. 148 i. v. langka en Sang. penga.

panggere, zie bij gere.

pangidoa, zie bij idoa.

pani, vleugel, vlerk van een vogel. NB. Bug. panni, Sang. panidĕ, Mota panei (Codrington, Melan. Langu. 52).

panta [T. K. sosora; L. pusaka], erfenis, nalatenschap; panta tau tua, erfenis van de voorvaders.

pantjúa, zie bij súa.

paowa, zie bij owa.

papa, vader. NB. De Alf. verandert zijn naam bij de geboorte van zijn eerste kind. Hij voegt dan papa (of ta) voor den naam van zijn kind; papa-i-Melempo, enz. NB. Bug. papĕng. M. P. PA, PAK, PAPA.

papitu [T. papitu; K. N. pitu], zeven; pitumpuju, zeventig; pitungkàni, zevenmaal; kapapitunja, de, het of ten zevende. NB. M. P. PITU.

papo, een bus, een doosje van koper; paponteüla, een busje of doosje voor de kalk, bij het sirihkauwen.

pàra, mepàra of mepàrapàra [L. molobo], gillen, schreeuwen van angst of schrik.

parada [T. K. parada], verf, kleurstof; moparada, verven. NB. Door 't Bug. of Mal. uit 't Skr.

parenta [T. K. N. parenta], bevel; moparenta, bevelen, regeeren. Het Mal. parentah.

parewa, benoodigdheden in huis, keuken, schip, enz.

pari, mapari [T. nakadja], moeielijk, zwaar, met moeite gepaard gaan, ook: moeite hebben of ondervinden. Verg. masusà en mapepa.

paròke, een groot mannetjes boschvarken. Verg. wawu en rari.

pasáä, mompasáä [T. pasaä; K. pahâ], op den schouder dragen, zooals eene kist, enz. NB. Bulu, Sea en Dano pasaä, masaän, mahapasaän, memasaän.

pasada, de buitenste vezelachtige schil van de kokosnoot.

paseda, armband van koper, zilver of goud. Verg. toga en joku.

pàta, zie bij aópó.

patara, de haan van een geweer.

pate [T. K. N. L. pate], dood; mate, dood zijn; papate of pakapate, dood maken, dooden; mompemate, een soort van doodenfeest (mogawe). M. P. PATAI.

patinombo, zie bij tombo.

pau, verhaal, gesprek; pompau, hetz.; mompau, spreken, zeggen, vertellen; pau-pau, praten, vertellen. NB. Mak. Bug. pau.

pea, popea, wachten, afwachten; popêasi, op iemand of iets wachten.

pedisi, sampedisi, zooveel als men tusschen de vingertoppen

kan nemen. Verg. sangkaku bij kaku.

peka, haak, bijv. aan de vischlijn. Verg. pombalowe. NB. Bug. pakka, Mal. pangka, Sang. pekeng.

pèka, een woord om geldstukken op te tellen; ringgi ruwampèka, twee rijksdaalders. Verg. komba.

peko [T. binggi], heup.

pela, vel, huid, omhulsel van iets; pela nu baula, karbauwehuid. Verg. kuli en ruke.

pelú [T. K. N. pelu], streng (subst.); sampelú banà, een streng garen. NB. Bug. pelụ.

penai [T. K. guma], koppensnellerszwaard.

pepa, mapepa, zwaar, drukkend, in fig. zin. Mapepa îndaku, mijne schuld is drukkend; mapepa matuwu, een moeielijk leven leiden, d. i. moeielijk aan den kost komen. Verg. masusà, mapari.

pĕrĕkara, zaak, rechtszaak, onderwerp. Door 't Bug. of Mal. uit 't Skr.

petôrô, uit het Bug. overgenomen, het Port. feitor; factoor, onderkoopman; ook gezaghebber, Ass. Resident of Resident.

pia, ui.

pida, mompida, ooglonken, met de oogen knippen.

pidi [T. kalimpi; K. peli], wang, koon; wukumpidi, wangbeen, jukbeen. NB. Bug. pili, Mak. pilisị, Tag. pilipisan, Saw. piwi, Sang. pipị, Jav. Mal. Pak. Dano, Bent. pipi.

piga [K. mawòngò; T. bongò], doof.

píï, mapíï [T. K. napíï], nauw, smal; ĕndapīsi, iets nauw, smal maken (door middel van de vingers), dus: knijpen. Van den stam pĕt, pit, enz. Zie Sang. Sprkk. bl. 25.

pijò, mompijò, piepen; ana pijo, kuiken. Bis. pyak, Jav. piyĕk, piepen, Day. piak, kip.

pîli(si), kiezen, uitkiezen. M. P. PILI.

pimpowajo, zie bij wajo 2°.

pîndani [K. pingka], kom, kopje. Verg. tubu.

pīndòngò, uitroep van medelijden; het Mal. kasian! och arm!

pīnku, een drinknap van wokablad, zooals die bij feesten gebruikt wordt. Verg. sunde.

pìni, mapìni [K. natúa; T. nakóö: L. mokat], hard, taai (van vleesch).

pinorâ, regenboog.

pinoana, zie bij ana.

pipi, mapipi, plat, in tegenstelling van maliogu, rond, bolvormig.

pīsi, zie bij píï.

podi [T. pòï; K. ontjò; L. tangkias], zuur, rinzig, en daarom ook gebruikt voor azijn; mapodi, zuur (adj.); ĕndapôdisi, iets zuur maken (bijv. visch met citroensap).

pòdjò [K. nalohe], willen, gelijkstaande met het Mal. mau, terwijl pokono in het Mal. is weer te geven met suka. Pòdjò wordt daarom alleen gebruikt, als men met nadruk wil zeggen, dat men niet wil. Het komt veel voor in den mond van kinderen, die dan nog alleen het woord "pòdjò" gebruiken, om te kennen te geven, dat zij niet willen Vgl. Sang. pulu, Bug. ulle, Mak. kulle.

pòdò, eene partikel, beteekenende: hetzij niet, hetzij wel. Pòdò ĕndate, malaimo kita, hetzij hij thuis is, of niet, wij gaan door.

pokae, een kleine boom, die zijne vruchten beneden aan den stam draagt, en die evenals de tombu en de limuntu de eigenschap heeft, water in zich op te zuigen en te bewaren. Dit water heet uwe wajâ.

pòke, mepòke, gezegd van iets dat men niet goed kan doorslikken, bijv. van verscheidene medicijnen.

pòkò, eene zwaar etterende wond.

polè, ĕndapole, afsnijden, doorsnijden; sampole, een stuk. Dit pole dient ook tot telling van kleedingstukken: sampole sĕlana, één broek. Verg. pomai.

pòlò, oplossing, antwoord van een raadsel; rapòlò, raadsels oplossen.

pomai, snijden, voornamelijk in den zin van den hals afsnijden, doorsnijden. Verg. pole, saju en sasa.

pòne, mimpòne [K. ningkàhe; L. moliba], bestijgen; bijv. de trap van een huis; beklimmen, bijv. een boom; opgaan. Verg. sawi. NB. Jav. penek, Mal. naik, Iban. unek.

pongkò [T. pongkò], een booze geest; mepongkò, van eenen boozen geest bezeten zijn. NB. Gor. ponggoh. Zie Wilken, Amimisme, bl. 29, 30 en M. Z. G. XXXVI, bl. 400.

pongò, ĕndapongò, momongò [T. momongò; K. mampongò; L. momangan], betelkauwen. Als subst. beteekent momongò [T. momongò; L. popas], de pinang vrucht, areka-noot. Momongò ribĭngka, eene plechtigheid, gehouden kort voor de geboorte van een kind, waarbij eene gereed gemaakte sirihpruim in tweeën wordt gedeeld, en onder het uitspreken van eene spreuk op twee verschillende plaatsen gelegd. Deze ceremonie dient om moeder en kind voor ongelukken (inzonderheid voor krokodillen) te behoeden.

pontu, plaats, plek, waar iets (een huis, dorp of land) gelegen is. Imbéï pontun Tomasa? waar ligt Tomasa? Pontu-pontu, kruithoren.

popali, zie bij pali 3°.

pòsi, ĕndapòsi, zuigen, bijv. een kind aan de moederborst; zuigen, trekken aan een sigaar.

pòsò, mapòsò [T. pòsò; K. pihe; L. pòsò], breken (pass.), gebroken; mapòsòki, iets breken stuk maken. Verg. púa. NB. Pòsò is in het Mal. pĕtjah; púa is in het Mal. patah. — Sang. posọ.

pòsu [T. kabubù], de kaboeboek, eene kleine houtmijt, die zacht hout geheel doorvreet, en tot poeder maakt; tepòsù, tot den toestand van vermolmd zijn geraken; wòjò sìtu baréë montepòsu, die bamboe wordt niet door kaboeboek aangetast.

pòta, ĕndapòta, momòta, oogsten, d. i. de rijst, wanneer zij rijp is, aar voor aar met een klein mesje afsnijden. Mal. potong, Sang. potọ, Bis. Tag. potol.

púa, mapúa [T. napúa; K. napuï; L. mokalang], gebroken, afgebroken, stuk zijn; ĕndapúa, breken, doorbreken, afbreken. Púa wordt ook als telwoord gebezigd; sampúa lauro, één stuk rotan.

puju 1°. [T. K. pulu; N. pulo], tiental; sampuju, tien; ruwampuju, twintig, enz. NB. M. P. PULUH.

2°. een soort plantengom, die langen tijd vloeibaar blijft en zich langzaam verdikt. Zij bezit een groot kleefvermogen, en wordt daarom gebezigd voor lijmstokken om vogels te vangen. Mapuju, als „puju", d. i. kleverig. Bul. Pak. Sea, Jav. Mal. Tag. Bis. Day. pulut, Samoa pulu, Pelau. eil. omuyut.

pule, mompule, wikkelen, rondraaien, bijv. het haar in een wrong; mompulo wujuwa ritanggude, het haar op het achterhoofd in een wrong samendraaien.

puli [K. uko], mosipuli, tegen elkander opvliegen van twee hanen.

pulo of **pulu**, paë pulu, een soort van rijst, kleefrijst, oryza glutinosa R., die veel gebruikt wordt tot het maken van gebak. NB. Dit woord is identisch met puju.

púü [T. K. N. púü], stam, begin aanvangspunt, oorsprong; púüngkadju, boomstam; pontepúü, begin, aanvang van een werk of eene daad; montepúü, beginnen, aanvangen. In de meeste Indon. talen pông, pûng, pohon.

pupu, ĕndapupu, afrukken, met kracht iets aftrekken, in gramschap.

pura, mapura [T. K. naòpò; L. ingkat, mingkat], af, op, ten einde, klaar; dit pura of pûramo wordt in de spreektaal afgekort tot rômo: rômo mangkòni siko, zijt gij klaar

met eten? Pakapura, afmaken, klaar maken. (Verg. puri). Pura-pura [T. lôkô-lôkô; L. ingkat-ingkat], allen, alles in zijn geheel, geheel en al, volkomen. Vgl. puri.

puri, hetz. als pura; ripurinja, eindelijk, ten slotte, daarna; kapuri-purindaja, ten allerlaatste.

puru, mapuru, medelijden hebben, begaan zijn, genadig, barmhartig zijn. Mapuru râjaku, ik heb medelijden; mapuru râjamu, enz.; kapurundaja, medelijden, barmhartigheid, genade.

pûsa, ten einde, geeindigd, uit; pûsamo susâ, het feest (doodenfeest) is uit, geeindigd; kapûsanja, einde, slot.

puse, navel. NB. Bul. Pak. Dano, Jav. Day. Sund. pusĕr, Bug. posi, Tag. posor, Bis. posod, Sea, Pak. pusĕd, Bal. pungsĕd, Mal. pusat, Bat. pusok, Sang. puidĕ, Bent. puir, Mlg. foitra.

pusu, bloemkolf. Pusu nu loka, de bloemkolf van de pisang. NB. Bug. uso, Ibanag futu, Tag. Bis. Bulu, pusu.

putu, putumputu, ornament aan de legbalken van een huis.

puwe, heer, meester; sema pûwenja, wie is de heer, meester (van dit)? dus: van wie is dit? Puwe Lamoa, de Heer God. M. P. PU, MPU, „baas, heer".

R.

ra [L. uno, i-uno-nja], samentrekking van raja, in, binnen; rirā, in, binnen in; rira-j-ôpô, in het bosch; raengo, neusgat.

raduwa [T. raduwa; N. romba, rumpulo; L. ohuwan], twee; ruwampuju, twintig; ruwangkàni, tweemaal; karadûwanja, de, het, ten tweede; mokaraduwa, eene tweede vrouw hebben of nemen. NB. M. P. ḍUA.

raêgo, een dans met vrouwen uitgevoerd, waarbij gezongen wordt. Deze dans bestaat uit vijf onderdeelen: raêgo, rorona, tindelero, sisialento en tomanara. Moraêgo, de raêgo dansen of zingen.

raga, [L. mohanloloi], wegjagen, achterna zetten, vervolgen.

raja [T. lara; K. rara; L. kinjonjowa], het binnenste, inwendige van een levend wezen; het hart als zetel van gemoedsaandoeningen. Dit raja wordt gebruikt tot vorming van wederkeerige werkw.: mawongko râjanja, hij verheugt zich; masusâ rajaku, ik bedroef mij, ik ben bedroefd. Rajampanaguntu, de loop van een geweer. Mal. dalĕm, Sang. daḷung, enz., gereduplicerde vorm van den stam lĕm, zie

Kern, F. T. bl. 150, i. v. loma.

rameda, marameda [T. napane; L. mapanas], warm, heet; marameda eo, het is warm. Verg. malimumu.

rampâ, marampâ, ontnemen, met geweld ontnemen; rooven, verbeurd verklaren; marâmpâki, iets aan iemand ontnemen, enz. Mal. rampas, Mong. jampat.

ràmu, maràmu, een branderig gevoel hebben inwendig.

randu, morandu, een of ander voorwerp of kleedingstuk versieren, hetzij met insnijdingen, hetzij met kleurstoffen; pekirandu, causaal.

rangasu, rook.

ràni, maràni, wenschen, begeeren. Verg. mompokono (bij kono) en pòdjò.

ranindi, maranindi [K. nalingi; L. mobakil], koud, frisch, koel, vochtig. Sang. lĕnding, Api manini.

rano, water, inzonderheid gebruikt om het Meer van Poso aan te duiden; wingkēndano, de oever van het meer; Torano, de bewoners van het Meer. NB. Zie Kern, F. T. bl. 135, i. v. drano.

ranta, een andere naam voor kĕrandji, eene mand van rotan gevlochten.

rantjongi, iets met iets anders uitdrijven; bijv. een spijker met een anderen spijker uitdrijven uit hout, een hengsel, enz.

rao, marao [T. narao; L. kaideki], boos, kwaad, nijdig. Verg. ook: malòse raja (bij lòse), en kodi raja (bij kodi). Pakarao, boos maken, vertoornen. Verg. podjangai, bij djangai.

ràpa, maràpa, afscheuren, bijv. een stuk linnen van een grooter stuk.

rapi, perapi, merapi, verzoeken, vragen (het Mal. minta.) Verg. pekutana, bij utana.

rapu [L. polu], haard, keuken. Dit woord wordt ook gebruikt in den zin van: huisgezin (verg. bòkò). NB. Mal. Day. dapur, Jav. Sund. ḍapur, Sang. dapuhang, Bul. Sea ramporan.

rara, ĕndarara, op iets passen, voor iets zorgen, iets voortdurend gadeslaan, om het te bewaken. Hetz. als mangkarıani (bij karîa).

rari [T. dòlôdòki], een soort groote wilde varkens, geheel wit, of zwart met witte vlekken. Verg. paròke

rasa, kwikzilver, ook als geneesmiddel. NB. Door 't Bug. of Mal. uit 't Skr.

rata [T. K. rata; N. wumba; L. pohumpaka, krijgen, vinden], tot aan, tot aan toe; marata, komen tot, aankomen, verkrijgen, geraken tot iets, vinden (verg. tudu); karata, aankomst; momberata, elkaar

ontmoeten. NB. Sang. Tag. dating, Mal. Jav. datĕng, Bis. dotong.

rate, marate [T. narate; K. nalanga; L. matangkas], lang, in tegenstelling van kort en breed; diep van eene put of rivier [T. nandala; L. moleng], hoog van een berg of huis; karate, lengte, diepte, hoogte.

rato [T. rato], vlak, effen, gelijk, zonder verhevenheden, in tegenstelling van mabuju, bergachtig, heuvelachtig; rato-rato, geheel vlak, effen. Verg. lėnė. NB. Mal. Jav. rata.

ratu, bet. onbekend. Ratu nu wua, eene vrucht, die van zelf (door rijpheid) is afgevallen.

ratua, halsketting van kralen.

raüpå, vledermuis.

rauwå [K. rolawa], wolk.

rebu, ĕndarebu (ĕndarębusi), plukken, de veeren uittrekken, bijv. van een kip.

rede, marede [K. nabā; L. hede], kort, ondiep, laag (bijv. van een huis).

réë [T. K. ria; L. dagi], zijn, wezen, bestaan, leven, zich bevinden, gebeuren; rêëdja, ook zijn; karéë, aanzijn, wezen, het zijn, het bestaan, ook: woon- verblijfplaats.

reja, ĕndareja [K. geja], vlechten. Verg. ena.

reke, het Holl. „rekenen", ook in den zin van: op iets rekenen.

reme, helder, in tegenstelling van donker; ook: zon (zie eo); mareme [L. mopatas], helder zijn, dag zijn. NB. Daar reme tegenover wingi staat, gebruikt men het ook in den zin van: dag; sandeme, één dag, d. i. van 'smorgens 6 tot 'savonds 6. Poreme, de droge moeson (de tijd, waarin de zon veel schijnt).

rengko, benoodigdheden, werktuigen, gereedschappen; rengkom banuwa, alles wat noodig is, om een huis op te richten. Verg. parewa.

rere [K. pore], muziekinstrument van bamboe.

ri [T. K. N. ri; L. li], praepositie, aan, tot, naar, te, enz. Bar. Gr. bl. 229. M. P. ḍi.

ria, maria [T. naria, nadea; K. nadea], veel; mariang kàni, dikwijls, telkens. Verg. sondò, salumbu, sabangke. Vgl. Sang. saria.

ríï, zie bij séï.

rijòjò, momporijòjòti, vrede maken tusschen twee koppensnellende stammen. NB. Dit vrede maken geschiedt op de volgende wijze: een hoofd, dat buiten de partijen staat, legt drie voorwerpen (een stuk katoen, een duit en een aarden kom) naast de heining van de strijdende kampongs; daarna verwijdert hij zich op vrij grooten afstand, en roept den lieden toe. Nemen de kampongs achter-

eenvolgens de voorwerpen aan, dan is de vrede gesloten.

rīmbo, marīmbo, heftig, krachtig van een geluid; marīmbo ngoju, storm; marīmbo nganga, luid spreken, pochen, grootspreken; pakarīmbo, maak (het geluid) krachtig; laat het snorren, bijv. van een blaasbalg, wanneer men het vuur wil laten opvlammen.

rīndi [K. rini], muur, wand; morīndi, ommuren, omwanden. Vgl. Sang. dĕndung, en de overige verw. vormen, Brandes, Proefschr. bl. 91.

ringeja, maringeja, een onpasselijk, misselijk gevoel hebben. Verg. meluwa.

rīnggi, rijksdaalder. Mak. Bug. id.

ringkeja, maringkeja [K. nekerija], kriebelig, kittelig, zooals onder de armen, onder aan den voet.

rini, dauw.

ripo, peripo, meripo [T. neripo], wegloopen, hard loopen. Verg. melontjò.

riu [T. luru; K. diu; N. joru; L. mana], eerst, eerder, voor, vooruit, vooraan; jaku riu, kòmi ritaliku, ik ga eerst, gij komt achter mij; ĕndiu-diunja, vroeger, eertijds, in den ouden tijd.

riwu, honderdduizendtal; sandiwu, [T. sandiwu; K. haniwu; N. hariwu; L. samodala], honderdduizend. NB. M. P. RIWU "duizend".

rodo, marodo, zie maroro bij roro.

roku, meroku, met kracht trekken, duwen; bijv. kuperôkusi joku, baréë loü, ik heb met kracht aan mijn "joku" getrokken, geduwd (om hem af te doen), maar het ging niet.

rombe, het in dunne repen gesneden blad van den silarpalm, dat tot vlechtwerk gebezigd wordt; ook: een zak tot bewaring of vervoer van rijst, van gesneden silarbladeren gevlochten.

rombò 1°. [K. konio], rombompenai, de band waaraan het zwaard wordt gedragen.

2°. marombò [K. narudu], dik, dicht van het hoofdhaar.

rompò, terompò, uitglijden.

romu, bet. onbekend. Pasiromu, doen bijeenkomen, doen bijeenbrengen, verzamelen; singkandomu, allen bijeenverzameld, allen te zamen, gezamenlijk.

rongò [T. K. rongò; L. osowa], echtgenoot, man, vrouw; morongò [L. monika], gehuwd zijn; momporongò, een meisje (man) tot vrouw (man) nemen, huwen.

rôpò, hetz. als balumba, golf.

roro of **rodo**, mororo, marodo, wonen, ergens verblijven, verg. meari bij ari; karoro, vast verblijf, woning; ook: stil zijn, zwijgen.

rorona, een dans met zang, door mannen en vrouwen uitgevoerd, een onderdeel van raègo.

rôsô, marôsô [T. nakóö; L. mohasan], sterk, krachtig, stevig; karôsô, kracht; pakarôso, sterk maken. Zoo roept men iemand die in een klapperboom klimt, toe; pakarôsô pale, houd goed vast; bamurôsô, zachtkens, langzaam. Rôsô is ident. met Mak. Bug. rusu̯, Mal. Bat. rusuk, Jav. Sund. usuk, Bent. husak, Sang. husu̯, Mong. gutuk, Bis. gosok „rib".

roti, brood, kaakjes. Door 't Mal. uit 't Hindi.

rugi [T. K. N. rugi], verlies, schade, nadeel; marugi, verlies, schade, nadeel lijden. NB. Mak. Bug. Jav. Mal. Bat. Day. rugi.

ruke, afgestooten schilfers van de huid, zooals die voorkomen bij sommige huidziekten.

rumpa, merumpa, op zijde duwen, bijv. iemand dien men op den weg tegenkomt.

rupâ, merupâ, stooten, bonzen, botsen; momberûpangi, tegen elkaar aanbonzen, bijv. van twee lieden, die elkaar ontmoeten. Verg. tôpô, Sang. dupa.

ruru, ĕndaruru, opnemen, oprapen van den grond, afnemen van pluizen op jas of broek.

rùsa [L. antang], storm.

ruwi, doorn, distel, stekel. NB. Mal. Bug. Bat. duri, Day. Sang. duhi, zie verder Kern, F. T. bl. 173.

S.

sa [T. L. sa; K. N. ha], een, als onbepaald lidwoord; ook als telwoord, maar dan steeds met het object verbonden; santáu, sampae, een jaar; santjóö, een bos. Verg. sambáä, bij wáä. Sa komt ook voor als voegw. aan het eind van den zin: maimosa, kom dan toch. M. P. SA.

sabi, getuige, iemand die getuige van iets is, getuigenis; masabi, getuigen hebben, getuigenis afleggen; momposâbika, voor iemand of iets als getuige optreden, getuigenis afleggen. NB. Mak. Bug. sabi.

sabo, ĕndasabo [K. nelume], leenen, om het dadelijk na gebruik terug te geven. Verg. indâ.

sae, masae [T. nasae; K. nahae], lang van tijd, oud, in tegenstelling van nieuw; masaemo owi, reeds lang geleden.

saë, enkelen, gedeeltelijk; mangkòni wawu saë, saë baréë, enkelen eten varkensvleesch, anderen niet. Kupokônoka saë, ik heb er maar gedeeltelijk (voorwaardelijk) zin in. Pesuwa saë-saë, komt bij

gedeelten binnen (niet allen te gelijk). Vgl. sa.

sagala [K. pokeke], besmettelijke ziekte, pokken.

saju 1°. een kunstmatige waterval, door het bergwater door een bamboe te doen stroomen. (Mal. pantjuran). NB. Mak. Bug. salụ, Bis. Tag. salog, Sang. saḷụ.

2°. Endasaju, doorhakken, den kop afhakken. Verg. pole, pomai en sasa.

sakati [T. karakandjo; K. parakai], een ronde van garen gevlochten band, zooals die aan de zwaarden wordt gedragen.

salå [T. salå; K. halå], verkeerd, mis. verkeerdheid, misdrijf, fout; masalå, ongelijk hebben, een fout begaan, het mis hebben; mosisalå onderling verschillen, van elkaar onderscheiden, onderling een verschil hebben, met elkaar twisten; baréë mosisala tóö raduwa situ, er bestaat geen verschil tusschen die twee woorden. Zie Kern, F. T. bl. 138, i. v. ∂ala.

salàka, zilver. NB. In Centraal-Celebes komt geen zilver voor. Zie Kern, M. F. bl. 47 i. v. sarak.

salangga, een van bladeren gevlochten mandje (zak), dat men ophangt, en waarin een kom of iets dergelijks kan gezet worden.

salàpa [T. K. N. salàpa; L. pomanganan]; een koperen sirih-pinangdoos met deksel.

salara, overspel.

salasa, een toestelletje, gebruikt bij het mopatawi. NB. De salasa bestaat uit een vierkant plankje, waarop een bakje met rijst, pinang, enz. ligt; van de vier hoeken hangen vier stukjes bamboe af, terwijl het toestel dóor middel van vier touwtjes, die samenloopen, kan worden opgelicht; het geheel wordt gedekt door een stuk foeja. Dit toestel wordt, te zamen met de pana, zevenmaal over het hoofd van iederen persoon gezwaaid.

salata, landwind. NB. Het Mal. sĕlatan.

salė, mesalė, elkander helpen bij het mompåho, monae, mewawo en mowaja van den tuin; het mapalus van de Minahasa. Ook: bij dezen en genen aangaan, een bezoek brengen; naposâlėka linggona, hij gaat nu eens bij dezen, dan bij genen gast (een praatje maken).

sama 1°. toom van een paard.

2°. Endasama, kaatsen, terugkaatsen.

samba, zie tjamba.

sambáä, zie bij wáä.

sambale, mosambale [T. nosambale; K. nohamale], slachten van dieren. Het Mal. sĕmbĕlah, verbastering van de Ar. formule بسم الله die vóór het slachten wordt uitgesproken.

sambaliku [K. hawaliku], praep: buiten.

sambuni, mesambuni [K. netaleru; L. motisuluk], verbergen, zich verbergen, verstoppen; mesambûnika, iets verbergen, verstoppen, geheimhouden. M. P. WUNI.

sampa [T. lentje], kleur.

sanga [T. isi; K. hija], de natuurlijke inhoud van iets, zooals het wit en de dooier van een ei, eene vrucht; ook in den zin van het vleesch van een dier, in onderscheiding van vel, ingewanden en beenderen; mosanga, een natuurlijken inhoud hebben; gevuld, gezegd bijv. van eene wond, die zich begint te vullen. Verg. bângani.

sangadi [T. sangadi; K. hangadi], een woord om het futurum aan te geven; sangadi ro momòta, mowia banuwa, eerst als ik klaar zal zijn met oogsten, ga ik een huis bouwen. Sangâdinja, behalve, maar, tenzij. NB. Bug. sangadi.

sanggona [K. tolali], eene fluit, die met den neus geblazen wordt.

sangira, bet. onbekend. Watu sangira, een fijne slijpsteen.

sangke, mosangke [K. nohuha], iets in de vlucht medenemen, iets nemen en er mede wegloopen. Mosisangke, een gedeelte van het oogstfeest. NB. Dit feest heeft daarom dezen naam gekregen, omdat daarbij een paal, tòkompajope genaamd, wordt opgericht, voorzien van geschenken van jongelieden aan elkander, die na het feest er af worden genomen.

sango, eene van gespleten bamboe gemaakte fuik. NB. Men zet bij laag water deze fuik snel op eene plaats neer, steekt den arm door de kleine opening boven in, en voelt of er visch in de fuik is.

sape, om iets geheel heentrekken, een cirkel beschrijven.

sara [K. karabi], haarkam; mosara, kammen.

sarai, een oogenblik.

sari, mesari [K. nohari], den bamboe-koker met sagoweer van den boom halen.

saro, loon voor iets dat men heeft verricht, belooning, huurprijs, traktement. NB. Bug. saro.

sasa, ĕndasasa, hakken, slaan met een zwaard; sâsaki, iemand met een zwaard hakken. Verg. pomai en saju.

sasijò [T. K. sasijò; N. ahijò], negen; sijompuju, negentig; sijò atu, negenhonderd; kasasijonja, de, het, ten negende. M. P. SIWA, SIYA.

sawa [K. hawa], verwisselen, vervangen, in de plaats stellen; ĕndasâwani, iets verwisselen, iemand vervangen. NB. Min. sawĕl.

sawi, mesawi, rijzen, klimmen, bestijgen van een schip; sawi eo, middag. Verg. mimpòne en mĕndake. NB. Sang. awi.

sawu, mosawu, een hanengevecht houden. Mal. sabung, Jav. sawung, Mak. Bug. saung.

sea, nest van kleine vogels. Verg. towi.

sebu, tesebu, verspreid, verstrooid, uitgestort; sondó banuwa, paikanja tesebu, vele huizen (in dat dorp), maar verspreid. Vgl. het bij awu gezegde, Sang. Sprk. bl. 23, 24.

séë, zie séï.

séï of **séë** [K. ihi; L. ukamai], aanw. voornw. deze, dit; riséï of riï, hier; séï-séï, nu, op het oogenblik, vandaag.

sěkunjěrě, het Holl. schoener.

sela, mansela, afsnijden; mansela panga, tak afsnijden, eene uitdrukking in het gebed bij het momóngó ribingka (zie bij póngó).

sělana [T. poruka (broek)], broek. Door 't Mal. uit 't Skr.

sema of **ěntjema** [T. sema; K. hema], vragend vnw. wie? anuntjema, van wien is dit?

semba, mesemba [T. nesepa], schoppen met been of poot, van een paard. Mal. Jav. sepak, Mak. sempą, Bug. sempě, Bul. Pak. Dano sěpa.

sempa, masempa, gescheurd. Verg. masia.

sere, ketel om water in te koken, koffiekan, theepot. NB. Bug. tjerę, Mal. tjerak, Jav. Sund. tjěret.

sésé, bloem, bloesem. Kern, F. T. bl. 168, i. v. se.

sia 1°. [T. sia], pers. voornw. 3e p. enk. hij, zij, het. Als bezitt. voornw. wordt dit sia nja, achter het object gevoegd. 2°. masia, gescheurd; monsia, scheuren; monsîati, iets scheuren. Verg. masempa, en F. T. bl. 169 i. v. sea.

siga, hoofddoek van foeja; siga bate, katoenen hoofddoek. Verg. tali.

sijó, zie sasijó.

sika, interj. om katten weg te jagen.

siko [T. K. iko], pers. voornw. 2e pers. (als bez. vnw. mu). NB. Dit siko wordt alleen gebruikt tot gelijken, minderen en kinderen. Verg. kòmi.

siku, elleboog, elleboogsgewricht. NB. Bug. sikų, Mak. singkulu, Mad. sengkol, Tag. Bis. Sang. Bul. Jav. Sund. Mal. siku.

silao, zie bij lao.

silo [T. toga; K. silo; L. damah, sulu], boomhars, damar, gomkopal, fakkel van boomhars gemaakt, zooals zij des avonds in de huizen worden gebrand; silo puju, een goed soort fakkel van puju gemaakt (zie ald.), die uit zich zelf opbrandt; silo mapìni, een gewone harsfakkel. Mak. Sang. silo, Bug. wilo.

sīmba, hetz. als semba.

sindate, zie date.

sinde, mesinde [N. rahinde], opspringen van den grond, bijv. om in het zadel te komen.

singara of **tingara**, mesingara [K. nehiṇgara], manen, aanmanen tot het betalen eener schuld. NB. Bug. singẹ̆.

sīntji [T. K. N. sīntji], ring. Tag. Bis. singsing, Sang. sinsing, zie verder Brandes, Proefschr. bl. 92.

sira, pers. voornw. 3e p. meervoud, zij, haar.

siru, slurpen, opslurpen, opslobberen; ĕndasîruka, iets, (bijv. een kop koffie) opslurpen. NB. Tag. Bis. higop, Jav. Sund. uyup, Day. ihop, Bal. siyup, Mak. Bug. irụ, Mal. irup, Bat. idop, Sang. sehọ.

sisi 1°. zeeschildpad.

2°. Endasisi, het vel afstroopen, villen, de schil van een vrucht afsnijden.

sisialento [K. mosïliȧ], een dans met zang, een gedeelte van het raėgo (zie ald.)

sìtu [T. wìtu; K. ìtu], aanw. voornw., die, dat; sìtuntja, dezelfde, hetzelfde; risìtu, daarginds, daarheen.

siu, interj. om kippen weg te jagen.

siwu, masiwu [K. nanėtė], klein, nietig van voorwerpen, die in hun soort reeds klein zijn, zooals erten, vruchten, vogels, enz. Verg. kodi.

soa [K. hoa], reuk, geur. Verg. mawongi en mawau.

soba [K. hoba], proef, het beproeven, de proef nemen; ĕndapesôbaka, van iets de proef nemen. NB. Mak. Bug. Sund. Jav. Mal. tjoba.

sôbȯ [T. poneï], een klein mes met lang heft, dat tot allerlei doeleinden gebruikt wordt, rotan snijden, graveeren, enz.

sȯdjȯ, een zeer kleine soort mier. Verg. unti (onti), ontile, ane 2e.

sodu, hik, mosodu, hikken. NB. Bug. sidu, Mal. Sea, sĕdu, Bul. sĕru, Jav. Dano sĕgu, Mong. todu, Saw. sasendu, Bent. huduk, Bis. sodok, Tag. sigok.

sȯjȯ [K. nahȯlȯ], ondergaan van de zon.

sȯkȯ, pakken, gevangen nemen, vatten, grijpen, vangen; ĕndasȯkȯ, ondersteunen, opvangen; pantjȯkȯ njale, spin (eig. vliegenvanger).

solȧ, schurft, eig. Parigisch, doch veel gebruikt. Verg. burimanu. NB. Bug. sola.

sole [T. K. sole], braden.

sôlȯ of **tjȯlȯ** [T. K. N. sȯlȯ], zwavel, lucifers. Lucifers worden ook tela bĕlanda genoemd, (verg. op tela). NB. Mak. Bug. tjȯllȯ.

somba [T. lajagi; K. somba; L. kadut], zeil; mosumomba, uitzeilen; mosomba, met een zeil varen. NB. Bug. sompẹ̆.

sombi, ĕndasombi, aanpunten, aan iets eene punt maken, scherp maken.

sompò 1°. mesompò, afdoen van schulden.

2°. Mosompò, tegen iets aankomen, landen van een vaartuig, dat tegen den wal aankomt; dicht doen, van eene deur.

sompu, ĕndasompŭ, inwikkelen, inrollen, zooals een lijk in een lijkkleed.

sondò 1°. [T. K. nadea], veel, groot in aantal; sondò tau (doorgaans maria tau), vele menschen; tau sondò, de groote menigte; pakasondò, veel maken, d. i. bijv. als men iets geven zal: geef mij veel. Verg. salumbu, maria en sabangke.

2°. Mesondò, aanblazen, bijv. het vuur.

songkò, hoed, pet, muts (verg. toru); songkò boti, eene muts van apenvel gemaakt, die gedurende de sneltochten door de aanvoerders, voorvechters (tadulako) gedragen worden. Meestal is deze muts nog voorzien van twee koperen horens, met een uit hout gesneden menschenhoofd in het midden. NB. Mak. Bug. songkọ, Jav. Mal. songkok.

sono, pesono, mesono, antwoorden.

sóö [T. K. sóö], bos, bijv. een bos padi; santjóö pae, één bos padi; sangkudjantjóö pòtami, hoeveel bossen hebt gij geoogst? ĕndasóö, vastbinden, samenbinden.

sòpò, tesòpò, zich verslikken.

sopu, blaasroer; ana sopu, de pijltjes. Mak. sappụ, Bug. sĕppụ, Bent. supu, Sang. sẹ̆pụ, Dano, Bul. sĕput, Tag. sumpit, Bis. songpit. Vgl. de Jav. afleidingen van den stam pĕt, pit, put, pot.

sore, een vaartuig voortduwen, terwijl men er naast loopt.

sori, mosori, niet veel van elkaar verschillen, naast elkaar staan, zooals van twee dialecten, die onderling overeenkomen. Verg. moawè.

sôrongi, eene speer, welker lemmet men met eene scheede bedekt. Verg. tawala.

sòsò [T. K. sòsò; L. sosok], kleine hagedis, tjitjak. NB. Bulu, Dano soso.

soti [T. K. N. soti], satijn. Verb. Hollandsch.

sowa [K. nakaloa], ledig, onbewoond.

sowe, mosowe, mobantjowe [K. nantoja; N. bantjora], met de armen slingeren, zwaaien onder het loopen. NB. Mak. Bug. sowe.

sowi [K. sino], mesje om de rijst te snijden bij den oogst.

sowu, duizendtal. Santjowu [T. sandjobu; K. hasobu; N. hasabo], duizend. Vgl. riwu en Jav. sewu.

súa, pantjúa, het gebruiken van enkel vleesch of gebak bij sagoweer, thee of koffie; dit gaat steeds aan eenen grooten maaltijd vooraf.

suara, vis-à-vis, tegenover elkaar; mombesuara, tegenover elkaar zitten of plaatsen.

sube, ĕndasube, wegschoppen, een slingerende beweging maken met het been; menjube-njube witi, met de beenen schommelen.

subi, bet. onbekend. Masubi wiwi, hazenlip.

sudàka, onkosten, prijs voor geneeskundige behandeling, onderwijs, enz., honorarium. Verg. ook bij ada. Door 't Bug. uit 't Ar. صدقة

sugi [T. sugi; K. naüwà], rijk. NB. Bug. sugi, Jav. sugih.

suka [T. suka; K. nôdô], genoeg, toereikend, vervuld; masuka, genoeg hebben; masûkamo djândjinja, de hem toegestane tijd (om te leven) is vervuld; dit zegt de Moh. Alf. als iemand sterft. Masuka-suka, juist van pas, juist voldoende. Verg. gana. Door 't Mal. uit 't Skr.

suku [T. K. N. suku], een denkbeeldige munt van 60 duiten; suku-suku, een halve gulden. NB. Mak. Bug. Jav. Sund. Mal. suku.

sule, het hart, als voorwerp. Verg. raja.

suli, masuli [K. nahuli], duur, hoog in prijs, moeilijk voor geld te krijgen of te vinden, en daarom ook: zeldzaam. NB. Bug. suli.

sumpa, doos.

sumpugi, een boomblad, dat als deksel dienst doet op pot of pan. Verg. ûngkubi.

sunde, een bakje van wokablad voor vleesch en groente bij groote maaltijden in gebruik. Verg. pingku.

sungke, openen (bijv. een deur), opendoen, losmaken (bijv. een pak).

suno, hoek van eene kamer of van een voorwerp.

supa, een vierkant mandje, gelijkende op de kapipi, ter bewaring van gestampte rijst of miloe.

supå, ĕndasupå, het lichaam of het zieke deel beblazen (door de priesteres) bij het mopagere, nadat het lichaam met pogùsa is bespogen en het voorwerp, dat de ziekte heeft veroorzaakt (kantu), er uit is gehaald. Verg. tawuï. Vgl. Sang. hope, en het bij sopu aangeteekende.

supua, bet. onbekend. Ana kasupua, het jongste kind.

suraja, schotel, groot bord.

surĕ, geschrift, boek, brief. NB. Mal. Bat. surat, Jav. sĕrat, Tag. Bis. Form. sulat.

suro, gezant, afgezondene, zendeling. NB. Mak. Bug. suro, Bat. suru, Day. soho, Sang. suho, Tag. Bis. sugo, Jav. Mal. suruh.

suru, bet. onbekend. Watu masuru, vuursteen.

suså [T. K. N. susà], verdriet,

moeite, moeielijkheid, smart, droefheid, enz., masusà, bedroefd, verdrietig, moeielijk zijn; mosusà, een doodenmaaltijd (feest) houden; momposusà, ter eere van eenen doode een doodenmaal houden. NB. Mak. susa, Jav. Mal. susah.

susu [T. susu], de borsten van eene vrouw, ook: melk. M. P. SUSU.

sûsuri, een soort platte, ronde koekjes.

súü, rasúü, iets op het hoofd dragen.

suwa, pesuwa, mesuwa [T. nesuwa; K. nesuba; L. pinsop, pipinsop], ingaan, binnengaan; pepesuwa, doen ingaan, binnen laten, binnenbrengen. Suwaràka, causaal. Sang. suĕ, Jav. suk, Mal. masok.

suwai [T. suwai], komkommer.

suwu, pesuwu, mesuwu [T. nesuwu; K. nesubu; L. ponsubat], uitgaan, naar buiten gaan; pepesuwu, doen uitgaan, naar buiten laten, buiten brengen. (In het T. heeft men nog sampesuwu, dat gelijk staat met kasangkompò in het Baréé, gebroeders, gezusters, neef, nicht).

T.

ta, pers. en bez. vnw. 2e p. in beleefden zin. Het wordt nooit op zich zelf gebruikt, doch steeds voor het verbum (als pers. vnw.), en achter het object (als bez. vnw.) geplaatst. Takòni, gij eet; tatóö, gij zegt; kòròta, gij, gij zelf.

tababi, met verachting, uit de hoogte op iemand neerzien.

tabako [T. K. tabako; L. tigo], tabak. Uit 't Port.

tabalo [T. wòlò wulu; K. walo], een dun soort bamboe; de bamboes van het dak, onmiddelijk onder de katoe, waaraan de katoe is vastgemaakt, Mal. buluh tuwi. (Bambusa longinodis).

tabaro, een boom, welks bast men tot vele doeleinden aanwendt, zooals tot het maken van wanden, baso's, enz.

tabīngke, zie wīngke.

tabo [T. wanga; K. banga; L. banga], de dop van de kokosnoot, die geschrapt en glad gemaakt, tot vele doeleinden dient, als drinknap, spaarpot, enz. (Dient zij om drinkwater te bewaren, eene gewoonte bij de Parigiërs, dan heet zij pandjaraka). Tabo mawuju of wajanga wuju, een klapperdop, die nog niet geschrapt is (waaraan de vezels nog zitten. NB. Bug. taọ.

tadali of **wuku jali**, de enkel. NB. Mal. buku lali, Bent. waku lali, Mong. bokulali.

tadjà, matadjà, scherp, niet bot. NB. Mal. tadjam, Mak. tarang, Bug. tarĕng.

tadji, montadji [K. tadi; L. bahetakau], wegwerpen, weggooien; tâdjika, iets wegwerpen, weggooien.

tadò, strik om menschen en dieren te vangen, ook als lasso gebruikt. NB. Bug. tadò.

tadulako [T. K. tadulako], een aanvoerder in den krijg, voorvechter, een bijzonder dapper man.

tâdunja [T. baliä], priester of priesteres, die dienst doet bij het motengke, mogawe, en bij epidemiën en endemiën. Verg. wurake.

tagara [T. tagara], roest; ketagara, verroest.

tahâ [T. tahä; K. lohë], doorstaan, volhouden. Mal. tahan.

táï [T. K. táï; L. tede], de maag (en ingewanden); uitwerpselen, faeces, bezinksel, vuil, enz.; totáï of tontáï, billen; motontáï, zijne behoefte doen; montâïsi, iets bevuilen. NB. M. P. TAI, TAHI.

taibàni, zie bij uwàni.

tàka, metàka [L. kampit, kumampit], plakken, kleven, aan iets blijven haken, ook: iets vastmaken, aaneenhechten; montàka penai, het zwaard aangorden.

take, een woord om papier, enz. op te tellen; santake karatàsa, een vel papier.

tako [T. tako; K. korau], interj. om honden weg te jagen.

takule [T. sanggulera; K. takule], eene vrucht (averrhoa), eivormig, zuur of rinzig van smaak, als toespijs bij de rijsttafel zeer gezocht. Mal. blimbing (Averrhoa Carambola).

talambibi, mëntalambibi, met het hoofd schudden.

tale, pontale [K. halahada], een rekje van gespleten bamboe om tabak op te drogen.

talete [K. karòkò], de lellen van den haan.

tali 1°. hetz. als siga, hoofddoek, inzonderheid hoofddoek der vrouwen. M. P. TALI "touw, band".

2°. [T. K. N. tali], eene denkbeeldige munt van 30 duiten; tali-tali, kwartje. NB. Bug. tali.

taliado, leguaan.

taliku [K. tongò], rug; ritaliku, achter, vervolgens, later; ane napowija ewaséï, mataliku Lamoa, wanneer hij aldus doet, keert God hem den rug toe. NB. Bug. taliyu, Mong. Bis. Tag. talikud, Bul. Dano, Bent. talikur, Fidji talikura. Bevat een voorvoegsel ta, zie Sang. Sprk. bl. 134.

talinga [T. K. N. talinga; L. bihing], oor. Sang. talinga, Day. Jav. talingan, Mal. Dano, tëlinga, Bug. talingë, Bis. dalongga, Tag. tayinga, Fidji dalinga.

talunga, een boom, welks hout gebezigd wordt als timmerhout, terwijl men zijne vruchten ook

te zamen met sirih kauwt, in de plaats van pinang. Gor. Mal. klot kambing. NB. Bug. talungĕng.

tama, oom, tante. NB. M. P. AMA „vader".

tamamparo [K. tatadjo], bij, het insekt. Bul. Sea, Dano tampaneher, Pak. lamperan, Sang. kanumpeheng.

tambâ, latwerk in het water opgesteld bij wijze van fuik, om visch in te vangen.

tambale [K. palanta; L. polantara], het voorgedeelte van een huis, waar men gasten en bezoekers ontvangt, voorgalerij. Samengesteld met bale, „huis", zie Kern, F. T. i. v. vale, bl. 188.

tambânguni, zie bij wangu.

tambàta, paddestoel; tambàta rombe, een kleine eetbare paddestoel, die in omgevallen en half vergane silarpalmen (rombe, lêlangi) groeit.

tambego [T. kombòti; K. kalu], eene van seho-bladeren ruw gevlochten mand, om eieren, kippen of andere waar in te vervoeren.

tambuwa, wesp. Men heeft twee soorten van wespen: t. táï en t. moale; deze laatste heeft eene roode streep om het middenlijf, vandaar de naam moale (zie ale).

tambuwe [T. tambuwe; K. tamue], kleine groene eetbare ertjes, katjang idju. Verg. tibesi. NB. Bug. buwe. (Phaseolus radiatus).

tamungku, hoogland, hoogvlakte.

tanâ, Mal. tanah [T. K. tanâ; N. tampo], land, grond, aarde; motanâ, ĕndatanâ begraven; tanâ sowa, een onbewoond land. NB. M. P. TANAH.

tananda, de vloerbalken van een huis, die onmiddellijk op de palen daaronder rusten. Verg. wûlusi en wowòri,

tando [K. tangkado], een boomstam onder water, waardoor soms watervalletjes ontstaan in de rivier; dikwijls zijn zij niet te zien, en zijn dan gevaarlijk voor vaartuigen.

tandu [K. tonu], hoorn, punt, kaap, landtong; tandu nu engo, neustop. NB. Mak. Bug. tanrụ, Bal. Mal. Bat. Tag. Bis. tanduk, Sang. tandụ, Mlg. tandrukă.

tangga, eene door inwendige oorzaken ontstane wond met overvloedige superatie; eene ziekte: lepra: ketangga. zoodanige wonden hebben. Verg. wela, pòkò en bàka.

tanggoli, montanggoli, het op eigenaardige wijze slaan met de rijststampers op eene plank bij het oogstfeest. Men zegt: Montanggoli goka, têndèsi Puwe Lamoa.

tanggude [K. pongko], achterhoofd.

tangi, motumangi [L. humang], huilen, weenen, krijten.

Vormen: batangi, batângisi. M. P. TANGIS.

tangkangpewu, een vogel.

tangkuôhô, een grijze vogel.

tangkuôjô, adamsappel, strottenhoofd.

tani, zie antani.

tanoana, de kruin op het hoofd.

tanudju, zie bij tudju.

taônô, heft, handvat van zwaard of mes.

tapa, ratapa (ratâpasi), vleesch, visch, rijst, enz. in den rook van het vuur hangen of leggen; op deze wijze iets drogen. NB. makara (zie kara) heeft dezelfde beteekenis als ratapa, doch wordt uitsluitend van rijst gebezigd. Verg. banda. Sang. Bul. Dano tapa.

tapi 1°. [K. lapi], laag, rij, gelid. Ruwantapi badjunja, zijn baadje bestaat uit twee lagen; d. i. hij draagt twee baadjes over elkaar. NB. Bug. lapi, Mal. Jav. lapis, Mak. lapisi, Day. lapik.

2°. tapi, rijstwan, een wan om de hulsels der gestampte rijst van de korrels af te scheiden. NB. Jav. Sund. Mak. Bug. tapi, Bent. tape, Bul. Pak. Sea, Dano taap, Saw. taw, Mal. tampi, Tag. tahip, Bis. tahop, Sang. taě.

tapu, hetzelfde als ruke, schilfers van de huid, afgestooten hoornhuid, gedroogd velletje over eene wond.

tara, afhakken met een dissel, behakken, bijv. eenen boomstam om er een vierkanten balk of eene plank van te maken: ěndatârasi dopi; mombetara, tegen elkaar opvliegen van twee vechtende hanen (verg. mosipuli). Sang. taha.

tari, bet. onbekend. Pantari woworo, de dwarsliggende bamboes, waaraan de gespleten bamboes, waaruit de vloer bestaat, met rotan zijn vastgemaakt.

taripa [K. taïpa; L. taipan], de mangga-vrucht. Soorten: t. kaïli; t. dodoro, enz.

tàsa [K. nataha; L. maha], rijp van vruchten; matàsa, rijp zijn. NB. Mak. Bug. tasa, Jav. Bent. tasak, Sund. asak, Mal. masak, Sang. sasa.

tasi [T. K. N. tasi], zee; tasi buke, vloed, tasi oti, eb. NB. M. P. TASIK.

tàso, metàso, neersmakken, neersmijten; napetàso, iets doen neersmakken.

tata, het geluid voortbrengen (met den mond smakken), om een hond te doen naderen, gelijk wij Europeanen met hetzelfde doel een zeker geluid plegen te maken; montata asu, op genoemde wijze eenen hond roepen. NB. Mak. Bug. lětta, Bulu tátá.

tatangkapa, klapwieken; montatangkapa pani, met de vleugels klapwieken.

tatapi, montatapi, [K. notopohi], wasschen; kleeren of

iets derg. in het water schoon maken.

tau [T. K. N. tau; L. majan], mensch, ook in den zin van: menschen, die aan iemand toe behooren, slaven, pandelingen; sangkudja taumi, hoeveel menschen (d. z. slaven) hebt gij? tau tua, ouders, ook: voorouders; mongoli tau, jonge man, jongeling; tau doë, ongetrouwde man of vrouw; taunja, een klein uitwas aan de darmen der kippen (blinde darm?) dat ook eene rol speelt bij het voorspellen der toekomst. NB. Bug. tau; Min. tou, tau; Gor. tau, ta; Sang. tau.

táü [L. alon], jaar. Doorgaans rekent men naar de oogsten en zegt dan: sampae, één jaar. Mak. Bug. Tag. Sang. taung, Mal. tahun, Bat. Jav. Sund. taun.

tawala [L. sosuduk], speer, lans, piek. Verg. sôrongi.

tawè, mopatawè, goederen hier en daar verspreid neerleggen, neerzetten.

tawu, bet. onbekend; tawum panaguntu, de kolf van 't geweer.

tawuï, blazen met den mond; metawuïsi, op iets, in iets, over iets blazen, beblazen. Verg. ĕndasupâ.

teabi, een stok met twee zijarmen, die (aan den meeroever) in den grond wordt geplaatst, op de plek waar men een lijk heeft neergelegd. Deze lijken blijven daar liggen, totdat de tijd van het doodenfeest daar is (mogawe, motengke); dan worden de beenderen verzameld en na eenige ceremonieën onder een rotsblok verborgen, of op eene bepaalde plaats in de zee (in het Meer) geworpen. Zulk eene plaats is popali (kapali). NB. De teabi vindt men alleen bij de lieden rondom het Meer.

teba, monteba, behakken, bekapper, behouwen van eene prauw. Verg. tara. NB. Bug. tebâ.

tego, pantego, de sluiting van een halsketting van kralen (de halsketting zelve heet ratua).

teka-teka [K. teteka], een zwarte vogel met gelen bek.

tela, vuurslag, en daarom ook: lucifer. Motela, afstrijken, afslaan, bijv. eene vonk uit een vuursteen; ook: een spel, waarbij twee in de hand gekruiste stukjes hout door een grooter stuk worden weggeslagen; de houtjes daarbij gebruikt heeten kombunu (wunu).

telo, gezegd van menschen, die de r niet kunnen uitspreken, maar daarvoor de l in de plaats stellen.

tempô, tijd; in den zin: het is er de tijd nog niet voor: baréëpa têmponja. Door 't Mal. uit 't Portugeesch.

tendè [K. tènè], werpen, gooien, toewerpen; têndèka mai,

gooi het hierheen, werp het mij toe. Verg. wunu.

tengke [K. montjawiràka], een groot doodenfeest, dat gewoonlijk 7 dagen duurt, en op ongeregelde tijden gevierd wordt, gemiddeld om de drie jaar (dit hangt ook af van de meer of minder overvloedige oogsten). De beenderen der in dien termijn gestorvenen worden verzameld, en in de lobo geplaatst, bewaakt door eenige tadunja. Na afloop van het feest worden de beenderen in foeja gewikkeld, en op de eene of andere daarvoor bestemde plaats neergelegd (of in zee geworpen). Zulk eene plaats is popali (kapali). NB. Bij de Torano en de Moh. Alf. aan het strand is het tengke niet bekend, maar bij hen treedt het mogawe en mompemate daarvoor in de plaats. Motengke, het tengke-feest vieren.

tengko 1°. opium; motengko, opium schuiven.

2°. Een vogel, specht?

tengò [T. nadòjò], dom, onwetend, onnoozel in den zin van onwijs, idioot-achtig. Verg. wisa.

tentè, motentè, hinken op één been.

tètè, tante. Verg. tama. Bul. Pak. Sea, Dano, Saw. ito, Sang. tetę (grootvader).

tetengi, motetengi, onderhandelen over den bruidschat tusschen de ouders van bruid en bruidegom.

tètògò of **tòtògò** [T. K. tòlu; N. talu], drie; tògompuju, dertig; tògongkàni, driemaal; katetôgonja, de, het, ten derde; tògatu, drie honderd. NB. M. P. TELU.

teüla [T. K. toïla; L. tilon], kalk; ook: de kalebas, bamboe, enz. waarin de kalk voor het sirihkauwen bewaard wordt.

tiana, motiana, zie bij ana.

tiba, naam eener ziekte, waarbij de beenen sterk opzwellen.

tibesi, hetz. als tambuwe, kleine groene eetbare ertjes, katjang hidjau. NB. tibesi wordt door de Topebato gebruikt.

tihonde, metihonde, op den grond zitten met de beenen lang voor zich uit.

tiju [T. toju; K. tuü], een lang blad van een grassoort, waarvan men grovere en fijnere matjes vlecht. Mal. daun tikar. (Pandanus ceramicus).

tila, montila, deelen, uitdeelen, verdeelen, ronddeelen; montila winalu, de winalu's uitdeelen bij het einde van het doodenfeest (mompemate).

tima, montima [T. ganggo], nemen, aannemen, in ontvangst nemen, ontvangen, halen; natima, passief; ratima, ĕndatima. NB. Mak. Bug. Sang.

Jav. Sund. Mal. tarima, Tag. talima.

timbå 1°. [T. K. N. timbà], wegen met een weegschaal of unster; tîmbangi, iets wegen. Mak. Bug. Jav. Mal. Sund. id.

2°. De afgestooten bladscheede van den sagopalm, gebruikt om baso's, wanden en andere zaken te vervaardigen.

timbala, eene vrouw, die van haren man gescheiden en nog niet hertrouwd is.

timboju [T. timbolu; K. temolu], vuist; matimboju, met de vuist slaan; mositimboju, elkander met de vuist op de kuit slaan, een spel, gelijkstaande met het kuitschoppen; mombetimboju, boksen.

tīmpa, ĕndatīmpa, omslaan, bijv. het blad van een boek.

timpaladja [K. banewe], afdak vóór een huis.

tīmpu [T. páä; K. tawompai; N. tolubiti], kuit (lichaamsdeel).

tina [T. tina, balubine; K. tina], vrouwelijk, meestal van dieren gebezigd; manu tina, kip tegenover manu laki, haan. Verg. wéa. Het M. P. INA, met voorvoegsel. Vgl. Bul. tina, Mal. bĕtina.

tinalu [K. kalu], de naam voor den rijsttuin, wanneer deze zoover is, dat er reeds in geplant is. Verg. nawu, bonde.

tindelero [K. selia], een dans met zang, een gedeelte van het raègo, zie ald.

tīndi, ĕndatīndi [K. tīndi], besnijden op de Alf. wijze: de voorhuid wordt over den glans naar voren getrokken, en dan in eens afgesneden (circumcisie). De Moh. besnijdenis heet sunà, 't Ar. ختان

tīndja, paal, stijl in een huis (nono, paal onder het huis); tīndjandīndi, de stijltjes van een bamboe (katu)-wand of deur.

tingara, zie singara.

tīngka, mombetīngka, met elkander vechten, van dieren (bijv. honden) gezegd. Wanneer het menschen geldt, gebruikt men: mombeluku.

tingko, motingko [K. nobitaka], kloppen of slaan op muziekinstrumenten, zooals gong, trom, bekkens, enz. Voor „trommelen" gebruikt men ook moganda. Verg. mantjòjò.

tingkoju, metingkoju, geheel ombuigen, bijv. een rotan tot eenen hoepel ombuigen.

tingoa, metingoa, het hoofd oprichten; bijv. wanneer men aan het lezen is en men kijkt op.

tino, mantino, tikken.

tinuku, wat op een staart (iku) gelijkt, d. i. de staart dien de Chineezen dragen.

tinungku, synoniem met asu, hond.

tiroüwe, eene grijze, niet giftige slang.

tiso, metiso [K. nohumai], niezen.

titi, druppel. Verg. lipi. Matiti îninja, het zweet druppelde (van zijn gelaat). NB. Mak. tịtị, Bug. tętti, Ponos. titik, Bat. tetek, Pak. Sea, Dano tiis, Bul. tihis, Mal. tĕritis, Jav. tretes, Sang. Bent. tahiti.

tjaėwė, montjaėwė [T. mongkaisi], met een bezem vegen; pontjaėwė [L. hahei], veger, bezem.

tjai, montjai, iets uiteenkrabben, zooals de kippen den grond doen; pakatjai, iets doen uiteen vliegen door middel van uiteenkrabben.

tjalira, een ijzeren instrumentje om onkruid te wieden in den tuin.

tjamba of **samba** [T. tjamba], baard, bakkebaard.

tjòjò, mantjòjò, het slaan op de trommen in de lobo, ten einde daarmede de ziekteduivels te verdrijven uit de negeri. Verg. moganda en motingko.

tjòlò, zie sòlò.

to, samentrekking van tau, mensch.

tò, 't Holl. ton.

todi, montodi [K. nonompi], het smeren van het bloed van het offerdier (varken), op wangen en lichaam.

todu [K. tangkado], de hiel van den voet. Vgl. het bij edja aangeteekende.

toë [K. toë], ebbenhout.

toga of **topu toga** [T. kalimbatu; K. luba], armband uit karbouwen-hoorn gesneden.

tògò, zie tĕtògò.

togo, houtduif, boschduif. Verg. lebago.

toju [T. K. N. tolu; L. golau], ei; in het algemeen: alles wat den vorm heeft van een ei; toju manu, kippenei (in Todjo zegt men voor kippenei: gorau), toju kedje, de testes; motoju, een kleine boodschap doen. NB. Mal. tĕlor, Sang. tĕlluhę, enz. Zie verder Kern F. T. bl. 199, i. v. yaloka.

tòka, petòka, het loon, dat de priesteres krijgt na het verwijderen (mopagere), van het voorwerp (kantu), dat iemands ziekte veroorzaakt. NB. Dit loon bestaat doorgaans in duiten (hoogstens 30) en in een achtste gedeelte van een stuk bĕlatju (slecht katoen).

tòkò, stok, staf; motòkò-tòkò, met een stok wandelen, met eene lans loopen tot steun; tòkompajope, de paal, waarin de geschenken worden gehangen bij het mosisangke. NB. Mak. takkang, Bug. tĕkkĕng, Sang. tęking, Bul. Sea, Jav. tĕkĕn, Bent. tiken, Tag. tikin, Bis. tokon, Mlg. tĕhină. Zie Kern, F. T. bl. 181, i. v. toko. Zie ook Brandes, Proefschrift, bl. 90.

tokuwaku, een witte vogel.

tolae, Todjosch, kat. Verg. ĕnggaru.

tole [K. naho], soort van gras; tole-tole, een matje van tole-gras gevlochten; bīngka tole, een mandje van tole.

tolea, een strik op den grond om beesten in te vangen.

toli, een bos menschenhaar (afkomstig van een gesnelden kop), dat men aan het gevest van het zwaard draagt.

tôlô, motôlô [T. mosisambéï], een voorwerp tegen een soortgelijk voorwerp verruilen; bijv. een zwaard tegen een zwaard. Verg. bôlô.

tolobi [T. woru; K. tangkado], woekeringen van de huid, voornamelijk voorkomende aan handen en voeten, in het Mal. bobento genaamd.

tolokende [K. kilo], een uit hout gesneden beeldje, dat op de offerplaats buiten de negeri wordt neergelegd om afgestorvenen te representeeren. Sang. tuļakandi.

tomanara, een dans met zang, een gedeelte van het raëgo, zie ald.

tombo, mepatinombo, leunen, tegen iets aan leunen.

tombu, een boom, die de eigenschap heeft water in zich op te zuigen, en te bewaren (dit water heet uwe wajâ). Van dit tombu heeft men gemaakt het verb. menombu [T. nangàsu], water halen in bamboekokers.

tômi, sigaar, sigaret; motômi, rooken (een sigaar of sigaret). Verg. dudu.

tômô, matômô [T. nanê], zwaar, van gewicht.

tompa, metompa, het bij het weggaan tot den heer of de vrouw des huizes zeggen van: „malaimo kami"; dus: goeden dag zeggen.

tompô [K. tompô], top, punt, kruin, uiteinde. NB. Bug. toppo, tompo.

tona, motonâ, het kijken naar de ingewanden eener kip, ten einde daaruit te kunnen voorspellen, of eene te ondernemen reis gunstig dan wel ongunstig zal afloopen.

tondi [T. talusi], een toestel op de kookplaats om pot of pan op te zetten, wanneer daarin gekookt wordt; tondi tětôgô, een tondi, die uit drie omgekeerde (onbruikbare) potten is samengesteld.

tondu, tegen iets aanloopen, aanstooten, aanbonzen.

tonge [K. mungu], bundel, pak; ĕndatôngesi, iets tot een pak, een bundel maken, iets inpakken, ook: iets bedekken, zooals een kom of derg.

tongke, een roode houtsoort, zeer hard en sterk, doch bros, veel overeenkomst hebbende met kaju lasi.

tongkô, hazardspel, dobbelspel, hetzij met kaarten, hetzij op de gewone gebruikelijke inlandsche wijze met een kubusje in een

bakje gevat; motongkò, dobbelen.

tongò [K. tongò], midden, het midden; santongò, de helft, eene helft; ritôngonja, in het midden; tongondóü [K. wĭngke], voorhoofd. Jav. Mal. Sund. tĕngah, Mak. tanga, Bug. Sang. tĕnga, Bis. Bat. tonga, Tag. tinga.

tontáï, zie táï.

tontji [K. tontji; L. manukmanuk], vogel in het algemeen.

tontju, bet. onbekend. Entontjukada (kada, neusvuil, snot) den neus reinigen op de inlandsche wijze.

tontongi [K. noboli], voortdurend aankijken, door iets (bijv. een gat in den muur) kijken. Néë ratontongi jaku, kijk mij niet zoo aan; neë ratontongi bòlò, kijk niet door dat gat.

tóö, woord, last, naam [als naam T. sanga; K. deüli; L. sanggo]; mantóö [T. nantoö; L. potai], spreken, zeggen; nundja natóö, wat wordt er gezegd, wat zegt hij? pantóö, gezegde, spraak, taal; ane pantóö mami ewaséï, in ons spreken, in onze taal is het aldus; tóöka, iets zeggen, spreken; zeg het; sema tóönja, hoe is zijn naam, hoe heet hij? mompopotóö, een naam geven aan iemand of iets, benoemen.

tòpò, montòpò, stooten, stuiten, raken, slaan, klappen; montòpò pale, in de handen klappen; mombetòpò, tegen elkaar aanbotsen, zooals twee golven van verschillende zijden, die elkaar ontmoeten; natòposàka lîonja, hij gaf hem een klap in het gezicht.

topu, matopu [K. napuï], gebroken, stuk, van aardewerk of glas gezegd.

toro, motoro [T. goli; K. notoro], omwenden, omdraaien. Motòrombalili (walili), heen en weer loopen; torobàka, caus.

toru [K. toru], een spits toeloopende, van bladeren gemaakte hoed, met breeden, naar boven gekrulden rand. Verg. songkò. Menado'sch Mal. tolu.

torokàno [T. butinggakaju, boschpokken], water- of kinderpokken.

toroli, hetz. als kojowe, parkiet. NB. Toroli wordt door de Topebato gebruikt.

tòsu [K. tohu], steken, prikken met een puntig voorwerp. NB Mal. tusuk, Sang. susu, Mong. susuk.

totáï, zie bij táï.

tòtò 1°. bet. onb. Riarantòtò, onder het huis (Mal. dibawah kolong).

2°. Mombetòtò, met elkaar vechten. Verg. mombeluku.

tòtògò, zie tĕtògò.

totoroö, mototoroö [K. tutu-

ruâ], kraaien van een haan.

totua, de plank, waarop de foeja geklopt wordt, ook pandòdò (zie dòdò) genoemd.

towáä, aanbeeld.

towe, potowe [L. kalibosi], liefhebben, beminnen; Lamoa napotowe manusia, God heeft de menschen lief.

towi, nest van groote vogels; een klein nest wordt sea genoemd.

towili, een boom, die kleine roode harde vruchtjes draagt, welke vruchtjes men aan elkaar rijgt en als halsketting gebruikt.

tôwò, ĕndatòwò, monòwò, hakken, omkappen van boomen of geboomte.

towu [K. sesa; L. tumba], suikerriet. NB. Verw. vormen: Kern S. M. P. Bijlagen, F. T. bl. 135 i. v. dovu, Brandes, Proefschrift, bl. 90.

tuàma [K. balailo; N. balilo; L. maane], mannelijk geslacht, van menschen; voor dieren gebruikt men laki, langkai. NB. Bulu. Pak. tuama. Vgl. ama; over tu, zie Sang. Sprk. bl. 137.

tubu [K. tubu], kom, kopje. Verg. pîndani.

tudju [K. tudo], aangeven, aanreiken, aanwijzen, toonen; tudjuka, iets aangeven, aanwijzen; tanudju, wijsvinger. NB. Mal. tundjuk, Mak. Bug. Jav. Mal. tudju.

tudu 1°. aankomen, zijn doel bereiken, komen tot aan toe. Baréë kutudu rirano, ik ben niet tot aan het Meer geweest; eo séï katûdunja, vandaag komt hij aan. Verg. rata, marata.

2°. [K. sumpa], ronde planken boven aan de palen van rijstschuurtjes om den muizen het binnenklimmen te beletten.

tukaka [L. utus daka], oudere broeder, zuster, samengesteld uit 't honorifieke tu en M. P. KA, KAKA.

tuki [K. tumpi], eene ziekte, die zich openbaart in groote zweren op het lichaam.

tûlungi, hulp, helpen; mositûlungi, elkander helpen. NB. Sang. tuḷung, zie verder Brandes Proefschr. bl. 12.

tumampu, de paal in de lobo, van uit het midden der met krokodillen versierde plank (paladûru), tot aan den nok; deze paal is sierlijk bewerkt en speelt eveneens eene rol in het geloof der Alfoeren.

tumba, metumba [T. netumba], afduwen, zooals eene prauw van den wal, afstooten, achteruit duwen, vliegen (van een visch). Ngoju metumbalàka [T. netumbaràka], tegenwind.

tumbiri, motumbirï [K. tubiri; L. tubing], scheef, van een huis, boom, enz., buiten de loodlijn.

tumbu, ĕndatumbu, stutten, schragen, zooals een vloer, die op inzakken staat.

tumpa [K. tètè], kikvorsch. NB. Bug. tumpi, Sang. tumpepa.

tumpu, oorsprong, de eigenaar van iets; de persoon of de zaak, van wien of waarvan iets afkomstig is; imbéï tûmpunja gujawa, waar komt het goud vandaan?

tunda, potunda, motunda [K. montjuno; L. suhang], zitten, gaan zitten, plaats nemen. NB. Bug. tudang.

tungka, de aar van de rijst.

tungku, motungku, pikken, van kippen.

tuntu, verhaal, vertelling; monuntu, verhalen vertellen, mededeelen, zeggen. Verg. tóö, pau.

tunu [K. tunu], branden: pakatunu, doen branden, aansteken. NB. Min. tunu, tutung, Sang. tung, Sund. Bug. Bat. Lamp. Bis. Tag. tutung, Mak. Bug. Mal. Jav. tunu.

tupe, motupe [K. notailu], spuwen; néë tûpesi jaku, bespuug mij niet. Verg. uwelu.

turu, moturu [T. noturu; K. noturu; N. leta], slapen, liggen. NB. Turu is Parigisch, doch wordt in het Baréë veel gebruikt. Verg. jore, O. Jav. turû, Ibn. katurug, Bikol torog, Jav. turu, Tag. Bis. tulug, Mong. sijug, Ponos. tijuw, Mal. tidur, Mak. Bug. tinro, Day. tiroh, Sumba suru, Mlg. toro.

tutu, matutu lada, spaansche peper stampen.

tutû, deksel eener kist, enz.; dicht maken, dicht doen, zooals een deur of flesch. Verg. kaowi. NB. Jav. Mal. tutup, Sang. tutubĕ, Bug. tuttu.

tuü, knoop, strik in een touw; ĕndatuü, knoopen, een knoop of strik leggen.

tuwa, matuwa [K. natuwa], oud; katuwa, ouderdom (verg. katuwu). Mak. Bug. towa, Mal. Jav. Bat. Bul. Pak. Sea, Dano, Saw. tuwa.

tuwáï [L. utus], jongere broeder, zuster. Uit tu en ai, M. P. ADI, ARI.

tuwu [T. K. tuwu; L. tumu], levend; matuwu, levend zijn, leven; pakatuwu, levend maken; mompatuwu, opvoeden, opkweeken, bijv. van beesten, die men koopt niet om te slachten, maar om ze te verzorgen en zich te doen paren; mosintuwu, met elkander leven en sterven; katuwu, leeftijd, ouderdom. NB. Mak. Bug. Sang. tuwo, Bul Pak. Sea, Dano, Saw. tou, Bis. tobo, Tag. talobo.

U.

ubâ 1°. [T. K. N. ubâ], kruit, buskruit. Uit 't Bugineesch.

2°. Mompaübâ [T. K. ubâ], op den rug dragen in

een sarong of kleed; bijv. een kind, djagong, enz. Verg. kôjô.

udjå [T. udjå; L. udjang], regen; maüdjå, regenen; udjampongoju, zwaar weder, regen en wind tegelijk. M. P. HUDJAN, HUḌAN.

uka, ĕndaüka, betten, bijv. eene wond; ûkasi, iets bebetten.

uki, schrijven. Voor schrijven gebruikt men ook reeds veel het Mal. tulis; mangatûlisi. NB. Bug. ukị, Mak. ukirị, Mal. Jav. ukir.

ula [K. ula], eene vrucht, welker sap men gebruikt om er de foeja mede in te wrijven (goròsu), na het kloppen, waardoor men aan de foeja meerdere duurzaamheid geeft; moüla, de foeja met ula inwrijven.

ulaja, lading, vracht van een schip; moülaja, laden, inladen, bevrachten.

ule, hetzelfde als duwàta, slang; ule wuri, eene lange, zwarte slang. NB. Mal. ular, Bug. ulạ, Mak. ularạ, Bat. ulok, Ponos. Pak. Jav. ula, Tag. ulay, Bis. olod, Bul. ule, Mong. ulag.

umajo, de foeja, wanneer zij nog niet geklopt is, doch die men eerst zal gaan bewerken [K. malo]; zij heet dan opvolgend karaba, inodo en ambo.

umbå, mangumbå, dobberen van een stuk hout op het water; van eene prauw, die heen en weer dobbert; dobberend drijven. Vgl. Mal. ombak.

umbu [K. lo], de lat, waaraan de wieg (kôbati) hangt; ĕndaümbu, de umbu laten bewegen door aan het wiegetouw te trekken, dus: wiegen; ĕndaûmbusi, gezegd van zacht hout, dat geschaafd, nooit glad wordt, maar steeds vezelig blijft.

umoni [K. tilo], snavel van een vogel.

umóö, broeien van een kip; manu umóö, eene broedende kip.

undjoü [T. logu; K. romo], gaan, weggaan, heengaan; undjôümo kami, „wij gaan heen", dat tevens als groet dient bij het weggaan, wanneer men iemand een bezoek heeft gebracht; undjoü rimbéï, waar gaat gij heen?

undjû of **ûndjungi** [L. tadju], kaap, landtong, landhoek. NB. Jav. Mak. Bug. Bat. udjung, Mal. hudjung.

ûndjungi, zie undjû.

ungka [T. K. lako; L. lengkat], van, van af (Eng. from); ungka rimbéï kòmi, vanwaar komt gij? NB. ungka wordt ook als subst. gebruikt; imbéï ûngkami, waar is uw „van af"?

ûngkubi, deksel van pot of pan (doorgaans een klapperdop). Bestaat dit deksel uit een enkel boomblad, dan heet het: sûmpugi.

unti, zie onti.

untu, punt, uiteinde, oorsprong; untu ladi, punt van een mes; untumbamba, oorsprong van eene rivier; untundano, het begin (einde) van het meer.

upe, tapakspruim

upi, klemmen, knijpen (supi, nijptang, vuurtang). Vgl. 't bij sopu aangeteekende.

ura, garnaal. NB. Zie Kern, S. M. P. Bijlagen; Brandes, Proefschr. bl. 91.

usu of **wuku usu** [K. usu], rib van het lichaam (madusu, mager). NB. Verw. vormen, Brandes, Proefschrift, bl. 51.

uta, 1°. [K. uta; L. utan], groente in het algemeen.

2°. de hersenen. NB. Mal. utak, Bug. uta̧, Mak. oto̧, Bulu, Sea, Dano, Jav. utĕk, Ponos. Bat. utok, Fidji uto.

utana, pekutana, mekutana, vragen. Verg. merapi bij rapi. NB. Bug. utana, Mal. tanja, Saw. taan, Mak. kutanang.

uwa, ader, pees, spier van het lichaam; uwantadali, Achillespees. NB. Bent. uha, Pak. Sea, Dano, Saw. oat, Sang. iha̧, Ponos. Mong. ugat. Zie verder Brandes, Proefschr. bl. 45.

uwajo [T. K. uwalo] acht; wajompuju, tachtig; kaüwâjonja, de, het, ten achtste; wajongkàni, achtmaal. M. P. UALU, WALU.

uwani, honig, honigraat; taibàni (tái uwàni) was (verg. panggere bij gere); djuju nu uwàni, vloeibare honig. NB. Bug. awani, Mak. bani, Sawusch oni, Bat. uwani.

uwase of **ase** [K. baliu], bijl (ook: ijzer in het algemeen; verg. labu). NB. Verw. vormen. Kern, S. M. P. Bijlagen.

uwe [T. K. uwe], water, sap van vruchten, enz.; uwe raïnu, drinkwater; uwe susu, melk; uwēmbijò, het schuim, dat bovendrijft bij het koken van rijst; uwe tesalibu, plas, poel. Verg. rano. NB. M. P. WAAI, Kern, M. F. bl. 53 i. v. wâr, F. T. bl. 196 i. v. wai.

uwelu of **ĕnggeru** [K. ilu] spog, speeksel. Vgl. motupe bij tupe, Sang. du̧o, ẹ̆du, en de vormen opgegeven bij Brandes, Proefschr. bl. 45.

uwu [K. uwu], merg van plant of boom; uwu lêlangi, het merg van den silarpalm, dat gekookt, als groente gegeten wordt. Het wordt, met sago, hoofdvoedsel, bij mislukking van de rijst.

W.

wā, mawā [K. newa], rood. Verg. welo. Hangt samen met Jav. bang, abang „rood", en brambang, Mal. bawang, „roode ui."

wáä, in het geheel, geheel als, een afgesloten geheel; wáänja, sìtu, is dat alles? of men vraagt iets en krijgt ten antwoord: wáä situ, dat is alles, dus: ge krijgt het niet, want dat is

alles, wat ik er van heb; sambáä [T. songò, saongò; L. saängo] één afgesloten geheel, een, als telwoord, doch dan steeds met een substantief gebruikt, waar het achter komt te staan (verg. isa); sambáäpa, nog een.

wadja, staal. NB. Mal. badja, Mak. Bug. badja, Min. uaja, uwaja, Jav. wadja.

wadje [T. wadje] een zwart gebak van kleefrijst en zwarte suiker.

wai [T. K. nombai], mombai, geven, schenken, toestaan, toelaten, gedoogen; baréë nawai jore rii, het wordt niet toegestaan hier te slapen; owi kuwai sondò bure rikòni, laatst heb ik u veel zout gegeven; waika, iets geven, toestaan.

wailo, raadsel; mowaïlo, raadsels opgeven.

waja [T. K. wala], heining, omheining.

wajâ, loop, weg; liaan; mowajā, loopen (verg. djaja en melindja); uwe wajā, water dat door enkele boomen en planten wordt opgezogen en bewaard; wajāntáï, darm.

wajanga [T. wanga], wajanga buju, klapperdop (ook: tabo mawuju).

wajatu [L. duhijan] eene vrucht, doerian.

wajau, spelonk, hol, grot.

wajo, 1°. zie uwajo.

2°. [T. walo; K. balo] afdruksel, beeld, schaduw van iemand of iets; ook: tin, bladtin, limbajo, schaduw, schim; pimpowajo, spiegel (iets dat het beeld van iemand weergeeft; mimbajo-mbajo, doorschijnend zijn, door iets heenzien.

wàka [K. walea], plaats waar iets vroeger geweest is, al of niet blijkbaar door een nagelaten spoor; mowàkampenai, eene snede met het zwaard geven op de paal (tókompajope), eene handeling bij het oogstfeest mosisangke.

wali, pewali, mewali [K. newali], worden, geworden zijn, iets zijn, geboren zijn, ontstaan, groeien, opstaan, geschieden, gedijen, gelukken, doorgaan. Nâwuku baréë mewali, mijn tuin is niet gelukt (de rijst is mislukt); baréë mewali pĕrĕkara sìtu, die zaak is niet doorgegaan. NB. Min. mamuali.

walili, draaikolk; pewalili, mewalili [T. newalili; K. nantjili; L. minsusule] teruggaan, terugkeeren, naar huis gaan, weder worden als vroeger; motòrombalili, heen en weer loopen. Vgl. gulili.

walìsu [K. walìsu; L. bokoti], muis, rat. NB. Bug. balesu.

wàna, bosch, woud. Verg. òpò. 1°.

wando [T. gila], gek, dol, krankzinnig; bingka wando, eene ronde mand van zwarte en witte bladeren, dooreen gevlochten.

wangu, mimbangu [K. nemata], ontwaken, wakker worden, opstaan uit eene liggende houding, opzitten; tambânguni, kussen, hoofdkussen; nawangu nono, de palen (van een huis) oprichten. NB. Mal. Jav. bangun, Bug. wangung, Mal. bangung.

wàni, zie uwàni.

wàra [T. K. napapu; L. mapapu], geschroeid, gezengd, verbrand; mowàra, verbranden, verzengen, verschroeien.

wàsa, mawàsa, verkouden zijn, snotterig zijn.

watu, steen; watu luntu, koraal, koraalrif. M. P. WATU.

waturu, ĕndawaturu ritanggude, aldus zegt men van iemand, die een kring van korte haren in den nek draagt, terwijl de overige (lange) haren naar boven zijn gekamd en in een knoet samengebonden.

watutu, een katoenen zak, zoowel bij het mopagere (met geneesmiddelen er in), als ter berging van sirih, pinang, enz.

watuwa, zie batuwa.

wau, mawau [K. nehoa], een onaangenamen geur van zich afgeven, rieken, stinken. NB. Mal. bau, Bug. bau, Min. wou (mawou), geur, lucht, reuk.

wawa, mewawa, brengen, wegbrengen, meenemen, meebrengen, overbrengen. Mewawanàka, caus. NB. Bug. wawa. Zie verder Brandes, Proefschr. bl. 91, Kern, F. T. bl. 189, i. v. vava.

wawo 1°. [K. wongkó; N. boë], boven, bovenop; riwawo, hetz.; wawondiki, wreef van de voet; verg. date. NB. Bug. Bulu, Pak. Sea wawo, Mak. Sang. bawo, Tag. Bis. babau.

2°. Mẹwawo [K. newawo], wieden van gras en onkruid; ĕndapewawo, caus.

3°. Endawawo, mawo, sterk naar iemand verlangen.

wawu, [K. wawu; N. bue; L. baü], varken. Verg. parôke, rari. NB. Mal. Bat. Jav. enz. bàbi, Bug. Mak. bawi, Min. wawi, Formosa wawoi, Filipp. en Solok. eil. babuy, zie verder Kern, S. M. P. Bijlagen.

wea [T. K. ose], ontholsterde rijst, Sang. bihasẹ̆, boghasẹ̆, zie verder Kern, S. M. P. Bijlagen.

wéa [T. balubine; K. bangkele; N. wawine; L. boüne], vrouw, vrouwelijk geslacht van menschen; ana wéa, maagd, jonge dochter. Voor het vrouwelijk geslacht van dieren gebruikt men tina. Mal. bini O. Jav. bi, bini, Sang. bawine, Mak. Bug. baine, Tag. Bis. babaye zie verder Kern, F. T. bl. 208.

webu, ĕndawêbusi, iets besprenkelen. Van den stam die in 't Jav. wor, wir, wer, enz. luidt. Zie Sang. Sprk. bl. 23, 24.

wega, hetz. als bale, vriend;

mowega-wega, vriendschap sluiten.

wela [K. bela; L. belawan], wond, inzonderheid eene gesneden en van buiten aangebrachte wond; mawela, gewond zijn, wonden hebben; verg. bàka, pòkò en tangga.

welo, mawelo, hetz. als mawā, rood.

wenuwa, naam van eenen boom.

wera, waterval.

were, bet. onbekend. Pae mowere, de gewone rijst in onderscheiding van pae pulo, kleefrijst.

wèwè, mowèwè [K. nowèwè], opwinden, omwikkelen, zooals garen op een klos, een zwachtel om een been, enz.; ĕndawèwèsi, iets opwinden, omwikkelen.

widu [K. balalungki], de pluim, die de voorvechter achter op den hoed draagt.

wija, werk, daad. Mowija [T. nowija; K. rôbe; N. mobabihi], doen, maken, verrichten. Zoo wordt ook het begraven van een doode en alles wat daarbij behoort, of het verdrijven van ziekteduivels mowija genoemd (verg. mogawe). Mompowija, een werk verrichten; powija, werk, arbeid, bezigheid; sawija, ieder afzonderlijk voorwerp, waaruit de bruidschat bestaat; sawija-wija, gelijkelijk, allen evenveel; kasawijanja, zaken van gelijke soort, gelijk maaksel, gelijken vorm enz., kinowija, zie ald.

wijo, bet. onbekend. Uwēmbijo, schuim dat bovendrijft bij het koken van rijst.

wimbe, koorts, malaria.

wimbeï, zie winu.

winalu [K. lopi], een plat pakje van gekookte rijst in een blad gewikkeld (bij groote doodenfeesten worden deze winalu gemaakt en in bamboe's gekookt); winalu en mombinalu, het maken der winalu.

winanga, het strand der zee.

winenga, rijstkorrel.

wingi [K. limau], avond, nacht; mawingi [L. pintung], avond, nacht, donker, duister zijn. NB. Verw. vormen, zie Kern, F. T. bl. 129 i. v. bongi.

wīngke of **tabīngke** [K. tuwà], oever van eene rivier. Towīngkempòsò, een Alf. stam.

wīntu, eene fraai bewerkte schede van een zwaard, alleen door voorvechters gebruikt.

wīnu of **wimbeï** [K. mewa], hoe, hoedanig, op welke wijze; wīnu natóö, hoe zeide hij?

wīsa, dom, onnoozel, idiotig. Verg. tengò.

witi [T. paä; K. pa; N. paä, been; palanta, voet; L. tengke], been, voet; mosiwīnti, kuitschoppen, een spel. NB. Het Bareë páä is dij, bovenbeen. Verwante vormen, Brandes, Proefschr. bl. 58.

wiwi [K. wiwi], lip; zijde, kant. Wiwīntasi, het strand van de zee (verg. winanga). NB. Form.

wigbig, Sang. biwihę̆, Tag. Bis. bibig, zie verder Brandes Proefschr. bl. 48.

wodja [K. wodja], een zang bij het mosisangke (verg. bij sangke); mowodja, de wodja zingen.

wôjô [T. wôlô; K. walo; L. lambangan], bamboe. Soorten zijn: wôjô watu; w. buju; w. kodjo; w. moni; w. makuni; wûlusi, âboki, enz. Verw. vormen, Kern, S. M. P. Bijlagen.

wòke, mewòke [K. newòke; L. bangkak], opzwellen, opzetten (bijv. van een ziek lichaamsdeel); grooter worden in omvang; powòke, eene zekere roode vrucht, die tusschen de rijpende rijst gelegd wordt op verschillende plaatsen in den tuin, als middel (pakuli) om de aren spoedig te doen zwellen (om de korrels grooter te maken). Vgl. Sang. bangkọ, bengko, bungkụ, Mal. bĕngkok, Jav. bengkok, Day. bungkok, Bareë bungku.

wôlàsi, eene harde doch brosse en licht splijtbare houtsoort, geel van kleur, in het Mal. kaju lassi genaamd.

wôlô 1°. zie bôlô.

2°. [T. tora; K. tora], denken, nadenken, peinzen; ĕndawôlôka, aan of over iets denken; napewôlôka kami, dat er aan ons gedacht worde (vergeet ons niet); pepewôlôka, sterk over iets nadenken.

wombô [T. wôbô; K. wômô; N. baba; L. sabatan], deur of opening, die tot deur dient. De openingen in de Alfoersche huizen, die als ingangen dienst doen, worden op geenerlei wijze gesloten; morindi wômbô, van de deur een mand maken, d. i. de deur sluiten: (ook: mosompô wombô).

wòne, de gebroken stukjes der rijstkorrels, die in eene partij gestampte rijst voorkomen. Zijn deze gebroken korrels overwegend veel, dan noemt men de geheele partij rijst paë malìsa, tegenover paë malaba, rijst welker korrels bij het stampen heel zijn gebleven.

wonga, doodgaan bij gebrek aan zuurstof, stikken in water of rook.

wongkô, mawongkô [T. nadoï], blijde, verheugd, lustig, opgewekt, vroolijk; mawongkô râjaku, ik ben blij, vroolijk; ik verheug mij.

wôngô, mawongô [T. nakalelo; K. newongoï], ondeugend, stout, ongehoorzaam, alleen van kinderen gebruikt. In het Todjosche gebruikt men madijali. NB. Dit wongkô is ook een algemeene naam, dien men aan jongens geeft tusschen 8 en 12 jaar, in den zin, zooals wij zouden zeggen: „kom eens hier, ondeugd."

wontju, mewontju, eene nieuwe

huid krijgen, vervellen (bijv. bij slangen).

wóö [L. u b o k], hoofd, kop van menschen en dieren. Verg. d è ü en d o ü.

wora [K. w u r a], een karbouw (b a ü l a) met eene witte streep voor op den kop.

wòre: m o m b e w ò r e, minnekozen, trekkebekken van twee vogels.

wòrò, m e w ò r ò [T. K. n e w ò r ò], vliegen, opvliegen, wegvliegen.

woru, eene ziekte onder den voetzool, waarbij de eeltlaag splijt, zoodat op die plaatsen het vleesch wordt blootgelegd, hetgeen bij het loopen hevige pijn veroorzaakt.

wòse [T. K. w ò s e], roeispaan, schepper; m o w ò s e, roeien, scheppen. NB. Verwante vormen, zie Kern, F. T. bl. 191, i. v. v o ∂ e.

wòte [K. p o n a], zijde, kant van het water, oever van rivier of zee; r i s a m b ò t e r i n d j a u, aan gene zijde (van de rivier, van de zee); m o w ò t e, eene rivier ot eene zee oversteken.

wôtò, laagte, vallei, diepte (van den grond) in tegenstelling tot j o m b ò, hoogte. Zoo staat een huis op de j o m b ò, daar beneden heet het w ô t ò. Zoo ook heeft een tuin doorgaans j o m b ò en w ô t ò, hoogten en laagten.

wòtu, m o w ò t u, geluid geven in het algemeen, zoowel van menschen (spreken, zingen), als van dieren (bulken, blaffen, tjilpen, enz.), en instrumenten (fluiten, dreunen, ratelen, enz.)

wóü, ook, ook zoo, zelfs, toch.

wowe, m a w o w e, sterk vermoeid, moede, uitgeput. Verg. m a l e n g i.

wowôrô, de gespleten bamboe, waaruit de vloer bestaat, en die bij meer aanzienlijken door niboeng-latten wordt vervangen. Verg. w û l u s i en t a n a n d a.

wua [T. K. w u a], vrucht. NB. Mal. b u w a h, Bug. enz. b u a, zie verder Kern, F. T. bl. 193, i. v. v u a, en Brandes, Proefschr. bl. 92.

wuja [T. b u l a; L. b i t u o n], maan, maand; w u j a m a r e m e, lichte maan; s a m b u j a, eene maand. NB. Mal. b u l a n, Bug. w u l ĕ n g, zie verder Kern, F. T. 194, i. v. v u l a.

wuju of **wujuwa** [T. w u l u; K. w u l u w a; N. b e l u w a; L. u b a n g], haar, veeren, dons, borstels, stekels; w a j a n g a w u j u of t a b o m a w u j u [T. w a n g a], klapperdop. NB. Mal. b u l u, Sang. b u l u n g, zie verder Kern, F. T. bl. 194, i. v. v u l u a en Brandes, Proefschr. bl. 91.

wujuwa, zie w u j u.

wukotu [K. w u k o t u], gewricht in het algemeen, doch het kniegewricht in het bijzonder: knie; w u k o t u m p a l e, handgewricht; m o w u k o t u, knielen. NB. Bug

utụ, Mal. lutut, Ponos. lulur, Mong. dulud, Bis. tohod, Tag. tahor.

wuku [K. wuku], been, beenderen; wukumbuju, scheenbeen. Wuku is ook: pit van eene vrucht, kaf van rijst. Verg. het Mal. Mak. Bug. Sund. buku, Jav. Bul. Pak. Sea, Dano, wuku.

wule, mewule, van nabij bezien, bekijken. Men zal bijv. over een voorwerp spreken, en iemand zegt: timakaku, dà kupewule, haal het voor mij, opdat ik het eens bezie, bekijk.

wuli, een bittere boombast, die in de bamboe wordt gedaan, waarin men de sagoweer opvangt, ten einde het vocht dadelijk te doen gisten. NB. Mak. Bug. buli.

wulu, tewulu, langs iets schuren, zoodat men verwond wordt; bijv. als men van eene plank afglijdt, en met het been langs den rand schuurt.

wulusi [K. longku], de dwarsbalken van den vloer, die op de tananda rusten, en waarop de eigenlijke vloer is gelegd.

wungka, ieder, elk; wungkaeo, dagelijksch, gewoon, bijv. tabo wungkaeo, dagelijksche, gewone drinknap; wungka-wungka, ieder, elkeen, overal.

wuntja, ergens doorsteken, insteken, zooals de draad door het oog der naald; indoen, zooals water in eene flesch, enz.; pawuntja, het voorwerp, waarin iets gestoken of gedaan wordt; wuntjuwa, drempel van eene deur.

wuntjuwa, zie bij wuntju.

wunu, mombunu, werpen met iets met het doel om pijn te doen of te dooden, bijv. met eene speer (verg. tendè); kombunu, de houtjes bij het telaspel gebruikt. NB. Jav. Mal. bunuh, Bug. wunu, Mak. Sang. buno, Bat. bunu, Day. puno, Tag. Bis. bono.

wura, schuim van de zee, van sagoweer, enz. Het schuim dat bovendrijft bij het koken van rijst heet moēmbijo (zie bij wijo). NB. Bat. bura, Mlg. wory, Sund. buḍah, Tag. Bis. bula, zie verder Kern, F. T. bl. 195.

wurake [T. walià; K. anitu], priester, priesteres, die ziekte moet verdrijven; de gewone huispriester; mowurake, offeren, offerfeest vieren voor zieken. Verg. tâdunja.

wuri, houtskool; mawuri, wat op houtskool gelijkt, dus: zwart (verg. èta). NB. Bulu, Pak. Sea, Dano, wuring Saw. buling, Day. buring, enz.

wuro [T. wuro; K. pulo], vroeg in den morgen, ochtend; mawuro-wuro [T. masawuro], zeer vroeg in den morgen; raneo mawuro [T. padondó], morgen ochtend.

wurôkô [K. tadungkualo], keel.

wurôtô, hetz. als nòdjò, muskiet.

wusoï [K. bohi], water over iets uitgieten, iets omspoelen, schoonmaken enz.

wùta, overschot, bijv. van het eten. Verg. jabi.

wuti [T. dawa; K. boa], leugen, onwaarheid, bedrog; mawuti, leugen, onwaarheid spreken, niet recht voor de waarheid uitkomen, draaien; wutisàka, iemand bedriegen, beliegen. Verg. bamba 3°.

wuwu [K. pangkolowa], eene vierkante mand, van dunne gespleten bamboe gemaakt, die evenals de baso op den rug wordt gedragen. M. P. wuwu.

II. HOLLANDSCH—BAREË

A.

aan — ri.
aanbeeld — tawaä.
aanbidden — mekakai.
aanblazen — mosondò.
aandeel — gala.
aandoen (eene plaats) — meontò.
aangaan (nu eens bij dezen dan bij genen) — sale.
aangenaam — madago.
aangeven — tondju.
aangezicht — lio.
aangorden (een zwaard) — montàka.
aangrijpen — keni.
aanhooren — mondonge, motalinga.
aankijken — peole, mongkita.
" (voortdurend) tontongî.
aankomen — marata, tudu.
" (tegen elkander) — momberûpangi (rupa).
aanlanden — mosompò.
aanleggen (een tuin) — modjomâ, monawu.
" (zijn geweer) — napelîosi (lio).
aanleunen — mepatinombo (patinonombo).
aanmaken (vuur) — motela.
aannemen — montima, moijò.
aanplakken — metàka.
aanpunten — ĕndasombi.
aanraken — medjàma.
aanreiken — tondju.
aansteken — pakatunu (tunu).
aanstonds — naini.
aantal — īmba.
aanwijzen — tundju.
aanzetten (slijpen) — moasa.
aap — boti.
aar (van de rijst) — tungka.
aardbeving — lîndugi.
aarde — tana, dunia.
acht — uwajo.
achter — ritaliku, ripuri.
achterhoofd — tanggude.
achterkleinkind — makumpu wukotu.
achterlaten — mompolaika.
achternazetten — raga.
achterste — tontáï.
achteruitduwen — tumbulàka.
achteruitschoppen — mosimba.
achtervolgen — melulu.
achtmaal — wajongkàni, wajompale.
achtste — kauwajonja.
achttien — sampuju pai uwajo.
adamsappel — tangkuajo.
adder — djalimóö.
adel — kabôsenja, makole,
adem — inosa.

ademhalen — moinọsa.
ader — uwa.
af — pura.
(van) af — ungka ri.
afbreken. — ĕndapúa.
afdak (vóór een huis) — timpaladja.
afdalen (van bergen) — mobalungke.
" (van een huis enz.) — menáü.
afdoen (eene zaak) — pasilolonga.
" (afmaken) — pakakpura.
" (afnemen) — ĕndajali.
" (van schuld) — mesompò.
afdroogen — pakangao.
afgang — táï.
afgemat — malengi.
afgeschilferd — ĕndalitisi (liti).
afglijden — tekalampùsa.
afhakken — ĕndatara.
afhalen — ĕndajali.
afhouwen — tara.
afleggen (een bezoek) — mesidoë.
afmaken — pakapura.
" (dooden) — papate, pakapate.
afnemen — ĕndajali.
afplukken — ĕndajali.
afrukken — ĕndapupu.
afschaven — mongkata.
afscheuren — maràpa.
afschieten — mebusi.
afschrappen — ĕndakêrusi (keru).
afschrapsel — pongkerusi.
afsnijden — pomai, pole.
afspraak — djandji.
afspreken — modjandji.
afstijgen — menáü.
afstroopen — ĕndasisi.
afstrijken — motela.
afteekenen — ĕndabeti.
afvallen (naar beneden vallen) — manawu.
afvaren — mosumomba.
afvijlen (van de tanden) — geri, gêgeri.
afzakken (van de rivier) — moïli.
akker — bonde, nawu, podjamā.
al — pura, neëmo.
al (reeds) — pura, owi.
aldaar — ĕndjau, rindjau (djau).
aldus — ewasìtu.
alhoewel — mau.
alle — pura-pura.
alledaagsch — wungka eo.
alleen — kalio.
alles — pura-pura, singkàni-'ngkàni, wáä.
als — ane.
alsmede — pai, singkàni.
al te — gaga.
altijd — sangaja-ngaja.
alzoo — ewaséï, ewasìtu.
ander, anders — antani, antaninja.
antwoord — pesono.
antwoorden — mesono.
arm — pale.
arm (behoeftig) — kasiasi.
armband (van goud of zilver) — paseda.
" (van schelp) — joku.
" (van hoorn) — toga.
avond — wingi.
azijn — podi.

B.

baadje — badju.
〃 (van foeja) — lemba.
baard — djangku, tjamba.
〃 (van een haan) — talete.
baden — mandiu.
bak — balangi, duli.
bakboord — kaïri.
bakje (van wokablad) — sunde.
bakkebaard — tjamba.
balk — tananda, wulusi.
bamboe — wòjò.
〃 (soorten) tabalo, (bulu tuwi); wòjò watu, (bulu ajar); aboki, (bulu pagar); wòjò masapi.
〃 (watervat) — kele.
〃 (van den vloer) — wowòrò.
band (om den buik bij vrouwen) — ale.
〃 (in de broek) — budu.
〃 (om manden aan te dragen) — pangkiro.
〃 (waaraan het zwaard wordt gedragen) — rombompenai, sakati.
bang — maëka.
bangmaken — paraëka.
baren — moana.
barsten — malata.
bast — kuli, kulingkadju, pela.
〃 (van de sagopalm) — tabaro.
(bittere) bast (voor de sagoweer) — wuli.
basta — neëmo.
batikken — bati.
beantwoorden — mombali nuntu.
beboeten — megiwu.
beboeting — pagiwu.
bedekken — ëndakau.
bedis — majaja.
bedreven — loë, pande.
bedrinken — pakajangu.
bedroefd — masusà.
beek — uwe kodi.
beeld (van afgestorvenen) — tolokende.
been — witi.
beenderen — wuku.
begeeren — mompokono.
begeleiden — mewawa, mompojunu.
begieten — bubu.
begin — púü, pontepúü.
begraven — ëndatana.
begrijpen — mangintjàni.
behalve — sangadi.
(zijn) **behoefte** (doen) — mototáī.
beitel — pā.
bek — nganga, ngudju.
bekijken — mewule.
bekken (muziekinstr.) — gongi, kakula.
beklimmen (bergen) — mëndake.
〃 (huis, schip enz.) — mimpòne, mesawi.
belasting — asìle.
belofte — djandji.
beloonen — mosaro.
belooning — saro.
beloven — modjandji.
beminnen — mompotowe.
benauwdheid (op de borst) — hende.
beneden — silao.
benedenarm — jajimpale.
bepaald, zeker — manòtò.
beproeven — ëndasoba.

bereiken — marata, tudu.
berg — buju.
bergen — dika.
bergplaats — pandika.
bericht — bâmbari.
berooken — ratâpa.
beschaamd — maeja.
besmeeren (met bloed) — montodi.
" (met kalk) — nagere teüla.
besnijden — suna, ĕndatīndi.
besprenkelen — ĕndawêbusi.
bespuwen — metûpesi.
bestelen — mompongangka.
besturen — moparentà.
bestuur — parentà.
betalen — mombâjari.
betaling — pombâjari.
betasten — medjàma, mewule.
beteekenis — gori.
betel — laümbe.
beteldoos — salàpa.
betten — ĕndaûkasi.
bevel — parentà, tóö.
bevoelen — medjàma, mewule.
bevreesd — maeka, pokaeka.
bevreesd maken — paraeka.
bevrijden — lapasàka.
bewaarplaats — pandika.
bewaren — dika.
beweging (lawaai) — kaliwongò.
beweging maken — molengkolengko.
(buiten) **bewustzijn** — malīmpu.
bewusteloos — malīmpu.
bezem — pontjaèwè.
bezeten — mepongkò.
bezinksel — táï.
bezitten — puwe, anu.
bezoeken — mesidoë.
bidden — merapi doa, mekakai.
big — ana wawu.
bij (zelfst. nw.) — tamamparo.
bij — ri, mosu.
bijdoen — tambà.
bijl — uwase.
bijna — mosu.
bijten — mama.
bijtend (van smaak) — majaja.
bil — tontáï.
binden — sóö.
binnen — rirā.
binnenbrengen — pepesuwa.
binnengaan — mesuwa.
binnenkomen — mesuwa.
binnensluipen — melindja deïdê.
binnenste — raja.
binnentreden — mesuwa.
bitter — mapáï.
blaasbalg — lahu.
blaasroer — sopu.
blad — ira.
blaffen — meose.
blaten — momê.
blauw — makodara.
blazen — metawuï.
" (bij het mopagere) — ĕndasupà.
blijde, wongkò.
blijven, — meari, maroro, marodo.
blik — besikeli, bìli.
bliksem — kila.
blimbing — takule.
blind — mabuta.
bloed — dā.
bloeden — madā.
bloedverwant — djáï.
bloeien — masèsè.
bloem, bloesem — sèsè.
bloesem (pisang) — pùsu nu loka.

bloot — melambe-lambe.
boeren — megòrò.
boete — pagiwu.
bok — paluàsi, bula.
boksen — mombetimboju.
bonzen (tegen elkaar) — tondu.
boom — púüngkadju.
" (in of onder water) — tando.
" soorten: kanao (lontar); lelangi, rombe (silar); kombuno (woka); kajuku, barubi (klapper); molowago; misili; ogû (kasuaris), wenuwa, wôlasi, ipilo.
boomvrucht — wua.
boomwol — kakawu.
boon — tambuwe, tibesi.
boor — gôrodi.
boord (aan — gaan) — mesawi duwanga.
boos — marao, malòse raja, makodi raja.
" **maken** — podjangai.
borrelen — molèke.
borst — bambara.
" (eener vrouw) — susu.
bos (rijst enz.) — sóö.
" (rotan) — galù.
bosch — òpò, wàna, kawòkò.
boschduif — togô, lebago.
bouwen — mowija.
boven — wawo, ĕndate, sindate.
braden — sole.
brand (in — steken) — mopapu.
branden — tunu, wàra.
branderig (gevoel van binnen) — maràmu.
breed — bangke, bini.
breedte — babangke, kabini.
breken — púa, pòsò.
brengen — mongkeni.
brief — surĕ.
brij (van sago) — dui.
bril — padoma.
broeder — kasangkompò.
" (ouder) — tukaka.
" (jonger) — tuwáï.
broek — sĕlana.
broekzak — kusika.
brok (van rijstkorrels) — wòne.
brood — roti.
brouwen — telo.
brug — ejondo.
buffel — baüla, wòra.
buigen — ĕndapajawo.
buik — kompo, kumpu.
buikband — ale.
buiten — risambaliku.
(naar) **buiten** (komen) — mesuwu.
buiten (brengen) — pepesuwu.
bult — bungku.
bundel — tonge.
busje (voor kalk bij het betelkauwen) — papoteüla.
buskruit — ubà.

D.

daad — powija, wija.
daar — indjau.
daarbij — wóü.
daarna — ripuri.
dag — eo, reme.
dagelijks — wungka eo, saeosaeo.
dageraad — mosu eo.
(goeden) **dag** (zeggen) — metoinpa.
daglicht — reme.
dak — ata.
" (op een prauw) — kuru.

dalen (van een berg) — mobalungke.
〃 (van een huis enz.) — menáü.
damar — silo.
damp — limu.
dansen — mokajori, moraėgo (moraėgo, rorona, tindelero, sisialento, tomanara).
dapper — makodje.
darm — wajantáï.
dat — sìtu.
dauw — rini.
deel — gala.
deelen — motila.
〃 (in tweeën) — mobira.
deelgenoot — junu.
deernis — purundaja.
deksel — tutu, ûngkubi, sûmpugi.
delven — mongkau.
denken (aan iemand of iets) — pewôlóka.
derde — katětógónja.
dertien — sampuju pai tětógó.
dertig — tógompuju.
〃 (duiten) — tali.
deur — wombó.
deze — séï.
diarrhee — táï tedjiri.
dicht (bij elkaar) — maràpa, mamosu.
〃 (van het hoofdhaar) marombó.
dichtmaken (een gat) — ěndakâowi.
〃 (flesch, kist) — tûtuwi.
〃 (deur) — mosompó wombó.
die — sìtu.
dief — tau mongangka.
diep — marate, mandala.
dij — páä.
dik — mabókó, bangke.
dik (papier, katoen enz.) — makumba.
dikir — mosikiri.
dikwijls — mariankàni.
dingding — daï.
dit — séï.
dit of dat — anu.
djagong — djole, goa.
djambu — djampu.
dobbelen — motongkó, mobótóró, mobudjà.
dobberen — mangumba.
doerian — wajatu.
dojer — ěnggâ.
dol — wando.
dolk — balado.
dom — tengo, wìsa.
donder — gundu.
〃 (en bliksem tegelijk) — berìse.
donderen — mogundu.
dondersteen — ngisi nu berìse.
dood — kapate, mate.
doode — tau mate.
dooden pakapate, wunu.
doof — piga.
door — ri.
doorbreken — ěndapúa.
doorn — ruwi.
doorschijnend — mimbajo-'mbajo.
doorslikken — omo.
doorsnijden — pomai, pole.
doorstaan — tahà.
doorsteken — wuntja, tòsu.
doortrapt — nàsu.
doos — sumpa.
dorp — lipu.
dorstig — mangao nganga.
draad — banà.

draagstoel — kati.
draaien — torubàka.
" (niet voor de waarheid uitkomen) — malewa.
draaikolk — walili.
dragen (kleeren enz.) — mompake.
" (brengen) — mongkeni.
" (rijst aan een' stok) — molemba.
" (op het midden van den rug) — mompaüba.
" (over den schouder met bamboe of stok) — mobantia.
" (op het hoofd) — rasúü.
" (op den schouder) — mompasáä.
" (met een' draagboom door twee mannen) — mompoadju.
" (in eene mand op den rug) — mekôjô.
" (in een' draagstoel) — ĕndakati.
drek — táï.
drempel — wuntjuwa.
drie — tĕtôgô.
(over) **drie** (dagen) — naipàta.
driemaal — tôgongkàni.
drievoud — tôgompali.
drinken — manginu.
drinkwater — uwe raïnu.
dronken — majangu.
droog — mangoa.
droogen — pakangao.
droom — pangipi.
droppel — lipi, titi.
droppelen — molipi, matiti.
drukken — ĕndapii, upi.
duiken — melôjô.
duim — katumpu.
duister — mawingi.
duisternis — wingi.
duit — doï.
duivel — setà.
(van den) **duivel** (bezeten) — mepongkô.
duizend — santjowu (sowu).
dun — manipi.
duur — masuli.
duwen — tumbulàka.
(opzij) **duwen** — merumpa.

E.

eb — tasi oti.
ebbenhout — toë.
echtgenoot — rôngô.
echtscheiden — mogáä.
eelt — lompa.
een — isa, sambáä (wáä), sa.
eenerlei — simbadju-'mbadju.
eenmaal — sangkàni.
eens — sangkàni, saeo, sandeme.
eergisteren — ruwambîngimo.
eerst — riu.
eerst (dan) — nepa.
effen — lènè, rato.
ei — toju, gorau.
eigenaar — puwe.
eigendom — anu.
eiland — liwuto.
einde — pùsa.
eindelijk — ripûrinja.
eindigen — mapùsa.
eindstuk (van de schede van het zwaard) — pandora penai.
elf — sampuju pai sambáä.
elk — wungka.
elkander — si.

elkeen — wungka.
elleboog — siku.
elleboogsknobbel — siku.
en — pai.
enkel (been) — wuku jali, tadali.
enkelring — langke.
erfenis — panta.
erg — maäi.
ert — tambuwe, tibesi.
eten — mangkòni.
〃 (vleesch met sagoweer) — mopantjua.
〃 (met de hand) — mongkaku.
etter — nana.
etteren — manana.

F.

fakkel — silo.
familie — djáï, bòkò.
feestvieren — mowija.
〃 (oogstfeest) — mompadungku, motanggoli, mosisangke.
〃 (doodenfeest) — mosusà, mogawe, motengke, mompemate.
fielt — tau nàsu.
fijn — maälusu, manipi.
flesch — bòtòlò, pèlèsè.
flonkeren — makilaja.
fluisteren — modjawa.
fluit — lolowe, sanggona.
fluiten (met den mond) — mehoï.
foeja — umajo, karaba, inodo, ambò.
fraai. — madago, madulidi.
frommelen — kasero-sero, mewali djòdjò.
fuik — tamba.

G.

gaan — melindja, malai, mowajâ, undjoü, loü.
〃 (over land) — melindjantana.
〃 (heen en weer) — motorombalili.
〃 (naar beneden) — menáü, mobalungke.
〃 (naar boven) — mimpòne, mesawi, mèndake, èndèku.
gaar — manana.
galblaas — apodju.
gambir — gambi.
gansch — wáä.
gapen — memoja, mehoa.
garen — banà,
garnaal — ura.
gast — linggona.
gat — bòlò.
gebak — kande djawa, epo-epo, sûsuri, onde-onde, wadje.
gebeuren — mewali.
gebrek — kurà.
〃 hebben aan — makûrangi.
gebroken — mapúa, mapòsò, mapumpu, matopu.
gebruik — ada.
gebruiken — mompake.
gedijen — mewali.
gedoogen — mombai (wai).
gedroogd vleesch — dai.
geel — makuni, magâ.
geest — angga, inosa.
geeuwen — mehoa,
geheel — singkàni-ngkàni, wáä.
gehemelte — langara.
geit — bula.
gek — wando.
gekerm — kakangugu.

gelaat — lio.
geleden — owi.
geleiden — mewawà.
〃 (aan een touw) — nóö.
gelijk (voegw.) — ewa.
〃 ('t een gelijk 't ander) — simbadju-'mbadju.
〃 hebben — majowa.
gelijkelijk — sawija-wija.
gelooven — aja.
geluid geven — mowòtu.
gelukken — mewali.
gemeen (slecht) — nàsu.
(te) **gemoet** — tomulàka.
gewezen — osa.
geneesmiddel — pakuli.
genoeg — suka, gana, nêëmo.
gescheurd — masia, masempa.
geslachtsdeel (man.) — kedje.
〃 (vrouw) — leti.
gespleten — mabeka.
getal — īmba.
getuige — sabi.
geur — soa.
gevangen (nemen) — sòkò.
geven — mombai (wai).
〃 (elkaar de hand) — mosigabe pale.
gevoel — epe.
gevoelen — monuepe, naepe.
geweer — panaguntu.
gewoon — menjanja, salawau.
gewoonte — ada.
gewricht — wukotu.
gezant — suro.
gezel — junu.
gieten — bubu.
gift (vergift) — kantu, doti.
gij — siko, kòmi, kôrota, kita.
gillen — mepàra-pàra.
ginder — indjau.
gisteren — iwingi.
glad — malore.
glans — kilaja.
glanzen — makilaja.
glas — kasa.
glimlachen — mompakejo.
glinsteren — makilaja.
God — lamoa, puwēmpaladuru, lasaeo.
goed — madago.
〃 (bezitting) — parewa, ajàpa.
goedkoop — masimpa.
golf — rôpò, balumba.
gonzen — memumu.
gooien — mombunu (wunu), tendè.
〃 (met water) — modjimpi.
gora (vrucht) — maku.
gorgelen — gûguri.
goud — gujawa.
graf — dajo, kumapa.
grap — engko.
gras — ewo.
grasveld — pada.
graven — mongkaë, mongau.
grazen — mangande.
griffioen — garuda.
grijpen — sòkò.
〃 (in de vlucht) — mosangke.
grijs — bubà, buawu.
grijsaard — tau túa.
groeien — matuwu.
groen — majawuju.
groente — uta.
grond — tana.
groot — bangke, bòse.
grootvader — papatua, angkai (kai).
gulden — rupija.
(halve) **gulden** — suku-suku.

H.

haag — waja.
haai — mangiba.
haak — peka.
haan — manu laki.
〃 (van een geweer) — patara.
haar — wujuwa, pantoli.
〃 (vnw.) — nja.
haard — rapu.
haasten — mandadu.
hagedis — sósó.
hagel — panaburu.
haken — metàka.
hakkelen — moáā.
hakken — teba.
hakmes — labu, kapara, badi, sinangge.
halen — tima.
〃 (de sagoweer van den boom) — mesari.
〃 (atap voor een dak) — monàsa.
(uit elkaar) **halen** — nabulere.
half — tóngó.
hals — leë.
halsketen (van kralen) — ratua.
〃 (de sluiting) — pantego.
hamer — palu.
〃 (om foeja te kloppen) — ike.
hand — pale.
hand(vol) — sangkaku, sampedisi.
hand (de rug van de hand) — wawompale.
(onder) **handen** (nemen) — medjàma.
handbreed — mombini dódompale
handschrift — surĕ.
handvatsel — taónó.
〃 (van een zwaard) — kalàma, pangudju.
hangen — lowe.
hanger — salangga.
happen — mama.
hard — mapìni.
hars — silo, toga.
hart — sule.
hazenlip — masubi wiwi.
heden — naini, saeo seï.
heengaan — malai, undjoü.
〃 (om koppen te snellen) — mengaë, moiwali.
heer — puwe, puwa.
heet — marameda, malimumu.
heft — taónó.
hek — waja, omba.
helaas — pindóngó.
helder — mareme.
helft — tongó.
helpen — tûlungi.
〃 (elkaar — bij het tuinen) — mesalé.
hemel — jangi, suruga.
hemmen — memèke.
herinneren (zich iets —) — napewôlóka.
hersenen — uta.
herstellen — osa.
hert — lagiwa.
herwaarts — mai, lomai.
hetzij (— niet, — wel) — pódó.
heup — peko.
heuvel — buju.
hiel — todu.
hier — mai, risĕï, rii.
hijgen — ngasa.
hik — sodu.
hikken — mosodu.

hinken — motentè.
hinniken — ĕmbihihi.
hoe — wìnu, wimbéï.
hoed — songkò, toru.
hoedanig — wìnu, wimbéï.
hoef — kajupa nu njara.
hoek — suno.
hoesteu — memèke.
hoeveel — sangkudja.
hol (van vruchten) — oso.
holte — bòlò.
〃 (tusschen de vingers) — òjompale.
〃 (tusschen buik en dij) — puümpáä.
hond — asu, tinungku.
honderd — satu (atu).
honderdduizend — sandiwu (riwu).
honger (hebben) — maòrò.
honig — djudju nu uwàni.
honigraat — uwàni.
honorarium — sudàka, ada.
hoofd — wóö.
hoofddoek — siga, tali.
〃 (dragen met twee horens op zijde) — mobantjilu.
hoofdhaar — wujuwa.
hoofdkussen — tambânguni.
hoog — marate.
hoogland — tamungku.
hoogte — jombò.
hooren — mandonge.
hoorn — tandu.
horizont — púüjangi.
hout — kadju.
houtduif — togô, lebâgo.
houtschacht (van een piek) — juantawala.
houtskool — wuri.
houtworm — pòsu.
houweel — pomanggi.
huid — pela, kuli.
huidziekte — bugîsi, tolôbi.
huilen — motumangi, batangi.
huis — banuwa, bantaja.
〃 (alleenstaand —) — dodoha.
(onder het) **huis** — riarantòtò.
huisgezin — bòkò, rapu.
huiveren — modendè.
hulp — tûlungi.
huren — mosaro.
hurken — moëngke.
hut — kandepe.
huwelijk — porôngò.
huwelijksgift — olimporôngò.
huwen — momporôngò.

I.

ieder — wungka.
iets — anu.
ijzer — ase, labu.
ijzerdraad — kâwadi.
ijzerhout — opili.
ik — jaku.
immers — banja.
in — rirā.
indeuken — madaso.
indien — ane.
indoen — wuntja.
inhoud — bangani, sanga.
inpakken (iets) — ĕndatôngesi.
inslikken — omo.
insteken — wuntja, tòsu.
inwendig — raja.
〃 (van pijnen) — mangilu.
inwikkelen — êndatôngesi, êndasompu.
islam — ìsĕlàmu.

J.

ja — ijò.
jaar — táū, paë.
jaarvogel — alo.
jagen — moasu.
janken — mogôwangi.
jeuk — makakatà.
jeuken (krabben) — ĕndakàma.
jong — mangura.
jongste kind — makasapúa.
juist (zeker) — montjò, kodjo.
〃 (pas) — pane, ngena, nepa.
jukbeen — wukumpidi.

K.

kaaiman — goranggo.
kaal — boba.
kaap — ûndjungi.
kaboeboek — pòsu.
kakkerlak — bako-bako.
kalebas — līmbu.
kalk — teüla.
kam — sara.
〃 (van een haan) — līnda.
kamer — līntju.
kanon — marija.
kant — wiwi, bira, wòte.
kapel (vlinder) — mala-mala.
kapmes — labu, badi, sinangge.
kapok — kakawu.
kat — ĕnggaru, ĕnggê, tolae.
kătan — pae pulo.
kati — kati.
katoen (wit) — gandisi.
kauwen — mama.
〃 (betel) — momongò.
keel — wurókò.
ketel — sere.
keuken — rapu.
kever — kalikanta.
kieken — ana pijò.
kies — ngis.
kiezen — pîli.i.
kijken — peole, mongkita.
〃 (gedurig rechts en links) — moligo.
kikvorsch — tumpa.
kin — adje.
kind — ana.
kip — manu tina.
kist — bandala, pìti.
klap (een klap geven in het aangezicht) — mantòpòsàka lio.
klappen (met of in de handen) — mantòpò pale.
〃 (met de tong) — melonta.
klapperboom — kajuku, barubi.
klapperdop — tabo.
klapwieken — motatangkapa pani.
klein — kodi, masiwu.
kleine man — tau sondò.
klemmen (ergens tusschen —) — upi.
kleur — sampa.
kleven — metàka.
klei — lombu.
klimmen (bergen) — mĕndake.
〃 (huis enz.) — mimpòne, mesawi.
klokje — bangkula.
kloppen (foeja) — mandòdò.
knabbelen — ĕndakòkòti.
knagen — ĕndakòkòti.
knap — loë, pande.
knappen (met de vingers) — mokutu karàma.
knie — wokotu.
knijpen — upi, ĕndapisi.

knikken (met 't hoofd) — ĕndadĕüka, mondoü-doü.
knippen — mogundji.
knoop (van een kleedingstuk) — kantji.
〃 (in een touw) — tuü.
knoopen — ĕndatuü.
〃 (knoopjes leggen, om een zeker aantal dagen te onthouden) — oju.
koe — djàpi, tjàpi.
koken — moapu.
〃 (onzijdig) — molèke.
kokosnoot — kajuku, barubi.
kolf (van een geweer) — tawumpanaguntu.
kom — pîndani, tubu, mangkò.
komaan — ako.
komen — djela..
〃 (tot) — marata, tudu.
〃 (tot elkaar) — mosirata.
komfoor — tondi.
komkommer — suwai.
kompas — padoma, tarôpò.
koning — makole, lanti.
kookplaats — awu.
koopen — moöli.
koopprijs — oli.
koorts — wimbè.
koper — gala.
koperdraad — kâwadi.
korrel (van de rijst) — winenga.
kort — rede.
koud — maranindi.
kraaien — mototorôö.
krabben — kama.
kracht — karôsò.
krachtig — marôsò.
kralen — enu.
kreeft — bungka.
krekel — ĕnggijò-gijò.
kriebelig — maringkeja.
krijgen — marata.
krokodil — goranggo.
krom — modenggo.
kronkelen — moleko-leko.
kruithoorn — pontu-pontu.
kruin (van het hoofd) — tanoana.
kruipen — mombangke.
kruisen (de beenen) — mongòdjò.
krul (houtkrul) — joba.
kuchen — memèke.
kuiken — ana pijò.
kuil — bòlò.
〃 (achter de knie) — langkeda.
kuit — tîmpu.
kunnen (mogelijk zijn) — memaja.
〃 (in staat zijn) — ĕndakòtò.
kwaad (boos) — marao, malòse raja, kodi raja.
〃 maken — napodjangai.
kwik — rasa.
kwikzilver — rasa.

L.

laag (niet hoog) — rede.
〃 (slecht) — nàsu.
〃 (rij) — tapi.
laagwater — oti.
laagte — wôtò.
lachen — mogele.
ladder — edja, ajawa.
laden — moülaja.
lading — ulaja.
laken (stof) — kasala.
lamp — lantera, padjananga.
land — tana.
landwind — salàta.

lang — marate.
〃 (tijd) — masaë.
langs — melulu.
langsat — babune.
lans — tawala, sôrongi.
lantaren — lantera.
lat (waaraan de wieg hangt) — umbu.
ledig — sowa.
〃 (zonder pit, van vruchten) — oso.
leelijk — madjáä.
leenen — sabo.
leggen — dika.
leguaan — taliado.
lek — masempa, bòlò-bòlò.
lekker — madago.
lemmet (van een wapen) — mata.
leugen — kambamba, wuti.
leven — katuwu.
〃 (geraas) — kaliwòngò.
〃 maken — makaliwòngò.
lever — ate.
liaan — wajā.
lichaam — kòrò.
lichten — oko.
liefhebben — mompotowe.
liegen — kambamba-bamba, mawuti.
lijkkist — duni.
limoen — lìmò.
linksch — kaïri.
lip — wiwi.
litteeken — lara.
loeien — meai.
lokken (vogels) — kelo.
lontar — konau.
loon — saro.
〃 (der priesteressen) — petòka.
loop — pelindja.
loop (van een geweer) — rajampanaguntu.
loopen — melindja.
〃 (heen en weer) — motorombalili.
〃 (hard) — melontjò, meripo.
los — malàpa.
〃 (van de tanden) — damalīmpu ngisi.
loslaten — malàpasàka.
lubben — ĕndatīndi.
lucifer — tela, sòlò, tjòlò.
lui — malòse.
luis — kutu.
luisteren — mandonge.
lusteloos. — malente.

M.

maag — tāï.
maal (keer) — kàni.
maan — wuja.
maand — wuja.
maar — paikanja, sangadi, jakija.
mager — madusu.
mais — djole, goa.
maken — mowija, mompowija.
makker — junu.
man — tuàma, langkai.
〃 (echtgenoot) — rongò.
mand — baso, bīngka, bungge, duli-duli, kĕrandji, kurupi, kapipi, padja, supa, tambego, rombe, ranta, ponongkò, wuwu, kampi.
manen (om schuld) — metingara.
mangga — taripa.
mank — modingga.
mannelijk — langkai, laki.
mast — pangidoa.

mat — ali, tole-tole, omba.
〃 (rotan) — omba.
matje (voor de partes posteriores) — ampe.
mazelen — gampå.
medebrengen — keni.
medelijden — kapurundaja.
medgezel — junu.
meel — tabaro.
meenen. — monuepe, naepe.
meening — pangepe.
meer (water) — rano.
〃 — jabi.
melaatschheid — bòlòkangara.
melk — susu.
melkweg — limu.
meloen — tampere.
mengen — mogalo.
mensch — tau, manusia.
merg — uwu.
mes — ladi, sobo.
mesje (om padi te snijden) — sowi.
met — singkàni, pai.
miauwen — mongao.
middag — tongoneo.
middel — akala.
〃 (van het lichaam) — awa.
midden — tòngò.
mier — onti, ontile, ane, sòdjò.
mijn (bez. vnw) — ku, anuku.
minnekoozen (van vogels) — mombewòre.
mis — masalå.
misdrijf — salå.
misdrijven — masalå.
misschien — bara, pòdò.
modder — loge, lombu.
model — ogu.
moede — malengi, mawowe.
moeder — inè, nènè.
moedig — makodje.
moeielijk — mapari, masusà.
moeielijkheid — susà.
moeite — susà.
moeten — sangaja-ngaja.
mogen — memaja.
mond — nganga.
mondharp — ijori.
mondstuk (aan een stuk bamboe gesneden) — bamba.
monster (soort) — ogu.
mooi — madago, madulidi.
morgen — raneo, naile.
〃 (ochtend) — wuro.
mouw — palēmbadju.
mug — nòdjò, wuròtò.
muis — walìsu.
muskiet — nòdjò, wuròtò.
muts — songkò.
muur — rīndi.
muziekinstrument (van bamboe) — rere.

N.

na — ripuri, ritaliku.
naad — djau.
naaien — mondjau.
naakt — melambe-lambe.
naald — djaru.
naam — tóö.
〃 (de tweede naam) — pompeīndo.
naar — ri.
naast — awè.
nabij — ràpa, mosu.
nacht — wingi.
naderhand — ripûrinja.

nagel — kajupa, kalupa.
namiddag — kinowija.
nap (drinknap van wokablad) — pīngku.
〃 (van klapperdop) — tabo.
nat — magege.
nauw — mapiï.
navel — pùse.
navolgen — melulu.
nederdalen (van bergen) — mobalungke.
〃 van het huis enz.) — menáü.
nederhurken — mobasīmpa.
nederig — petaso.
nederzien (uit de hoogte op iemand) — matababi.
neef — pinoana.
neen — banja, baréë.
negen — sasijò.
negende — kasasijònja.
negenmaal — sijongkàni, sijompali.
negentien — sampuju pai sasijò.
negentig — sijompuju.
nek — leë.
nekhaar — waturu ritanggude.
nemen — tima.
nest — sea, towi.
neus — engo.
neusgat — raengo.
neustop — tandu nu engo.
nevel — limu.
niboeng — kurubu.
nicht — pinoana.
niet — baréë.
nieuw — maboü.
nieuws — bâmbari.
niezen — metiso.
nijpen — upi.
nijptang — supi.
nog — wóü, pa.
〃 (eens) — sangkânipa.
〃 (niet) — barêëpa.
nok (van het dak) — buwu ata.
noodzakelijk — sangaja-ngaja.
noot — lepati.
nu — naini, séï-séï.

O.

ochtend — wuro.
oever (van eene rivier) — wīngke, tabīngke.
〃 (van de zee) — winanga, wiwintasi.
of — bara.
offerplaats — lampáäni.
ofschoon — urau.
oksel — kariki.
olie — lana.
ombuigen — metingkoju.
omdraaien — torubàka.
omhakken — tòwò, monòwò.
omkeeren — bali.
omkijken — peïli.
omloopen (ergens om heenloopen) — magulili.
omslaan (bijv. een blad van een boek) — ĕndatīmpa.
omvallen — madungka.
omwenden — torubàka.
omwinden — wèwè.
onbewoond — sowa.
onder — riara.
ondergaan (de zon) — sòjò.
onderhandelen (over den bruidschat) — motetengi.
ondersteunen — ĕndasòkò
ondervragen — peoàsi.

onderwerp — pĕrĕkara.
onderzoeken — peoàsi.
ondeugend — mawòngò, madiali.
ondiep — marede.
ongeoorloofd — kapali.
onkruid — ewo, kawòkò, gumpi nu asu, golûpangi, supi.
onnoozel — tengò, wìsa.
onpleizierig (lusteloos) — malente.
onrijp — manta.
ontbreken — makurà.
ontfermen — mapurundaja.
ontginnen — modjamā.
onthoofden — pomai tanggude, ĕndasâsaki, ĕndasaju.
ontmoeten — momberata.
ontoereikend — makurà.
ontrollen — nabulere.
ontstaan — mewali.
ontsteken — pakatunu.
ontstoken (van de oogen) — malêlasi wiwimata.
ontvangen — montima.
ontwaken — mimbangu (wangu).
oog — mata.
oogappel — ana mata.
oogenblik (een) — sarai.
op 't 〃 — naini.
ooglonken — mompida.
oogsten — momòta (pòta).
oogstmaal — pangore.
ook — wóü.
oom — tama.
oor — talinga.
oorsprong — untu.
oorvuil — bòta.
op — riwawo.
〃 (niet meer voorhanden) — pûramo.
opbergen — dika.
opdat niet — nakanéë.
openen — sungke.
〃 (de oogen) — menā.
opgaan — ĕndèku.
opgelost — magono.
opgezet — mewòke.
〃 (van de beenen) — tiba.
ophangen — lowe.
ophouden — meonto.
opium — tengko.
opkijken — metingoa.
oplossen — pakagono.
〃 (raadsels) — rapòlò.
opnemen — ĕndaruru.
oppassen — djaga, pakadago.
〃 (op iets passen, iets bewaken) — mongkarîani, ĕndarara.
oprapen — ĕndaruru.
oprollen — ĕndakojuju.
opslurpen (iets) — ĕndasîruka.
opspringen — mesinde.
opstaan (uit den slaap) — mimbangu (wangu).
〃 — meòkò, mekakòre.
opstijgen (een berg) — mĕndake.
〃 (een paard, huis enz.) — mimpòne, mesawi.
optrekken (de wenkbrauwen) — kîndeka mata.
opvangen — ĕndasòkò.
opvliegen — mewòrò.
〃 (tegen elkaar, van hanen) — mosipuli, mombetara.
opvouwen — ĕndalupi.
opwinden — wèwè.
opzwellen — mewòke.
ornament (aan het einde van den nokbalk) — bangku.
〃 (aan de legbalken) — putumputu.

os — djàpu.
oud — matuwa.
overdenken (iets) — napewòlòka.
overeenkomen — modjandji.
overeenkomst — djandji.
overeindstaan — meòkò, mekakòre.
overgaan — melīmba.
overgeven (braken) — meluwa.
overhellen — motumbiri.
overmorgen — naïpuwa.
overrijp — jajo.
overschot — jabi, wuta.
oversteken — melempo, mowòte.
overtrekken (rivier) — mawòte.
overvragen — nabagiu.

P.

paal — nono.
〃 (de middelste paal in de lobo) — tamampu.
paard — djara, njara.
pad (weg) — djaja.
paddestoel — tambàta.
padi — paë.
pak — tonge.
pakken (grijpen) — sòkò.
paling — masapi.
pan — kawali.
papegaai — kangeja, kojowe, toroli.
papaja — papaja.
papier — karatàsa.
parkiet — kojowe, toroli.
pas (onlangs) — pane, ngena, nepa.
patjol — pomanggi.
pees (Achilles) — uwēntadali.
peilen — naduga.
penis — kedje.
peper — marisa djawa.
peulvrucht — tambuwe, tibesi.
piek — tawala, sòrongi.
piepen — pijò.
pijn — kadjúa, madjúa.
pikken — motungku.
pinang — momòngò.
pinangschaar — kalakati.
pink — kasili.
pisang — loka.
plaats — pontu, peari.
plaatsen — dika.
plakken — metàka.
plank — dopi.
〃 (in de lobo, waarop de krokodillen zijn afgebeeld) — paladuru.
〃 (ronde planken aan de palen van de rijstschuur) — tudu.
planten — pomuja.
plas — uwe tesalibu.
plat — mapipi.
plek — pontu, peari.
pluim — widu.
plukken (eene kip) — ĕndarêbusi wûjunja.
pochen — marīmbo nganga.
pok — sagala, tòròkàno.
pokdalig — kuku.
pols — lute.
pot (aarden) — kura.
〃 (ijzeren) — kawali.
prachtig — madulidi.
praten — monuntu, mompau, mantóö.
〃 (in den slaap) — molipo.
priester — tâdunja, wurake.
〃 (Mohamm). — labè.
prijs — oli.
prikken — tòsu.

prop — djòdjò.
pruim (tabaks) — upe.
punt — tompò, untu.
put — tibubu.

R.

raadhuis — lobo.
raadsel — waïlo.
raadsels opgeven — mowaïlo.
raam — loda.
raden — rapòlò.
raken — kònò.
rammelen — molengko-lengko.
ramp — silaka.
rand — wiwi.
rasch — maliga, madòjò.
rasp — pongkau.
rat — walìsu.
ratelen (van den donder) — moberìse.
rauw — baréë manana.
rechter — kana.
redeneeren — mobisara.
reep (buffelhuid) — pela.
regen — udjà.
regenboog — pinorā.
regenscherm — boru, pajù.
reiger — kando.
rek (om tabak te droogen) — pontale.
rekenen — rèkè.
reuk — soa.
reukwerk. — dupa.
rheumatiek — kule.
rheumatisch — kekule.
rib — usu.
riem — pela.
riet (soort, waarmede de katoe genaaid wordt) — bomba.
riet (daun tikar) — tiju.
riet — tole.
rij — tapi.
rijk — sugi.
rijksdaalder — rīnggi.
rijp — matàsa.
rijst (in den bolster) — paë.
〃 (ontbolsterd) — wea-baïli.
〃 (gekookt) — kináä, konisa.
〃 (in een blad gewikkeld en gekookt) — winalu.
rijstblok — nontju.
rijstschuur — ala, lanta.
rijststamper — jaju.
rijstveld — nawu, bonde, lida.
rillen — modendè.
rimpel — kuru.
ring — sīntji.
rispen — megoro.
rivier — bamba, kòrò uwe
roeien — mowòse.
roeiriem — wòse.
roepen — mebō.
〃 (een' hond) — tata.
roer — guli.
roeren — ĕndaiko.
roest — tagara.
rollen — ĕndakojuju.
rolletje — dudu.
rond — maliogu.
ròod — mawā, welo.
rook — rangasu.
rooken (sigaar) — motòmi, modudu.
rooven — marampà.
rotan — laüro, ngoa.
rug — taliku.
ruiken — ĕndaenga.
ruilen — bôlôsi, melaonu.
rukken — lunta.
rusten — meonto.

S.

sabel — penai.
sago — tabaro.
sagoweer — baru.
sagoweerboom — konau.
sagoweerhaar — kambuka.
sarong — kumu.
satijn — soti.
schaaf — kata.
schaamte — kaeja.
schaamgordel — boüga.
schaap — bīmba.
schaar — gundji.
 〃 (pinang) — kalakati.
schade — rugi.
schaduw — limbajo.
schaven — mokata.
schede — guma, wīntu.
scheef — motumbiri.
scheen — wukumbuju.
scheep gaan — mesawi duwanga.
scheiden — mogáä.
schelp — kima, kulīngkima.
schelpdier (soort) — dongatoni.
schenken (cadeau doen) — mombai (wai).
scheren — mongkoü.
scherp — matadjâ.
scheuren — monsia.
schil — kuli, pela.
 〃 (van de kokosnoot) — pasada.
schild — kanta.
schildpad — sisı.
schoener — sĕkunjĕrĕ.
schommelen (met de beenen) — mĕnjube witi.
schoonmaken (met water) — wusóï.
schoonmaken (met citroensap) — pangguru.
 〃 (van een pas ontgonnen tuin) — mokûasi.
schoonmoeder — mania.
schoonvader — mania.
schoppen — mesemba.
schor — bere.
schotel — suraja.
schouder — awā.
schragen — ĕndatumbu.
schreeuwen (van schrik of angst) — mepàra-pàra.
schrijfstift — dawa.
schrijven — uki, tûlisi.
schudden — lodu.
 〃 (met het hoofd) — mĕntalambibi.
schuifelen (van slangen) — maïla.
schuim (van golven, sagoweer enz.) — wura.
 〃 (van rijst) — uwēmbijô.
schuld (fout) — salâ.
 〃 — īnda.
schuldig — masalâ, moīnda.
schuren — garòsu.
 〃 (bijv. aan den voet in den schoen) — giso.
 〃 (langs iets, zoodat men verwond wordt) — tewulu.
schurft — burimamu, sola.
schurk — tau nàsu.
sierlijk — madulidi, maramba.
sirih — laümbe.
sirihdoos — salàpa.
slaaf — watuwa, angkai, ana majunu.
slaan (met de hand) — boïmbi.
 〃 (met een voorwerp) — nabobâ.
 〃 (de trom enz) — motingko.

slaap — kajore.
〃 (van het hoofd) — mangu-mangu.
slaapplaats — kajore.
slachten — mosambale.
slagtand (van varkens) — bengko.
slang — duwàta, ule.
slapen — jore, moturu.
slecht — madjáä, nàsu.
sleutel — gundji.
slijk — lombu, loge.
slijpen — moasa.
〃 (tanden) — gêgeri, geri.
slijpsteen — watu pangasa.
〃 (een fijn soort) — watu sangira.
slikken — omo.
slim — loë.
slingeren (met de armen) — mobantjoru.
〃 (met de beenen) — menjube witi.
smaak — nami.
smaken — monuepe, naepe.
smakken — modjàpa.
smart — susà.
smeden — mompalu labu.
smederij — kôlôwô.
smelten. — magônô, magôrô.
smidse — kôlôwô.
snavel — umoni
snel — magàsi.
snijden — pomai, pole.
〃 (den bast van boomen) — ĕndanoti.
〃 (nagels of hoeven) — ĕndakodjosi.
snot — kada.
snuiten (den neus) — ĕntontju kada.
soort — ngaja.
soort (monster) — ogu.
span (van de hand) — djanga.
spartelen — mobunde.
speeksel — uwelu, ĕnggeru.
speer — tawala, sôrongi.
spel — polega.
Soorten van spel:
mogole (met klapperdoppen);
motela (met houtjes);
mositimboju (boksen);
mosiwīnti (kuitschoppen);
mogantji (tollen);
mongaju-ngaju.
spelen — molega.
spiegel — pimpowajo.
spijker — paku.
spoedig — maliga, madôjô.
sport (eener ladder) — balatu.
spraak — basa.
spreken — monuntu, mompau, mantóö.
spuwen — motupe.
staan — meôkô, mekakòre.
〃 (op één been) — ĕndalowelowe witi.
〃 (op de beenen) — mingkīnde.
〃 (ergens op) — mejongkô.
staart — iku, tinuku.
(ergens toe in) **staat** (zijn) — ĕndakòtô.
stad — lipu.
staf — tôkô.
stampen (rijst enz.) — mombadju.
〃 (spaansche peper) — matutu lada.
stamper — jaju.
stank — wau.
steen — watu.
〃 (donder-) — ngisi nu berise.
steken — montòsu.

stelen — mongangka, madòkò.
stellig — kodjo.
ster — bituwe.
sterk — maròsò.
sterven — mate.
stiefkind — awo.
stijltjes (van bamboe-wand of deur) — tindjandindi.
stilstaan — meonto.
stinken — mawau.
stof — awu.
〃 (van de rijst) — ota.
stok — tòkò.
stomp (bot) — makuju.
stookplaats (voor suiker) — balombò.
stoomboot — kapala.
stooten (tegen) — tondû.
storm — rùsa, udjampongoju.
stout — mawongò, madiali.
strand — winanga.
streng (garen) — pelu.
strijken (met de hand) — palisi (pale).
〃 (met kracht) — garòsu.
strik (voor herten enz.) — tadò.
〃 (voor kippen) — bantara.
stroomafwaarts (gaan) — moïli.
stroomversnelling — liwuto.
stutten — ĕndatumbu.
suiker (zwarte) — gola.
〃 (witte) — gola kàsi.
suikerriet — towu.

T.

taai — mapìni.
taal — basa.
tabak — tabako.
tachtig — wajompuju.
tak — lari, panga.
〃 (van de rivier) — panga.
talrijk — maria.
tand — ngisi.
tandeloos — ngiro.
tandvleesch — burîtani.
tante — tètè, inè, nènè, tama.
tasch (voor sirih) — dompipi.
te — gaga.
teeder — alusu.
teen — karàma.
〃 (groote) — katumpu.
teer — pabòlò.
tegenhouden — ĕndaompò.
tegenspreken — mombali nuntu.
tegenwind — ngoju metumulàka, ngoju ridûlungi.
tellen — moimba, kini.
tenzij — sangadi.
terug — muni.
terugkaatsen — ĕndasama.
terugkeeren — mewalili.
〃 (van de ziekte, die reeds genezen is) — mebòte.
terugvloeien — moöti.
thans — naini, sêï-sêï.
tien — sampuju.
tienduizend — sampujuntjowu.
tienmaal — sampujungkàni, sampujumpali.
tijd — tempo.
tijding — bâmbari.
tikken — mantino.
〃 (op het hoofd) — ĕndasibako.
tin — wajo.
toelaten — mombai (wai)
toestaan — mombai (wai)
toestemmen — ĕndadèuka.
tol (speeltuig) — gantji.
ton — tò.

tong — djila.
toom — sama.
toonen — tundju.
toorts — silo.
toovermiddel — pakuli.
tot — marata ri.
touw — kajoro.
trap — edja, ajawa.
trappen (op iets) — mejongkó.
treden — indja.
treffen — kónó.
trekkebekken — mombewòre.
trekken — di, nóö.
trekker (van het geweer) — kobika.
trillen (van de speer) — jorojoro.
trom — ganda.
trommelen (in de lobo, om ziekteduivels te verdrijven) — mantjójó.
tromp (van het geweer) — tawu.
trouwen (act.) — momporongó.
tuin — nawu, bonde, tinalu, podjamā.
tuinieren — monawu, modjamā.
tusschen — ritongó, riójó.
twaalf — sampuju pai raduwa.
twaalfde — kasampuju pai radûwanja.
twee — raduwa.
tweede — karadûwanja.
tweemaal — ruwangkàni, ruwampali.
twintig — ruwampuju.
twisten — mosibaga.

U.

ui — pia.
uitdeelen — montila.
uitdrijven (verjagen) — raga.
uitdrijven (bijv. een spijker met een anderen) — rarântjongi.
uiteenkrabben — montjae.
uiteinde — tompó.
uitgaan — mesuwu.
uitglijden — terompó.
uithalen — ĕndajali.
〃 (van vergif) — mopagere.
uitlachen — mompogêleka.
uitlegging — gori.
uitpeuteren (de randen der nagels) — ĕndadjûïsi.
uitrusten — meonto.
uitspansel — jangi.
uitspoelen — wusóï.
uitstorten — bubu.
unster — datji, dasi.

V.

vaartuig — duwanga.
vadem — dópó.
vader — papa, ta.
vallen — manawu.
varken — wawu.
〃 (wild) — paróke, rari.
vasal — palili.
vast — manótó.
vastbinden — sóö.
vasthouden — keni, kekeni.
vechten — mombeluku, mombilangka, mombetótó.
vechten (van dieren) — mombetingka.

vechten (van hanen) — mosawu.
vechthaan — manu mosawu.
veder — wuju.
veel — sondò, maria, salumbu, mabangke.
veertien — sampuju pai aòpò.
veertig — patampuju.
vegen — montjaèwè.
vel — pela, kuli.
〃 (apenvel voor de partes posteriores) — bintji.
〃 (papier) — take.
veld — pada.
venster — loda.
ver — lawa.
veranderen — ĕndasâwani.
verbergen — mesambuni.
verbieden — pomali.
verblijf — peari, karéë.
verblijfplaats — peari, karéë.
verblijven — meari, maroro.
verboden — kapali.
verborgen — sambuni.
verbranden — wàra, mapapu.
〃 (bijv. den mond) — malontju.
verdeelen — montila.
verdriet — susà.
verdriet hebben — masusà.
verdrijven — raga.
〃 (booze geesten met het slaan op de trommen) — mantjòjò.
verdrinken — malôdongi.
vereenigen — mompasiromu.
verf — parada, ula.
vergaan (van de prauw) — malôdongi.
vergeefs — ĕngkabòngò.
vergenoegd — mawongkò.
vergeten — makalîngani.
vergeving — amponi.
vergezellen — mompojunu, mewawa.
vergift — kantu.
vergunnen — mombai (wai).
verhemelte — langara.
verheugen (zich) — mawongkò raja.
〃 (blij maken) — pakawongkò.
verhuizen — melîmba.
verkeerd — masalà.
verkoopen — mompobalu.
verkouden — mawàsa.
verlangen — maràni.
〃 (sterk naar iemand) — mawo.
verlaten (iemand of iets) — mompolaika.
verlaten land — tana sowa.
verlegen — maeja.
verlicht (van een zieke) — malawanga.
verlies — rugi.
verliezen — marugi.
〃 (bij spel) — mabeta.
vermeerderen — pakasondò.
vermengen — mogalo.
vermetel — makodje.
vermoeden — pangepe, naepe.
vermoeid — malengi, mawowe.
vermogen (in staat zijn) — ĕndakòtò.
verrichten — mowija.
verruilen — mombòlosi, motòlò, melaonu.
verscheidenen — sangkudja.
verschroeien — mawàra.
verschuilen (zich) — mesambuni kòrò.
versiering — papeawè.

verslikken (zich) — tesòpò.
verstaan — mangintjàni, nintjàni.
versterken — pakaròsò.
vertellen — monuntu, mololita.
vertoeven — meonto.
vertoornd — marau.
vertoornen (boos maken) — mompodjangâi.
vertrek (kamer) — līntju.
vertrekken — malai.
vertrouwen — naäja.
vervaardigen — mompowija.
vervangen — ĕndasâwàni.
vervellen — malêpasi.
vervolgen — melulu.
verven — moparada, ĕndalora, nurando.
verwisselen — ĕndasâwàni.
" (van vel of schaal) — malêpasi.
verwonden — pakawela.
verzadigd — mabosu.
verzamelen — mompasiromu.
verzengen — wàra.
verzoeken — merapi.
verzorgen — mompatuwu.
verzuimen — kalîngani.
vet — lori, bòkò.
vezelig (van hout) — ĕndaûmbusi.
vier — aòpò.
(over) **vier** (dagen) — naigora.
vierde — kaaôpònja.
vierkant — magopa.
viermaal — patangkàni, patampali.
vijf — alima.
vijfde — kaälîmanja.
vijfmaal — limangkàni, limampali.
vijfstuiverstuk — tali-tali.
vijftien — sampuju pai alima.
vijftig — limampuju.
vijl — kiki.
vijlen (van de tanden) — geri, gêgeri.
villen — ĕndasisi.
vinden — marata.
vinger — karàma.
visch — bau.
Soorten: bo, kòsa, lômbudi (ikan babi), mangiba (haai).
vischfuik — sanga.
vischhaak — pombalowe.
visschen — sòkò bau.
" (met de handen) — mogonggò.
vlag — bandera.
vlak — rato, lènè.
vlakte — pada.
vlas — suka.
vlechten — ĕndareja, moëna.
vledermuis — raüpa.
vleesch — sânganja.
" (gedroogd) — dai.
vlerk (van een prauw) — kaluma.
" (van een vogel) — pani.
vleugel — pani.
vlieg — jale.
vliegen — mewòrò.
vlinder — mala-mala.
vloed — tasi buke.
vlocien — moili.
vloer (van een huis) — djoïja.
" (onder eene rijstschuur) — balampa.
vloo — kutu.
vlug — maliga, madòjò, magàsi.
voelen — medjàma.
voet — witi.
voetstap — wàka nu witi.

voetzool — pajáä.
vogel — tontji.
Soorten : alo (jaarvogel), bakaka (watersnip), garuda (griffioen), tangkuoho, teka-teka, tokuwaku, tangkang pewu, kerekere, kapoa (uil), tèngko (specht), kuwaja, kongka (kuikendief), dena (rijstdiefje), kalapindi (zwaluw), kangeja, kojowe, toroli (papegaaisoorten).
vogelgeschreeuw — oni (meoni).
vogellijm — puju.
vol — buke.
〃 (van eene som) — gana.
voldoende — gana, suka.
voleindigen — pakapura, pakapùsa.
volgen — melulu.
volhouden — tahâ.
volmaken — pakabuke.
vonkelen — makilaja.
vooraf — riu.
voorbeeld — ogu.
voorbehoedmiddel — pakuli.
voorbijgaan — moliu.
voorgalerij — tambale.
voorkomen (subst.) — lio.
voorspellen (uit de ingewanden van kippen) — motonâ.
voorsteven — dûlungi.
voorttrekken (vaartuig) — nóö.
〃 (wolk) — melindja.
vooruitgaan (eerder gaan) — malai riu.
vooruitsteken (van de lippen) — mangôlô ngudju.
〃 (van den buik) — baga-baga.
voorvaders — tau tua, ĕngkai.
voorvechter — tadulako.
voorwaarde — djandji.
voorzichtig — pakadago.
vork (van twee takken, wegen, rivieren, enz.) — panga.
vorst — makole.
voud — tapi.
vouw — lupi.
vouwen — ĕndalupi.
〃 (de handen) — mombesingkalo pale.
vouwmes — piso.
vracht (huur) — saro.
vragen — mekutana.
vrede maken (tusschen twee koppensnellende partijen) — momporiôjôti.
vreemdeling — padangka.
vrees — kaeka.
vreesachtig — maeka.
vreezen (voor iemand of iets) — mompokaeka.
vriend — bale, wega.
vriendelijk — mabuja raja.
vroeg ('s morgens) — mawuro.
vroeger — owi.
vrouw — wéa.
vrouwelijk — wéa, tina.
vrucht — wua.
vruchteloos — ĕngkabôngô.
vuil — madjáä.
vuiligheid — garupu.
vuist — timboju.
vullen — pakabuke.
vuur — apu.
vuurslag — tela.
vuursteen — watu masuru.

W.

waar (vr. vnw.) — imbéï?
" (bijv. n.w.) —kodjo, montjô.
waarde — oli.
waarlijk — kodjo.
waarom — makudja.
wacht houden — mongkarîani, ĕndarara.
wachten — popea.
waaier (om het vuur aan te wakkeren) — kambero.
waken — djaga.
wan — tapi.
wand — rīndi.
wandelen — melīndja-līndja
wandluis — kôlôkòsi
wang — pidi.
wanneer — impija.
wapen — mata.
warm — marameda.
was (subst.) — taibàni, panggere.
wasschen — montâtapi.
wassen — tuwu.
wat — nundjâ, ĕndjâ, kudja.
water — uwe, rano.
waterketel — sere.
watermeloen — katedo, balongka.
waterval (kunstmatige, door een bamboe) — saju.
wedden — mobôtôrô.
wederom — muni.
weduwe — balu.
weduwnaar — balu.
weegschaal — timbâ.
week — majùsa.
weenen — motumangi (tangi).
weerlicht — kilâ.
wees — ana ilu.
weg — djaja.
wegbrengen — mewawa.
wegen — tīmbâ.
weggaan — malai, undjoü.
weggooien — ĕndatadji.
wegjagen — raga.
wegloopen — molontjô, meripo.
wegschoppen — ĕndasube.
wegvliegen — mewòrô.
weigeren — bèbè, manôngô.
weinig — sakodi.
wellicht — bara.
wenkbrauw — kire.
wenschen — maràni.
werk — powija, bago.
werken — mowija, mompowija.
" (met elkaar in den tuin) — mesali.
werpen — mombunu (wunu), tendè.
wesp — tambuwa.
weten — mangintjàni.
wetten — moasa.
wie — sema.
wie ook — bara sema.
wiebelen — molengko-lengko.
wieden — mewawo.
wieg — kôbati.
wiegen — mompaowâ.
wiegelen (met de beenen) — menjube-njube witi (sube).
wierook — dupa.
wij — kita, kami.
wijd — majowa.
wijfje — tina.
wijken — mebija.
wijsvinger — tanudju.
wijzen — tundjù
willen — mompokono, pòdjô.
wind — ngoju.
winden — ĕndawèwè.

windsel — ponuwèwèsi.
winkel (pakhuis) — godà, gudà.
wisselen — sâwàni, bòlòsi.
wit — mabuja.
wol (borduur-) — gâpasi.
woka — kombuno.
wolk — raüwà.
wond — wela, bàka, tangga, pòkò.
wonen — maroro.
woord — tóö, pantóö.
worden — mewali.
worgen — nagôgoli.
worm — ule, manjònjò.
worstelen — mombeluku.
wortel — kale.
woud — òpò, wàna.
wreef — wawondiki.
wrevel — kodiraja.
wrijven — mogere, pâlisi (pale), onju.
wringen (iets met kracht) — momperôkusi.
wroeten (van een varken) — modjundju.

Z.

zaag — garagadji.
zaagsel — joba.
zaaien (rijst) — monaë.
zaaipadi — inî.
zaak — pěrěkara.
zacht — majùsa.
zagen — mogaragadji.
zak — kusika, watutu.
zakgeld — balandja.
zand — bone.
zandbank — pabone.
zang (soort van) — wòdjà (zie dans).
zat — mabosu.
zee — tasi.
zeep — sabù.
zeer — kodjo, gaga, maäi.
zeggen — mantóö.
zeil — somba.
zeilen — mosumomba.
zeker — kodjo, manòtò.
zeldzaam — masuli.
zelf — kòrò.
zelfs — wóü.
zendeling — suro.
zenden — pakatu, keni, pokau.
zes — aònò.
zesde — kaäònònja.
zesmaal — ònongkàni, ònompali.
zestien — sampuju pai aònò.
zestig — ònompuju.
" (duiten) — suku.
zetten — dika.
zeven — papitu.
zevende — kapapîtunja.
zeventien — sampuju pai papitu.
zeventig — pitumpuju.
ziek — madjúa.
" (van het rooken) — majangu.
ziekte — kadjua.
Soorten: tuki, kule, woru, tangga, tolobi.
ziel — inosa, angga.
zien — mongkita, mompeole.
zichtbaar — ěndakita.
zij (vnw.) — sia, sira.
zijde (kant) — bira, bòte, wiwi.
" (van het lichaam) — lompe, awa.
" (stof) — kasaedja.
zijn (bez. vnw.) — nja.
" (wezen) — réë.
zilver — salàka.

zin (beteekenis) — gori.
zitplaats — potunda.
" (plankje in eene prauw) — bonta.
zitten — motunda.
" (op den grond met de beenen lang uit) — metihonda.
" (met het eene been over het andere geslagen) — mengòdjò.
" (tegenover elkaar) — mombesuara.
zoeken — mompepali.
zoet — magola, momi.
zon — eo.
zonde — dosa, salâ.
zonnehoed — toru.
zonnescherm — pajû, boru.
zoo (aldus) — ewaséï.
" (indien) — ane.
zooeven — pane, ngena, nepa.
zoon — ana.
zout — bure, garâ.
zoutpan — pabure.
zucht — kangosa.
zuchten — ngosa.
zuigen — ĕndapòsi.
zullen — sangadi.
zuster — kasangkompò wéa.
" (oudere) — tukaka.
" (jongere) — tuwáï.
zuur — podi.
zwaaien (met de armen) — mobantjowe.
zwaar — manê, matòmò.
zwaard — penai.
zwaar (gezet) — bangke.
zwager — era.
zwak — lumbebeto.
zwaluw — kalapindi.
zwanger — motiana.
zwart — maeta, mawuri, burīnti.
zwavel — tjòlò.
zweer — bisû.
zweet — ini.
zweeten — moini
zwellen — mewòke.
zwemmen — monango.
zwijgen — maroro, modjî.

AANVULLINGEN

VAN DE GRAMMATICALE SCHETS VAN DE BAREE-TAAL [1]).

DOOR

ALB. C. KRUIJT.

Verba.

Bl. 208. — Wat de voorvoeging van het praefix mo* betreft, zoo heb ik thans ook grondwoorden aangetroffen, wier aanvangsconsonant verdwijnt en waarvoor de overeenkomstige nasaal in de plaats treedt. Zoo heeft men van het grondwoord pòta, ĕndapòta: momòta, oogsten; van wawo, ĕndawawo: mawo, momawo, verlangen; van tòwò, ĕndatòwò: monòwò, omhakken; pate, mate, dooden; sube, monjube, wegschoppen; pongò, momongò, sirih-pinang eten, enz.

De *k*, *b* en *d* schijnen nooit te verdwijnen; de *p* en *t* worden nu eens behouden, dan weer niet; de *s* verandert zoowel in nj als in ntj, terwijl de *w* steeds wordt omgezet in mb. Is het grondwoord reeds van een praefix voorzien, dan wordt mo* steeds voorgevoegd, zonder dat de beginletter van het eerste praefix verdwijnt. Zoo krijgen pa, paka pe, peki, po en be steeds mom en te, mon voor zich.

Bl. 210. — Bij het praefix te merkte ik op, dat dit niet overeenkomt met het Bug. praefix ta, waar dit eene passieve beteekenis aan het woord geeft. Toch vinden wij dit pass. praefix ta ook in het Bareë terug en wel in het gelijkluidende voorvoegsel ta. Dit praefix kan echter geen voornaamwoorden voor zich krijgen, en wordt alleen in den derden persoon gebruikt. Men zou de aldus gemaakte vormen door middel van ons „men" kunnen vertalen, en dit brengt mij op het vermoeden of dit

---

[1]) B. T. L. V. 1893, bl. 203—233.

praefix ta wellicht eene samentrekking kan zijn van tau. Dan zou ook het voornaamwoord tweede persoon ta hetzelfde zijn als het hier bedoelde. Indien men toch het verbod om namen van personen te noemen (vooral van voorname personen), in aanmerking neemt, dan is het ook niet onwaarschijnlijk, dat de Alifoer deze gewoonte ook toepast op de voornaamwoorden; hij zou dus bijv. met banûwata feitelijk zeggen: het huis van „men" van „een onbekende", doch daarmede bedoelen: uw huis. Trouwens, ik merkte reeds op, dat het pronomen ta een zeer beleefde vorm is, en alleen tegenover zeer voorname lieden gebruikt wordt.

Ta als praefix voor het passief wordt niet dikwijls gebruikt. Takòni wil zeggen: er wordt gegeten, men eet. Tatóö wordt gebezigd in denzelfden zin als ons „men zegt", wanneer men den zegsman niet wil openbaren of hem niet weet.

Bl. 212. — Het praefix ĕnda is, gelijk dr. Adriani reeds in de noot opmerkte, hetzelfde als het praefix ra, dat door den voorslag ĕ*, welke zeer gewoon is in het Bareë, in ĕnda verandert. Ik geloof dat ra een praefix van het Tara is, identisch met ĕnda in het Bareë, daar het praefix ra in het Pososch zeer weinig gebruikt wordt en het Tara ĕnda geheel mist.

Bl. 213. — Vormen, die ik in de Grammaticale Schets nog niet opnam zijn: 1°. Het praefix ke. Dit geeft een „zijn met" het door het grondwoord aangeduide te kennen (Bug. ki of ke, Matthes § 76, blz. 105). Tot nog toe hoorde ik dit praefix alleen gebruiken om het behebt zijn met ziekte of ongemak uit te drukken; ook om den toestand van den grond of van een voorwerp weêr te geven: kebòta, doof zijn; kekule, behebt zijn met kule, rheumatiek; ketangga, behebt zijn met tangga, lepra; keloge, slijkerig; kelombu, modderig; ketagara, roestig, enz.

Bl. 214. — 2°. Het suffix àka. Dit maakt het verbum causatief-transitief, in het Holl. weer te geven met „laten". Het schijnt wel, dat dit sufflx veel in de gebiedende of verbiedende wijs gebruikt wordt, althans in dien zin hoorde ik het 't meest bezigen, bijv. lapasàka, laat vallen. Bij dit suffix worde in aanmerking genomen, dat de volle klemtoon valt op de eerste *a* van àka. Ter aanhechting van dit suffix wordt gebruik gemaakt van *l*, *n*, *r*, *s*, of *t*, die tusschen den eindklinker van het grondwoord en het suffix worden geplaatst.

Voorbeelden: dungkalàka, laten omvallen; tòròbàka, laten omdraaien, omwentelen; wawanàka, van mewawa, brengen, geleiden; suwaràka van mesuwa, binnengaan; lapasàka van malàpa, ontvluchten, los, vrij zijn; luntasàka, van lunta, rukken; nawusàka van manawu, vallen; tòpòsàka, van tòpò, tegen elkaar stooten, bonzen, okotàka, van oko, oplichten, optillen, enz.

Substantiva.

Behalve de in de Grammaticale Schets reeds genoemde praefixen, door welke zelfstandige naamwoorden worden gevormd, bestaan nog de volgende:

Bl. 217. — Ta en ta* (Sang. ta, ta*, ti en tu). Deze praefixen dienen in het Bareë tot vorming van substantiva. Gelijk de beteekenis van deze praefixen in het Sangireesch niet bekend is, zoo weet ik die ook niet van ta en ta* in het Pososch op te geven, terwijl van vele aldus gevormde woorden mij de beteekenis van het grondwoord eveneens onbekend is.

Tusschenbeide komt het mij voor, als zouden deze praefixen de plaats aanduiden, waar het voorwerp, door het grondwoord uitgedrukt, zich bevindt of behoort te zijn.

Of ta en ṭa* ook nog onderling van elkaar in beteekenis verschillen, weet ik niet. Meermalen evenwel is van de toepassing van deze praefixen hetzelfde te zeggen, wat Dr. Adriani in zijne Sangireesche Spraakkunst opmerkt (blz. 135): „De stammen met voorgevoegd ta*, ti* en tu zijn grootendeels subst., die van hunne grondwoorden, voor zoover die nog in de levende taal gangbaar zijn, op weinig overeenstemmende wijze verschillen, zoodat het moeielijk is den invoed van dit praefix op de beteekenis der stammen in het algemeen vast te stellen."

Tabingke, oever van een rivier, wordt gebruikt naast wingke, bet. id.; tambuwe, erwt, boon, staat naast het Bug. buwe, bet. id.; wuku jali wordt gebruikt naast tadali, enkel; tambàta en ĕmbàta, paddestoel, tanggude (Sang. tanggulu hoofd), achterhoofd enz.

Voor mijne meening als zouden ta en ta* soms ook aanduiden de plaats, waar het voorwerp door het grondwoord uitgedrukt zich bevindt of behoort te zijn, haal ik de volgende voorbeelden aan: tambale, de plaats, waar zich de vrienden (bale) bevinden, d. i. het voorste gedeelte van een huis (voorgalerij), de

plaats waar men gasten en bezoekers ontvangt; tanudju, wijsvinger, van tudju aanwijzen; taliku (verg. het Sang. taḷikudẹ̆, Dr. Adriani, blz. 134) rug, de plaats waar zich de iku (staart) bevindt; takule, het voorwerp, waarin zich rheumatiek (kule) bevindt, d. i. de „blimbing" (N.B. volgens inlandsche geneesheeren veroorzaakt het eten van blimbing rheumatiek, of verergert die ziekte); tambânguni, hoofdkussen, van wangu (mimbangu) opstaan.

Andere woorden met praef. ta en ta* zijn nog: tabalo, de „buluh tuwi": tabaro, een boom, welks bast wordt aangewend tot het vervaardigen van mandewerk; tadulako, voorvechter; tâdunja, soort priester of priesteres; tagara, roest; talete, de vleezige baard van een haan; taliado, leguaan; talunga (Bug. talungĕng), een boomsoort; tamamparo, bij; tamungku, hoogland; tananda, vloerbalk; tanoana, kruin van het hoofd; taônô, handvatsel, taripa, mangga; tatangkapa, geklapwiek; tawala, speer, lans, tambego, soort van mand; tambuwa, wesp; tampere, watermeloen; tangkuojo, adamsappel (strottenhoofd), enz.

4159 A-1

PL
5233
K78

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE